

Załącznik do Uchwały
Nr...23
Rady Powiatu Włoszczowskiego
z dnia..... 2023 r.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU WŁOSZCZOWSKIEGO NA LATA 2023-2033

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
2. Diagnoza społeczno-gospodarcza Powiatu Włoszczowskiego	6
2.1. Rys historyczny ziem wchodzących w skład Powiatu Włoszczowskiego	6
2.2. Położenie oraz układ osadniczy Powiatu Włoszczowskiego	8
3. System oraz uwarunkowania przyrodnicze Powiatu Włoszczowskiego	12
3.1. Uwarunkowania geograficzne oraz użytkowanie terenu	12
3.2. Wody powierzchniowe i podziemne	13
3.3. Środowisko przyrodnicze i obszary chronione	14
4. Charakterystyka dziedzictwa kulturowego Powiatu Włoszczowskiego	20
5. Infrastruktura techniczna Powiatu Włoszczowskiego	24
5.1. Drogi i struktura komunikacyjna	24
5.2. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	28
5.3. Łączność, elektroenergetyka, ciepłownictwo oraz infrastruktura gazowa	28
6. Infrastruktura społeczna Powiatu Włoszczowskiego	29
6.1. Edukacja	29
6.2. Kultura, sport i edukacja	32
6.3. Bezpieczeństwo i porządek publiczny	37
6.4. Ochrona zdrowia	40
6.5. Pomoc społeczna	41
7. Zasoby turystyczne i rekreacyjne Powiatu Włoszczowskiego	44
8. Gospodarka	48
8.1. Struktura działalności gospodarczej na terenie Powiatu Włoszczowskiego	48
8.2. Rolnictwo	49
8.3. Potencjał gospodarczy Powiatu Włoszczowskiego	50
9. Sfera społeczna	52
9.1. Struktura demograficzna i społeczna mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego	52
9.2. Prognoza demograficzna do 2050 roku	60
9.3. Rynek pracy i struktura bezrobocia	61
9.4. Wykształcenie mieszkańców powiatu	66
9.5. Źródła utrzymania ludności oraz warunki mieszkaniowe	67
9.6. Problemy społeczne	68

9.7. Organizacje pozarządowe i społeczne	70
10. Ocena potencjału i możliwości rozwojowych Powiatu Włoszczowskiego	72
10.1. Analiza możliwości budżetowych powiatu dotyczących realizacji przedsięwzięć prorozwojowych	72
10.2. Promocja powiatu	73
11. Analiza SWOT	74
12. Założenia Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego	76
12.1. Zdiagnozowane problemy oraz podstawowy kierunek rozwojowy powiatu	76
12.2. Okres realizacji Strategii	78
12.3. Plan finansowy realizacji Strategii	78
13. Plan Strategiczny	79
13.1. Misja i Wizja Powiatu Włoszczowskiego	79
13.2. Priorytety rozwoju Powiatu Włoszczowskiego - cele strategiczne i operacyjne	80
14. Plan Operacyjny	81
14.1. Kierunki działań i zadania w ramach wypracowanych celów operacyjnych	81
15. Spójność kierunków rozwoju z dokumentami zewnętrznymi	92
15.1. EUROPA 2030	93
15.2. Strategia Rozwoju Kraju 2030. Polska 2030.	94
15.3. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020	94
15.4. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+	95
16. System wdrażania Strategii	96
17. Monitorowanie, ocena i sposoby komunikacji społecznej	98
17.1. System monitoringu oraz ewaluacji Strategii oraz sposoby jej oceny	98
18. Podsumowanie Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego	100
19. Zestawienie map, tabel oraz wykresów	102

1. Wstęp

Zgodnie z art. 12 pkt 4 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U.2022.1526) do zadań Rady Powiatu należy stanowienie o kierunkach działania zarządu powiatu. Z kolei za opracowanie ww. dokumentu odpowiada Zarząd Powiatu. W systemie zarządzania polityką rozwojową Strategia pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz samorządu powiatowego, we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, administracją rządową oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, w procesie zarządzania powiatem.

Strategia ta jest odpowiedzią na kluczowe wyzwania rozwojowe powiatu, wynikające z zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju. Stanowi podstawę prowadzenia strategicznej polityki rozwoju powiatu w latach 2023-2033. Służy wspieraniu pozytywnych przemian, niwelowaniu głównych barier rozwojowych oraz optymalnemu wykorzystaniu endogenicznych zasobów powiatu. Dzięki opracowaniu Strategii zapewniona zostanie kompleksowość działań oraz gospodarność w zakresie zarządzania zasobami i środkami finansowymi. Odpowiednie zaplanowanie rozwoju lokalnego jest również niezwykle ważne w kontekście możliwości pozyskania przez powiat środków z funduszy UE oraz wszelkich innych środków publicznych.

Strategia jest zgodna z dokumentami strategicznymi obowiązującymi na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym, w związku z czym zapewnia pełną komplementarność działań rozwojowych prowadzonych na różnych szczeblach.

Niniejszy dokument:

- zawiera diagnozę obecnej sytuacji społecznej i gospodarczej w powiecie,
- wskazuje najważniejsze problemy, potrzeby i oczekiwania społeczne oraz związane z tym wyzwania rozwojowe,
- identyfikuje mocne i słabe strony powiatu,
- tworzy misję oraz wizję rozwoju powiatu,
- określa spójne cele rozwojowe (spójne z potrzebami lokalnymi, a jednocześnie zgodne z priorytetami aktualnych unijnych i krajowych dokumentów strategicznych wyższego rzędu),
- określa zasady wdrażania Strategii oraz jej monitoringu i ewaluacji.

Metodyka prac nad opracowaniem Strategii opierała się na zasadzie analizy danych statystycznych, pozyskanych z różnego rodzaju źródeł. Z kolei sam dokument powstał w wyniku przeprowadzonych analiz dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu, przy znaczącym udziale i partycypacji w jej powstawaniu jednostek organizacyjnych powiatu, szerokiego grona instytucji, podmiotów zewnętrznych, oraz społeczności lokalnej, której sugestie, propozycje oraz uwagi były znaczącym elementem umożliwiającym skonstruowanie ostatecznego kształtu dokumentu.

Zapisy Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego podlegały procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz konsultacjom społecznym z mieszkańcami. Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty powiatowej, zachęcając do współdziałania w realizacji założeń niniejszego dokumentu. Od wspólnych decyzji koncepcyjnych, organizacyjnych i finansowych, a także sprawności i efektywności mechanizmów współpracy, zmierzających do kompleksowego wykorzystywania lokalnych zasobów i możliwości rozwojowych powiatu oraz neutralizowania barier, zależy powodzenie prowadzonej polityki rozwoju.

Przebieg prac nad Strategią Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego:

1. Zebranie i analiza danych statystycznych, informacji i materiałów niezbędnych do opracowania diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej.
2. Przeprowadzenie analizy zasobów własnych i otoczenia Powiatu Włoszczowskiego - analiza SWOT, sformułowanie wizji rozwoju i misji powiatu.
3. Identyfikacja głównych wyzwań i kierunków rozwoju powiatu na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz analizy SWOT.
4. Określenie celów strategicznych oraz operacyjnych.
5. Określenie zgodności obszarów rozwoju oraz celów strategicznych z priorytetami dokumentów strategicznych na szczeblu krajowym i regionalnym.
6. Weryfikacja roboczej wersji dokumentu przez pracowników Starostwa Powiatowego.
7. Akceptacja projektu dokumentu przez Zarząd Powiatu.
8. Przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii.
9. Konsultacje społeczne projektu Strategii.
10. Opracowanie ostatecznej wersji dokumentu.
11. Akceptacja Strategii oraz jej przyjęcie uchwałą Rady Powiatu.

Struktura Strategii - najważniejsze elementy:

Pierwszą część dokumentu stanowi diagnoza społeczno-gospodarcza Powiatu Włoszczowskiego. Część ta bazuje na danych Głównego Urzędu Statystycznego i innych podmiotów, informacjach znajdujących się w dokumentach powiatu oraz gmin, a także zasobach internetowych (przede wszystkim strona internetowa powiatu: <http://www.powiat-wloszczowa.pl/>).

W drugiej części dokumentu oceniono potencjał powiatu oraz określono jego możliwości finansowe i rozwojowe, na podstawie których dokonano analizy SWOT (słabe i mocne strony powiatu oraz szanse i zagrożenia związane z jego rozwojem).

Trzecia część dokumentu stanowi plan strategiczny i operacyjny Strategii. W części tej m.in. zidentyfikowano problemy i potrzeby powiatu, określono Misję i Wizję Powiatu, wskazano cele strategiczne i operacyjne, a także działania i zadania, wraz z okresem ich realizacji. Ponadto, przeanalizowano zgodność Strategii Powiatu Włoszczowskiego z najważniejszymi dokumentami wyższego rzędu (wojewódzkimi, krajowymi, europejskimi), a także wypracowano system wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji Strategii.

2. Diagnoza społeczno-gospodarcza Powiatu Włoszczowskiego

2.1. Rys historyczny ziem wchodzących w skład Powiatu Włoszczowskiego

Początki osadnictwa na terenach obecnego Powiatu Włoszczowskiego są bardzo dawne. Jak dowiodły badania archeologiczne, najstarsze ślady pobytu człowieka pochodzą z wczesnego mezolitu. W okresie wczesnego średniowiecza, gdy kształtowało się państwo polskie, tereny te z racji budowy geologicznej i ukształtowania terenu pokryte lasami Puszczy Pilickiej, bagnami i mokradłami, były bardzo słabo zaludnione. O zorganizowanym osadnictwie i udziale tych ziem w procesach historyczno - gospodarczych kraju można mówić dopiero w XII w. gdy Kronika Galla Anonima wymienia zburzony w 1106 r. przez Bolesława Krzywoustego“ potężny gród Gallusa” identyfikowany z Kurzelowem. Bulla gnieźnieńska z 1136 r. dotycząca uposażenia archidiecezji gnieźnieńskiej wymienia natomiast takie miejscowości jak Kurzelów, Konieczno, Danków i Jeżowice, wchodzące w skład archidiakonatu kurzelowskiego.

Udokumentowane dzieje Włoszczowy - późniejszej stolicy regionu - datuje się od 1154 r., kiedy to Henryk Sandomierski nadaje ją Joannitom z Zagościa. Z XII i XIII w. pochodziło

większość fundacji kościołów parafialnych na tym terenie. Były to jednak budowle drewniane i nie dotrwały do naszych czasów. Zachowały się natomiast budowane na ich miejscu gotyckie XIV-wieczne kościoły w Kurzelowie, Moskorzewie i Seceminie. Z tym też okresem związane jest powstanie grodziska we Włoszczowie, którego relikty można oglądać do dziś.

U schyłku XIV w. Włoszczowa była wsią królewską, przekazaną następnie w prywatne ręce. Od 1395 r. datują się związki tych ziem z możnym rodem Szafranców z Pieskowej Skały, początkowo jako właściciele Secemina, później Włoszczowy i znacznej części obecnego powiatu, aż po Oleszno i Krasocin. W 1539 r. Hieronim Szafraniec uzyskał od Zygmunta Starego przywilej na lokację miasta we Włoszczowie (prawa miejskie posiadały już wówczas Secemin i Kurzelów, a także Kossów i Oleszno). W okresie tym Szafrancowie wybudowali we Włoszczowie dwór obronny (przy dzisiejszej ul. Podzamcze), po którym zachowały się do dziś jedynie zarysy fos i szczątki fundamentów. W późniejszym okresie przez kilka wieków Włoszczowa była w rękach prywatnych.

Od lat 50-tych XVI w. Włoszczowa i jej okolice stały się ważnym ośrodkiem ruchu reformacyjnego. Oprócz kurzelowskiego klucza dóbr arcybiskupich objął on prawie cały teren obecnego powiatu. Na XVI i początek XVII w. przypadają czasy świetności założonej w 1369 r. szkoły kolegiackiej w Kurzelowie, kiedy to wydała ona grono wybitnych profesorów i rektorów Akademii Krakowskiej, rodowitych Kurzelowian z Janem Brożkiem na czele.

W XVIII i pierwszej połowie XIX w. częstokroć niszczące miasto pożary przyniosły Włoszczowie upadek, do tego stopnia, iż utraciła ona prawa miejskie. Odzyskała je w 1815 r. i ponownie utraciła w 1869 r. (ostatecznie odzyskała prawa miejskie w 1919 r.). Wówczas, na mocy ukazu carskiego, prawa miejskie straciły również Kurzelów, Secemin oraz pobliskie Koniecpol i Szczekociny.

Powiat Włoszczowski został utworzony w 1867 r. z zachodniej części guberni kieleckiej z czternastu gmin: Chrzastów, Irządze, Kluczewsko, Krasocin, Kurzelów, Lelów, Moskorzew, Oleszno, Radków, Rokitno, Secemin, Słupia, Szczekociny i Włoszczowa. Powierzchnia obszaru powiatu wynosiła wówczas 1400 km² i była zamieszkiwana przez 49 791 osób.

Do znaczącego rozwoju powiatu przyczyniła się budowa linii kolejowej Kielce-Częstochowa na początku XX w.

W czasie II wojny światowej mieszkańców regionu dotknęły liczne represje. Wiele miejscowości zostało spacyfikowanych i niemal doszczętnie zgładzono liczną ludność żydowską. Działające w Powiecie Włoszczowskim oddziały partyzanckie przeprowadziły szereg akcji bojowych, które upamiętniono później dziesiątkami pomników i tablic

pamiątkowych. W okresie okupacji władze niemieckie połączyły Powiat Włoszczowski z Powiatem Jędrzejowskim, ustalając siedzibę nowej jednostki w Jędrzejowie.

Terytorium powiatu uległo zmianom w latach trzydziestych XX w. za sprawą przyłączenia gminy Dobromierz oraz odłączenia gminy Słupia. Z kolei w latach 60' włączono do jego obszaru miasto i gromadę Koniecpol (połączoną z Chrzastowem). Dalsze zmiany miały miejsce w 1954 r., kiedy to Gminę Kurzelów włączono do Gminy Włoszczowa, a Oleszno do Gminy Krasocin.

Na skutek likwidacji powiatów w 1975 r. tereny Powiatu Włoszczowskiego weszły w skład 3 województw: kieleckiego, piotrkowskiego i częstochowskiego.

Lata 90' XX w. to okres inwestowania w infrastrukturę techniczną miasta i okolicznych gmin. Wybudowano wówczas wodociągi, kanalizację sanitarną, a także drogi i chodniki. We Włoszczowie powstała nowoczesna oczyszczalnia ścieków, obsługująca kilka gmin - składowisko odpadów komunalnych, magistrala ciepłownicza oraz pełnowymiarowa hala sportowa. Pomimo, iż po 1975 r. Włoszczowa nie była siedzibą urzędu rejonowego, zdołała utrzymać, bądź zorganizować, szereg instytucji ponadgminnych (sąd, prokuraturę, ZOZ, Sanepid itp.).

Po prawie ćwierćwieczu, w wyniku reformy administracji publicznej, od 1 stycznia 1999 r., ponownie został utworzony Powiat Włoszczowski. W jego skład weszło sześć, następujących gmin: Kluczewsko, Krasocin, Moskorzew, Radków, Secemin i Włoszczowa.

2.2. Położenie oraz układ osadniczy Powiatu Włoszczowskiego

Współczesna struktura Powiatu Włoszczowskiego została utworzona w 1999 r. w ramach reformy administracyjnej. Ośrodkiem powiatowym jest położone centralnie miasto - Włoszczowa, skupiające funkcje usługowo-przemysłowe oraz administracyjne. Powiat Włoszczowski leży w zachodniej części województwa świętokrzyskiego i jest częścią regionu wschodniego oraz podregionu sandomiersko-jędrzejowskiego. Powiat Włoszczowski jest jednym z 13 powiatów zlokalizowanych w województwie. Zajmuje powierzchnię równą 907,86 km² (co stanowi: 7,75% powierzchni województwa oraz 0,29% powierzchni Polski). Siedziba władz Powiatu Włoszczowskiego znajduje się we Włoszczowie przy ulicy Wiśniowej 10.

Powiat obejmuje swoim terytorium 6 gmin: 1 miejsko-wiejską oraz 5 wiejskich. W gminach zlokalizowanych w powiecie znajduje się 1 miasto, 160 miejscowości oraz 125 sołectw.

W skład Powiatu Włoszczowskiego wchodzi następujące gminy:

- **Miasto i Gmina Włoszczowa:** jest to gmina miejsko-wiejska o powierzchni ok. 254,61 km². Położona jest na obszarze mezoregionu Niecki Włoszczowskiej w makroregionie Wyżyny Przedborskiej. Gmina Włoszczowa jest najliczniejszą gminą na terenie powiatu, zamieszkuje ją 19 123 osób;

- **Gmina Kluczewsko:** jest to gmina wiejska o powierzchni 136,87 km². Położona jest w obrębie Wyżyny Środkowo-Małopolskiej. Przez jej teren ciągną się wzniesienia Pasma Przedborsko-Małoskiego, które dają początek Górcom Świętokrzyskim. Czyste powietrze oraz położenie w obszarze chronionego krajobrazu (75% powierzchni gminy znajduje się w otulinie Przedborskiego Parku Krajobrazowego) sprawiają, że obszar gminy stanowi doskonałą bazę dla turystyki i rekreacji;

- **Gmina Krasocin:** jest gminą wiejską o powierzchni 192,79 km². Znajduje się na pograniczu dwóch dużych jednostek fizyczno-geograficznych: Niecki Nidziańskiej - na południowym zachodzie i Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej na wschodzie. Gmina ta charakteryzuje się stosunkowo wysokim poziomem zalesienia oraz występowaniem zasobów kopalin mineralnych.

- **Gmina Moskorzew:** jest najmniejszą gminą wiejską powiatu pod względem powierzchni (72,89 km²). Jest położona w obszarze Niecki Włoszczowskiej. Przez gminę przebiegają dwa ważne szlaki turystyczne: szlak kościuszkowski oraz rowerowy szlak „Miejsca Mocy”. Do cech charakterystycznych gminy zalicza się: znaczne ilości terenów ornych (ponad połowa), zróżnicowaną jakość gleb, średnio korzystne warunki wodne oraz wysoką lesistość.

- **Gmina Radków:** jej powierzchnia wynosi 88,10 km². Znajduje się w zachodniej części makroregionu Wyżyny Małopolskiej i leży w górnej części dorzecza rzeki Biała Nida oraz jej prawego dopływu - Kwilinki. Charakteryzuje się walorami przyrodniczymi oraz dużym poziomem lesistości. Na terenie gminy zlokalizowane są liczne kompleksy stawów rybnych.

- **Gmina Secemin:** jest gminą wiejską o powierzchni równej 162,60 km². Położona jest w mezoregionie Niecki Włoszczowskiej, która wchodzi w skład Wyżyny Przedborskiej. Jej cały teren leży w zasięgu zlewni rzeki Pilicy. Jest gminą typowo rolniczą.

Powiat Włoszczowski graniczy z 6 innymi powiatami:

- od północy z Powiatem Koneckim;
- od północnego-wschodu z Powiatem Kieleckim;
- od południa i południowego-wschodu z Powiatem Jędrzejowskim;
- od zachodu z Powiatem Zawierciańskim i Częstochowskim (województwo śląskie);
- od północnego-zachodu z Powiatem Radomszczańskim (województwo łódzkie).

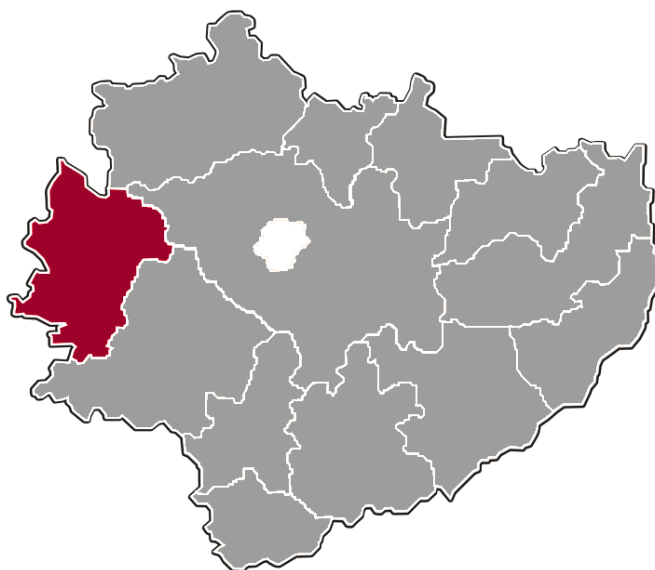
Odległość Powiatu Włoszczowskiego do ważnych ośrodków przemysłowych i regionalnych wynosi:

- 62 km do Kielc;
- 75 km do Częstochowy;
- 125 km do Katowic;
- 130 km do Krakowa;
- 140 km do Łodzi;
- 210 km do Warszawy.

Mapa 1. Podział administracyjny Powiatu Włoszczowskiego

Mapa 2. Położenie Powiatu Włoszczowskiego na mapie województwa

3. System oraz uwarunkowania przyrodnicze Powiatu Włoszczowskiego

3.1. Uwarunkowania geograficzne oraz użytkowanie terenu

Powiat Włoszczowski wchodzi w skład prowincji Małopolskiej oraz podprowincji Wyżyny Środkowo-Małopolskiej. Przeważająca część powiatu położona jest na obszarze makroregionu - Wyżyny Przedborskiej (mezoregiony: Niecka Włoszczowska i Pasma Przedborsko-Małoskie). Jedynie południowe obrzeża powiatu znajdują się w makroregionie Niecki Nidziańskiej (mezoregion Płaskowyż Jędrzejowski).

Niecka Włoszczowska ma charakter nieckowatego obniżenia o płaskim dnie, zbudowanym z osadów kredowych. Podłoże to jest przykryte utworami czwartorzędowymi - piaskami tworzącymi wydmy, pomiędzy którymi często występują obszary podmokłe. Jej środkową część przecina rozległa dolina rzeki Pilicy, która stanowi główną oś przyrodniczo-krajobrazową mezoregionu. Większą część opisywanego obszaru zajmują duże kompleksy leśne.

Północno-wschodnie obrzeżenie Niecki Włoszczowskiej stanowi, zbudowane z wapieni jurajskich i piaskowców kredowych, Pasma Przedborsko-Małoskie. Ciągnie się ono na przestrzeni ok. 60 km, od doliny Pilicy w okolicach Przedborza, przez Małoszycz, aż do doliny Białej Nidy. Wysokość względna wzgórz zamyka się w przedziale od 60 do 100 m, zaś bezwzględna do max. 351 m. n.p.m. (wzgórze pod wsią Cieśle).

Część gmin Radków i Moskorzew położona jest na Płaskowyżu Jędrzejowskim. Płaskowyż ten to łagodnie falowana wyżyna zbudowana z margli kredowych, na których zalegają utwory plejstocen-holocen. Granicę pomiędzy wspomnianym mezoregionem, a Niecką Włoszczowską tworzy rzeka - Biała Nida.

Bogactwem powiatu są surowce mineralne, a zwłaszcza wapienie i piaski. Surowce mineralne o znaczeniu gospodarczym koncentrują się w północnej i centralnej części powiatu. Kopaliny tu występujące to m.in.: surowce węglanowe (wapienie, margle, opoki), piaski (budowlane, formierskie, do produkcji cegły wapienno-piaskowej i betonów komórkowych), surowce ilaste (iły, gliny) i ziemia krzemionkowa (opoka odwapniona). Ponadto na znacznej powierzchni Powiatu Włoszczowskiego występują torfy.

Dominującą część powierzchni powiatu zajmują gleby słabe (klasa V) i najslabsze (klasa VI). Największą powierzchnię w powiecie zajmują gleby brunatne, biellicowe i pseudobiellicowe. Gleby biellicowe są zaliczane do mało urodzajnych i spotykane są głównie w strefie występowania lasów, natomiast gleby pseudobiellicowe występują w okolicach silnie

wilgotnych. Gleby urodzajne takie jak czarnoziemy i gleby brunatne zajmują mniejszą część powierzchni powiatu.

Powiat Włoszczowski posiada znaczne obszary leśne. Wskaźnik lesistości powiatu wynosi: 43% i jest znacznie wyższy od średniego wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego wynoszącego - 26,9%. Naturalna, pierwotna pokrywa leśna powiatu złożona była głównie z ciepłolubnych postaci grądu, świetlistej dąbrowy, lasów mieszanych i borów sosnowych znajdujących się na glebach piaszczystych. Z kolei w podmokłych dolinach rzecznych występowały lasy łąkowe i olsy. Dzisiaj pozostały jedynie fragmenty naturalnych i półnaturalnych lasów. Dominują lasy z dużym udziałem sosny, powstałe ze sztucznych nasadzeń.

3.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Powiat Włoszczowski położony jest w najdalej na zachód wysuniętej części województwa świętokrzyskiego. Charakteryzuje się średnią sumą rocznych opadów (650-700 mm). Sieć rzeczną powiatu tworzą Biała Nida i Pilica, z dopływami: Czarną Włoszczowską, Zwleczą i Kurzelówką. Ponadto, na terenie powiatu znajdują się liczne bagna oraz zbiorniki retencyjne i stawy rybne (powierzchnia napelnianych stawów rybnych wynosiła w 2021 r. 498 ha). Pod względem hydrograficznym Powiat Włoszczowski leży w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły. Przez obszar powiatu przebiega ważny wododział rozgraniczający zlewnie Nidy i Pilicy.

Generalnie, rzeki omawianego obszaru prowadzą wody niskiej jakości. Słaba jakość wód związana jest głównie z ciągle zbyt niskim stopniem skanalizowania gmin. Wśród podstawowych przyczyn utrzymywania się niskiej jakości wód powierzchniowych wymienić należy również spływy obszarowe z pól.

Zasoby wód powierzchniowych powiatu uzupełniają: zbiorniki wodne, stawy rybne, kanały i rowy. W ramach dużej retencji (powyżej 5 mln m³) powiat nie posiada żadnego zbiornika. Pozostałe zbiorniki wodne tworzą tzw. małą retencję wód.

Przeważająca część Powiatu Włoszczowskiego położona jest w szerokim obniżeniu zwanym Niecką Miechowską (Nidziańską), stanowiącą fragment dużej jednostki geologicznej jaką jest Niecka Szczecińsko-Łódzko-Miechowska. Pozostały obszar powiatu, obejmujący wschodnie fragmenty gmin Kluczewsko i Krasocin, znajduje się w obrębie mezozoicznego obrzeżenia Gór Świętokrzyskich. Starsze, paleozoiczne utwory znane są jedynie z profili

głębokich otworów wiertniczych. Obydwie jednostki geologiczne, Niecka Nidziańska i obrzeżenie mezozoiczne zbudowane są z osadów mezozoicznych, głównie kredowych.

Występowanie poziomów wodonośnych jest ściśle związane z budową geologiczną. Poziomy wodonośne na obszarze Powiatu Włoszczowskiego są przeważnie poziomami użytkowymi. Głównym poziomem użytkowym jest poziom kredowy. Stanowi on źródło zaopatrzenia w wodę do picia i na potrzeby przemysłu. Powiat Włoszczowski, zlokalizowany jest na obszarze występowania margli i opok kredy górnej. Warunki hydrogeologiczne są ustabilizowane i nie ma problemów z pozyskaniem wód podziemnych. Utwory węglanowe cechują się średnią wodonością - wydajność studni sięga $100m^3/h$.

Kredowy zbiornik wód podziemnych nie posiada dostatecznej izolacji utworami nieprzepuszczalnymi, w związku z tym zachodzi konieczność szczególnej ochrony przed degradacją wód np. ze strony składowisk odpadów komunalnych.

Powiat Włoszczowski położony jest w zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych. Wszystkie zbiorniki wód podziemnych podlegają ochronie - obowiązuje na nich system zakazów, nakazów i ograniczeń. Do głównych zbiorników wód podziemnych na terenie Powiatu Włoszczowskiego należą:

- **GZWP nr 408 i 409 - Niecka Miechowska** (zbiornik górnokredowy, szczelinowy - margle, wapienie, opoki);
- **GZWP nr 416 - Małogoszcz** (zbiornik górnourajski, szczelinowo-krasowy - wapienie, margle).

3.3. Środowisko przyrodnicze i obszary chronione

Pod względem geobotanicznym obszar Powiatu Włoszczowskiego położony jest w Krainie Świętokrzyskiej, w dwóch okręgach - Włoszczowsko-Jędrzejowskim oraz Chęcińskim.

Okręg Włoszczowsko-Jędrzejowski nie wykazuje cech swoistych, ma charakter przejściowy. Występują tutaj duże, w większości naturalne, kompleksy leśne (grądy, lasy mieszane świeże i wilgotne oraz w dolinach rzecznych: lasy łęgowe i olsy).

Najcenniejsze przyrodniczo na tym obszarze są doliny Pilicy, Białej Nidy i Czarnej Włoszczowskiej z naturalnymi, silnie meandrującymi korytami rzecznyymi i towarzyszącymi im starorzeczami. Wzdłuż koryt ciągną się gęste zarośla wierzbowe, które przechodzą w podmokłe łąki o dużych walorach florystycznych. Bagna i torfowiska są najbardziej zagrożonym ekosystemem na tym obszarze. Ich powierzchnia systematycznie

się kurczy w wyniku nieprzemyślanych, osuszających zabiegów melioracyjnych, które zaburzają stosunki wodne oraz w wyniku naturalnych zmian sukcesyjnych.

Równie cenny przyrodniczo jest, największy na Wyżynie Małopolskiej, płat lasów jesionowo-olszowych (obręb Oleszno). Występujące lokalnie na obszarze powiatu murawy kserotermiczne mają charakter ekstrazonalny (występują poza terenem swojego naturalnego zasięgu) i cechuje je bogactwo gatunków.

Okręg Chęciński obejmujący jedynie część gminy Krasocin charakteryzuje się występowaniem pasm wapiennych wzgórz. Na takim podłożu wykształciły się lasy mieszane i liściaste. Las mieszany tworzą dąb i sosna z domieszką lipy, jaworu, klonu pospolitego, grabu, osiki i brzozy. Na wydmach piaszczystych dominują drzewostany sosnowe. W miejscach szczególnie ciepłych można spotkać płaty świetlistej dąbrowy, zarośla kserotermiczne oraz murawy ciepłolubne.

Ze względu na duże walory przyrodniczo-krajobrazowe znacząca część Powiatu Włoszczowskiego została objęta prawną ochroną przyrody. Udział obszarów prawnie chronionych, w powierzchni powiatu ogółem, wynosi ponad 48%. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody na terenie powiatu utworzono:

- Przedborski Park Krajobrazowy wchodzący w skład Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych wraz z otuliną (park położony jest na pograniczu dwóch województw: łódzkiego i świętokrzyskiego);
- Włoszczowsko-Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu (część gminy Włoszczowa i Krasocin);
- Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu - utworzony w 2002 r. na obszarze części otuliny Przedborskiego Parku Krajobrazowego położonej w obrębie województwa świętokrzyskiego. Jego powierzchnia w województwie świętokrzyskim wynosi 13 044 ha, w tym na terenie poszczególnych gmin Powiatu Włoszczowskiego: gm. Kluczewsko - 7 456 ha oraz gm. Krasocin - 1 515 ha. Obszar obejmuje fragmenty trzech mezoregionów: Niecki Włoszczowskiej, Pasma Przedborsko-Małogoskiego i Wzgórz Łopuszańskich. Najważniejsza funkcja to południowa i wschodnia otulina Przedborskiego Parku Krajobrazowego;
- Konecko-Łopuszniański Obszar Chronionego Krajobrazu (jego fragment obejmuje część gminy Krasocin);
- 4 rezerwaty przyrody:

- Rezerwat leśny Bukowa Góra;
- Rezerwat faunistyczny (ornitologiczny) Ługi;
- Rezerwat leśny Oleszno;
- Rezerwat stepowy Murawy Dobromierskie.

Największym rezerwatem w powiecie jest rezerwat Oleszno (prawie 262,67 ha). Dwa z rezerwatów znajdują się na terenie gminy Kluczewsko i po jednym w gminie Krasocin oraz Włoszczowa.

Tabela 1 . Rezerваты przyrody w Powiecie Włoszczowskim

Lp.	Nazwa	Nr Ewidencyjny (rejestr Woj./ Reg. Konserwatora Przyrody)	Typ i charakter	Rok utworzenia	Powierzchnia (ha)	Położenie	Przedmiot ochrony
1.	Bukowa Góra	008	Leśny, Częściowy	1959	33,77	Rączki (gmina Kluczewsko)	fragment lasu bukowego o charakterze pierwotnym z gatunkami roślin chronionych w runie
2.	Murawy Dobromierskie	012	Stepowy, częściowy	1989	35,84	Dobromierz (gmina Kluczewsko)	nawapienne murawy i zarośla kserotermiczne z bogatą i unikalną florą i fauną
3.	Oleszno	036	Leśny, częściowy	1971, 2006 (zmiana granic)	262,67	Zabrody (gmina Krasocin)	fragment drzewostanów wielogatunkowych o charakterze naturalnym z udziałem olszy czarnej i jesionu wyniosłego

4.	Ługi	043	faunistyczny, częściowy	1981	88,39	Jeżowice (gmina Włoszczowa)	Naturalny zespół wodno-błotno- bagienny i leśny, z legowiskami i warunkami bytowania rzadkich i chronionych ptaków

Obszary chronione NATURA 2000 - na terenie powiatu zostały utworzone specjalne obszary ochrony siedlisk:

- Specjalny Obszar Ochrony (SOO) Ostoja Przedborska (PLH260004). Ostoja jest zlokalizowana na obszarze 4 gmin województwa świętokrzyskiego, w tym dwóch Powiatu Włoszczowskiego: Gminy Kluczewsko (1 818,50 ha) oraz Gminy Krasocin (1 964,28 ha). Ostoja Przedborska obejmuje fragment Przedborskiego Parku Krajobrazowego oraz Konecko-Łopuszniańskiego OChK (część ostoi znajduje się w województwie łódzkim). Jej zachodnia część stanowi zbocze Pasma Przedborsko-Małogoskiego. Sieć rzeczną stanowią liczne dopływy Czarnej Włoszczowskiej. Znajdują się tutaj rozległe kompleksy podmokłych łąk oraz największy na Wyżynie Małopolskiej płat lasów jesionowo-olszowych (obręb Oleszno). Obszar ostoi cechuje się bardzo wysoką bioróżnorodnością, chroni duże bogactwo flory (ok. 900 gatunków roślin naczyniowych) i fauny. Do ważniejszych siedlisk zaliczyć należy: niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie, kwaśne buczyny, grąd środkowoeuropejski, lasy łąkowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe oraz świetlistą dąbrowę subkontynentalną. Ważniejsze gatunki zwierząt to: derkacz, dzięcioł średni, ortolan, cietrzew, żuraw, błotniak stawowy, kumak nizinny i koza złotawa. Szczególnie cenne są gatunki charakterystyczne dla siedlisk wilgotnych. Północna część Powiatu Włoszczowskiego, obejmująca Przedborski PK, została włączona, zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej ECONET-PL, do węzła ekologicznego o randze krajowej (Obszar Przedborski). Jest on ważnym elementem krajowego i europejskiego systemu przyrodniczego .

- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Dolina Górnej Pilicy (PLH260018). Dolina jest zlokalizowana na obszarze 6 gmin województwa świętokrzyskiego, w tym 5 wchodzących w skład Powiatu Włoszczowskiego (nie obejmuje gminy Radków). Łączna powierzchnia Doliny Górnej Pilicy na terenie powiatu wynosi 4 652,02 ha, z czego największa część znajduje się w granicach Gminy Kluczewsko (1 434,50 ha). Dolina obejmuje jeden

z większych ciągów ekologicznych zlokalizowanych w naturalnych dolinach rzecznych w kraju. Na terenie ostoi występują przede wszystkim zbiorowiska łąkowe, bardzo dobrze zachowane lasy łąkowe, bory bagienne, a rzadziej bory chrobotkowe. Obszar ma też znaczenie dla ochrony starorzeczy. W ostoi zlokalizowane są liczne populacje gatunków roślin chronionych i ginących. Dolina Górnej Pilicy należy do najistotniejszych ostoi fauny w środkowej Polsce. Jedne z najliczniejszych i najlepiej zachowanych populacji, w tej części kraju, mają tu: bóbr europejski, traszka grzebieniasta, kumak nizinny, minóg ukraiński, koza, głowacz białopłetwy, trzepla zielona, czerwończyk fioletek i zatoczek łamliwy. Przy czym populacje trzepli zielonej, czerwończyka fioletka i zatoczka łamliwego należą do kluczowych w skali kraju. Wśród rozlewisk Dolinie Pilicy występują liczne mikrosiedliska dogodne dla występowania poczwarówki jajowatej. Pilica i jej dopływy są dobrym siedliskiem dla występowania skójki gruboskorupowej. Ponadto, istotnymi w skali regionu są populacje: pachnicy dębowej, piskorza, modraszka telejusa i modraszka nausitousa. Ostoja posiada bogaty zestaw gatunków owadów i innych organizmów wpisanych na czerwoną listę lub wymienianych w załącznikach do konwencji międzynarodowych. W „Dolinie Górnej Pilicy” są licznie reprezentowane cenne przyrodniczo gatunki ptaków.

- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Dolina Białej Nidy (PLH260013). Dolina jest zlokalizowana na obszarze 9 gmin województwa świętokrzyskiego, w tym 3 wchodzących w skład Powiatu Włoszczowskiego (Gmina Moskorzew: 301,89 ha, Gmina Radków: 964,37 ha, Gmina Włoszczowa: 151,74 ha). Łączna powierzchnia Doliny Białej Nidy na terenie powiatu wynosi 1 418 ha. Dolina stanowi zespół podmokłych siedlisk łąkowych i leśnych oraz licznych stawów rybnych. Teren ten jest miejscem rozrodu dla wielu zagrożonych gatunków. W regionie świętokrzyskim Dolina Białej Nidy to jeden z obszarów najbogatszych w siedliska przyrodnicze ujęte w załączniku do I Dyrektywy Siedliskowej (14 typów). Niemal wszystkie są dobrze i bardzo dobrze zachowane, stanowią miejsce bytowania dla wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Ostoja zabezpiecza ciąg dolin i wzniesień wzdłuż rzeki Białej Nidy i jej dopływów, ciekę częściowo uregulowanego, ale z obecnością rzadkich zbiorowisk włosieniczników i tzw. „lili wodnych” związanych z wodami czystymi i zasobnymi w substancje odżywcze. Biała Nida jest łącznikiem pomiędzy rzeką Nidą a rzeką Pilicą, a zatem łączy znaczące korytarze ekologiczne. Ostoja Dolina Białej Nidy to obszar występowania bardzo dobrze zachowanych zbiorowisk lasów bagiennych, głównie łągów olszowo-jesionowych. Są to jedne z najlepiej zachowanych lasów łąkowych w województwie świętokrzyskim z obecnością gatunków chronionych i górskich. W Dolinie Białej Nidy wykształciły się szczególne warunki hydrologiczne związane

z rodzajem podłoża geologicznego, rzeka przepływa przez utwory węglanowe. Dolna terasa zalewowa rzeki to wykształcone cenne torfowiska niskie. Obszar ma dobre i stabilne warunki wilgotnościowe, dlatego też stanowi gwarancję dla zachowania silnych populacji mięczaków. Na odcinku rzeki, gdzie nurt jest spokojny a płaska powierzchnia wyraża się meandrowaniem rzeki, występują liczne rozlewiska porośnięte turzycami i pałąką wodną. Zawodnione, na stabilnym poziomie lustra wody, siedliska są zasiedlone przez poczwarówkę jajowatą.

- 39 pomników przyrody (najwięcej stanowią dęby szypułkowe, lipy drobnolistne, kasztanowce białe i sosny pospolite):

- Gmina Kluczewsko: 18;
- Gmina Krasocin: 8;
- Gmina Secemin: 7;
- Gmina Włoszczowa: 6.

- 23 użytki ekologiczne (położone na obszarze leśnictw - największa ich liczba obejmuje terytorium Gminy Kluczewsko):

- Gmina Moskorzew: 2 użytki, w tym bagna: „Bagno” i „Płynik”;
- Gmina Radków: 1 użytek ekologiczny, którym jest starorzecze - „Stara Nida”;
- Gmina Secemin: 3 użytki, w tym: wydma piaskowa - „Na Stoku” oraz bagna: „Łosiowy Dół” i „Koński Dół”;
- Gmina Kluczewsko: posiada 18 użytków ekologicznych, wszystkie stanowią bagna.

Łączna powierzchnia użytków ekologicznych na terenie Powiatu Włoszczowskiego wynosi 21,79 ha. W Powiecie Włoszczowskim stwierdzono występowanie 743 gatunków roślin naczyniowych, w tym kilkadziesiąt objętych ochroną gatunkową. Stopień naturalności zbiorowisk i zespołów roślinnych, występujących na opisywanym terenie, jest wysoki (od 50% do 75%). Na szczególną uwagę zasługują występujące w dolinach rzecznych zbiorowiska wodne, łąkowe i bagienne.

Świat zwierząt, szczególnie bezkręgowych, wykazuje bardzo silne związki z szatą roślinną, warunkami mikroklimatycznymi i siedliskowymi. Fauna tego obszaru nie jest szczegółowo rozpoznana. Najlepiej rozpoznana jest awifauna, w której stwierdzono występowanie 136 gatunków ptaków (ok. 1/3 wszystkich krajowych gatunków), w tym szereg

gatunków rzadkich i chronionych. Szczególnie godna uwagi jest obecność na tych terenach: bociana czarnego, żurawia i bielika.

Uzupełnieniem zespołów roślinności naturalnej jest urządzona roślinność parków, cmentarzy czy zieleni osiedlowej. W obrębie powiatu wyróżnia się przede wszystkim: zieleńce (14 szt.), zieleń uliczną (1,5 ha), parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej (17,32 ha).

4. Charakterystyka dziedzictwa kulturowego Powiatu Włoszczowskiego

O tradycji i bogatym dziedzictwie kulturowym danego obszaru świadczą występujące licznie zabytki. Powiat Włoszczowski posiada na swoim obszarze wiele ważnych obiektów i miejsc o charakterze historycznym.

Najstarsze ślady osadnictwa ludzkiego na terenie powiatu datowane są na wczesny mezolit. Szczególnie intensywne było ono w dobie tzw. kultury łużyckiej, czego dowodem są licznie odkrywane ślady osad i cmentarzysk ciałopalnych. Najstarsze zachowane zabytki budownictwa mają rodowód dopiero średniowieczny. Należy tu wymienić pozostałości grodziska we Włoszczowie, które zostało zbudowane (prawdopodobnie) w XIII w. Obecnie znajduje się na nim późnobarokowa kamienna figura św. Jana Nepomucena z 2 połowy XVIII w. Podobny charakter posiada gródek w Bebelnie, który reprezentuje typ tzw. grodzisk ostrosłupowych. W wyniku prowadzonych badań stwierdzono dwa okresy osadnictwa przypadające na XIII i XV-XVI w.

Średniowiecznymi zabytkami, utrzymanymi w stylu gotyckim są kościoły w: Kurzelowie, Moskorzewie oraz Seceminie. Najcenniejszym z nich jest pokolegiacki kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Kurzelowie, który został wzniesiony ok. 1360 r. Na szczególną uwagę zasługuje jego wnętrze, w którym odnajdziemy m.in. marmurowy nagrobek Marianny z Pieniążków Baranowskiej i spizową chrzcielnicę z 1414 r. Z tego samego okresu pochodzi kościół p.w. św. Małgorzaty w Moskorzewie, który został wzniesiony ok. 1380 r. Warte odnotowania są zachowane żelazne drzwi do wieży z gotyckim napisem oraz datą. Z kolei kościół p.w. św. Katarzyny i Jana Ewangelisty w Seceminie został wzniesiony w 1402 r. Na jego ścianach zachowało się kilka ciekawych epitafiów. Do grupy budynków sakralnych, pierwotnie utrzymanych w stylu gotyckim, należy również kościół p.w. św. Jakuba Apostoła w Stanowiskach, który uległ przebudowie w XVII w. w związku z czym obecnie charakteryzuje się stylem barokowym.

Wiele zabytków Powiatu Włoszczowskiego pochodzi z XVI-XVII w. Należą do nich: zbór ariański w Ludyni z połowy XVI w. (zamieniony później na spichlerz dworski), ruiny zboru w Łapczynej Woli z początku XVII w., tzw. murowaniec w Moskorzewie z XVI w. (wg tradycji mieszczący szkołę ariańską) oraz gotyckie ruiny w Gruszczynie z 2 połowy XVI w. (identyfikowane jako zbór ariański lub kościół klasztorny p.w. św. Michała).

Kolejną grupę zabytków sakralnych stanowią kościoły barokowe, będące najczęściej fundacjami rodów szlacheckich - ówczesnych właścicieli miast czy wiosek, w których je wzniesiono. Wczesnobarokowy kościół św. Floriana w Czarnicy został wybudowany w latach 1640-1659. W bocznej kaplicy kościoła znajduje się m.in. niewielki, XVI-wieczny obraz Matki Boskiej. Z tego samego okresu pochodzi kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Olesznie, z ciekawą dekoracją stiukową oraz obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem przeniesionym w 1680 r. ze zlikwidowanego kościoła w pobliskim Chotowie.

Najokazalsza budowla sakralna w powiecie to kościół p.w. Wniebowzięcia NMP we Włoszczowie z XVII w. Stanowi on sanktuarium maryjne z umieszczonym w ołtarzu głównym słynnym obrazem NMP św. Józefem i Joachimem z 2 połowy XVII w. Kościół utrzymany jest w stylu barokowym, z neobarokową wieżą zegarową z 2 połowy XIX w. We wnętrzu kościoła znajdują się m.in.: nagrobek kolatora świątyni Mikołaja Małachowskiego oraz XVII-wieczny obraz św. Jana Kantego. Późnobarokowy charakter posiada również kościół p.w. św. Wawrzyńca w Kluczewsku z końca XVIII w.

Ciekawą architekturę posiadają budowle klasycystyczne, do których zalicza się kościoły: p.w. Wszystkich Świętych we Włoszczowie z 1786 r., p.w. Nawiedzenia NMP w Koniecznie - wzniesiony w latach 1796-1812 i p.w. św. Tekli w Krasocinie z 1856 r. Wśród murowanych kościołów należy wymienić również neogotycki kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Dzierzgowie z 1903 r. z cudownym obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem z początku XVII w.

Cennymi zabytkami architektury sakralnej są nieliczne zachowane budowle drewniane: kaplica cmentarna św. Anny w Kurzelowie z 1 poł. XVII w. oraz kościoły parafialne: p.w. Matki Bożej Częstochowskiej w Kossowie z początku XVII w. oraz Narodzenia NMP w Bebelnie z 1745 r. Tym ostatnim towarzyszą również współczesne im drewniane dzwonnice. Na ich tle wyróżnia się, mająca obronny charakter, drewniana dzwonnica przy kościele parafialnym w Kurzelowie z XVII-XVIII w.

Z kilkunastu istniejących po II wojnie światowej, na terenach obecnego powiatu, drewnianych dworów szlacheckich do dziś zachowały się dwa. Dwór w Ludyni z ok. połowy XVIII w. oraz dwór w Woli Świdzińskiej.

Nieco liczniej zachowały się dwory i pałace murowane, najczęściej otoczone interesującymi parkami podworskimi. Najcenniejsze z nich to: XVIII-wieczny dwór w Olesznie oraz dwór w Kwilinie. Późniejsze, z przełomu XIX i XX wieku, znajdują się w: Bieganowie, Bichniowie, Radkowie, Moskorzewie, Chlewicach i Nieznanowicach. Z założeniami dworskimi związane są często zabudowania gospodarcze i przemysłowe. W powiecie należą do nich dwa obiekty. Spichlerz w Kluczewsku - zbudowany w pierwszej połowie XIX w. w stylu romantycznego neogotyku oraz wiatrak typu „holender” w Krasocinie z 1920 r.

Z krajobrazem ziemi włoszczowskiej związane są także przydrożne kapliczki, krzyże i figury świętych. Najczęściej spotykane i najciekawsze są rzeźby: św. Jana Nepomucena - chroniącego przed powodzią i utopieniem (Moskorzew, Włoszczowa, Kolonia Mrowina, Czarnca, Dąbie-Podłazie, Silpia, Krasocin, Kwilina, Rogienice) oraz św. Floriana - patrona strażaków (Włoszczowa, Oleszno, Nieznanowice, Krasocin).

Wykaz zabytków nieruchomych Powiatu Włoszczowskiego wpisanych do rejestru zabytków:

Gmina Kluczewsko:

- park dworski z aleją dojazdową w Dobromierzu (XVIII/XIX w.);
- kaplica, ob. kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Januszewicach (1 połowa XVII w.);
- kościół par. p.w. św. Wawrzyńca w Kluczewsku (1797 r.);
- pozostałości zespołu dworskiego w Kluczewsku: park (XVIII-XIX w.), tzw. wozownia (XIX w.) oraz oficyna - rządcówka (XIX w.);
- zbór ariański (ruina) w Łapczynej Woli (XVI w.);
- park dworski w Rączkach (XIX w.);
- kościół par. p.w. św. Jakuba Apostoła w Stanowiskach (1511 r.);
- park dworski w Stanowiskach (XIX w.).

Gmina Krasocin

- założenie krajobrazowe wsi w Chotowie;
- park dworski w Gruszczynie (1 połowa XIX w.);
- kościół par. p.w. św. Tekli w Krasocinie (1856 r.), dzwonnica;
- wiatrak typu „holender” w Krasocinie;

- zespół dworski w Ludyni (XVI-XVIII w.): drewniany dwór (2 połowa XVIII w.), zbór ariański (XVI w.) oraz park;
- kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP w Olesznie (1623-1680);
- zespół dworski: dwór - dec. pałac (koniec XVIII w.) oraz park z układem wodnym; (XVIII/XIX w.);
- zespół dworski w Woli Świdzińskiej (XIX w.): dwór, budynki gospodarcze (XIX/XX w.): rządcówka; stajnia cugowa, obecnie obora; obora, obecnie stodoła oraz park.

Gmina Moskorzew:

- „Kopiec Kościuszki” w Chebdku - zbiorowa mogiła poległych w bitwie pod Szczekocinami, wraz z drogą dojazdową (1794 r.);
- park w Chlewicach (XVIII w.);
- park w Chlewskiej Woli;
- zespół dworski w Mękarzowie (XVII-XIX w.): dwór i park;
- kościół par. p.w. św. Małgorzaty w Moskorzewie;
- zespół dworski w Moskorzewie: dwór, budynek dworski, tzw. murowaniec, oficyna oraz park.

Gmina Radków:

- zespół dworski w Bieganowie (XVIII-XIX w.): dwór oraz park;
- kościół par. p.w. NMP w Dzierzgowie;
- cmentarz kościelny w Dzierzgowie;
- kościół par. Matki Bożej Częstochowskiej w Kossowie oraz dzwonnica;
- zespół dworski w Kwilinie: dwór (koniec XVIII w., XIX/XX w.) oraz park (XVIII w.);
- park dworski w Ojsławicach (XVIII w.);
- zespół dworski w Radkowie (XVIII, XIX w.): dwór i park;
- o założenie zieleni folwarcznej (aleja i szpalery) w miejscowościach Świerków-Kwilina.

Gmina Secemin:

- zespół dworski w Bichniowie: dwór i park;
- park dworski i 2 aleje w miejscowości Czaryż (XVIII w.);

- park dworski w Krzepinie;
- kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Kuczkowie;
- kościół par. p.w. św. Katarzyny i Jana Ewangelisty w Seceminie;
- park dworski (z fosą) w Seceminie.

Gmina Włoszczowa:

- drewniany kościół par. p.w. Narodzenia NMP oraz drewniana dzwonnica w miejscowości Bebelno;
- zespół dworski w Boczkowicach (2 połowa XIX w.): dwór i park;
- kościół par. p.w. św. Floriana oraz dzwonnica w Czarncy;
- park i założenie krajobrazowe w Czarncy;
- kościół par. p.w. Nawiedzenia NMP w Koniecznie;
- kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP w Kurzelowie;
- drewniana kaplica p.w. św. Anny na cmentarzu w Kurzelowie oraz dzwonnica drewniana z przełomu XVII/XVIII w.;
- park w Nieznanowicach;
- założenie folwarczne: park ze stawami oraz część gospodarcza z zabudowaniami w miejscowości Rogienice;
- kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP we Włoszczowie;
- kaplica p.w. Wszystkich Świętych na cmentarzu we Włoszczowie.

Część zabytków Powiatu Włoszczowskiego znajduje się w złym stanie materialnym i wymaga przeprowadzenia prac konserwatorsko-remontowych. Poprawa stanu i wyglądu obiektów zabytkowych powinna stać się elementem swoistej „rewitalizacji przestrzennej”, ale także rozwoju turystyki na terenie powiatu. Część zabytków jest aktualnie własnością innych podmiotów, w związku z czym działania na rzecz poprawy tkanki zabytkowej, będą wymagały podjęcia konsultacji oraz współdziałania.

5. Infrastruktura techniczna Powiatu Włoszczowskiego

5.1. Drogi i struktura komunikacyjna

Przez obszar Powiatu Włoszczowskiego przebiega jedna droga krajowa oraz cztery drogi wojewódzkie. Głównym węzłem drogowym w powiecie jest miasto Włoszczowa. Przez teren

Powiatu Włoszczowskiego przebiegają cztery rodzaje dróg publicznych: droga krajowa (nr 78), wojewódzkie (nr: 742, 795, 785 i 786), a także drogi powiatowe oraz gminne.

Sieć dróg na terenie powiatu obejmuje ogółem **1031,234 km**, w tym:

1. Drogi krajowe: dł. 9,859 km:

- Nr 78 Chałupki - Chmielnik: dł. 9,859 km - przebiega przez gminę Moskorzew.

2. Drogi wojewódzkie: dł. 96,275 km:

- Nr 742 gr. woj. łódzkiego - Włoszczowa - (nieciągłość na DW 786) - Oksa
- Nagłowice /do DK 78/, dł.: 35,930 km - przebiega przez gminę Kluczewsko oraz gminę i miasto Włoszczowa;
- Nr 785 gr. woj. łódzkiego - Włoszczowa /do DW 742/, dł.: 13,354 km
- przebiega przez gminę i miasto Włoszczowa;
- Nr 786 gr. woj. śląskiego - Secemin Włoszczowa - Krasocin - Łopuszno (nieciągłość na DW 728), dł.: 36,961 km - Piekoszków - Kielce - przebiega przez gminy: Secemin, Krasocin oraz gminę i miasto Włoszczowa.
- Nr 795: /od DW786/ Secemin - gr. woj. śląskiego, dł.: 7,030 km - przebiega przez gminę Secemin.

Droga krajowa nr 78 krzyżuje się poza granicami powiatu z drogą wojewódzką nr 742 (w Nagłowicach) i drogą wojewódzką nr 795 (w Szczekocinach). Drogi wojewódzkie nr 742 i 785, 786 krzyżują się ze sobą na obszarze miasta Włoszczowa, natomiast drogi wojewódzkie nr 786 i 795 krzyżują się ze sobą w Seceminie.

3. Drogi i ulice powiatowe: dł. 367,2 km:

- Drogi powiatowe: dł. 367,2 km - w powiecie są zlokalizowane 60 dróg powiatowych, w tym ulice powiatowe o łącznej dł. - 12,581 km;
- dł. dróg o nawierzchni twardej wynosi: 352,2 km, w tym twardej ulepszonej - 349,4 km;
- dł. dróg o nawierzchni gruntowej wynosi 15 km.

4. Drogi gminne: dł. 557,9 km

- dł. dróg o nawierzchni twardej wynosi: 336,9 km, w tym twardej ulepszonej - 276,6 km;

- dł. dróg o nawierzchni gruntowej wynosi 221 km.

Jedną z kategorii dróg publicznych w Polsce są drogi powiatowe. Do dróg powiatowych zalicza się drogi, inne niż drogi krajowe i drogi wojewódzkie, stanowiące połączenie miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą. Często jednak rzeczywistość dotycząca własności oraz funkcjonalności dróg jest bardziej złożona.

Zadania Powiatu Włoszczowskiego w zakresie planowania, budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg powiatowych wykonuje jednostka organizacyjna powiatu - Zarząd Dróg Powiatowych zlokalizowany we Włoszczowie.

W 2018 r. rozpoczęto kluczową inwestycję drogową w powiecie, której głównym zadaniem było połączenie obwodnicą dwóch dróg wojewódzkich nr 786 i 742 poza centrum Włoszczowy. W 2020 r. zakończono I etap projektu, w wyniku którego wybudowano liczący ok. 7,5 kilometra długości odcinek drogi wojewódzkiej 786 Kielce-Częstochowa. W ramach inwestycji został również przebudowany ok. 2,3 kilometrowy odcinek drogi wojewódzkiej 742 (ulicy Jędrzejowskiej), który obwodnica przecina. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 60 880 000 zł. W 2023 r. wszczęto postępowanie przetargowe w sprawie budowy drugiego etapu obwodnicy Włoszczowy. W ramach inwestycji ma powstać nowa droga wojewódzka o długości ponad 4 kilometrów, która połączy pierwszą część obwodnicy Włoszczowy, biegnącą w ciągu drogi 786, z dwoma kolejnymi drogami wojewódzkimi - w kierunku Radomska (droga 785) i Przedborza (742). W planach jest również budowa dwóch wiaduktów. Planowana wartość całej inwestycji to ponad 86 milionów złotych. Budowa drugiego etapu obwodnicy Włoszczowy ma rozpocząć się w kwietniu 2024 i zakończyć w marcu 2026 roku. Realizacja ww. inwestycji wpływa nie tylko na poprawę warunków ruchu drogowego, ale również zwiększa dostępność komunikacyjną Włoszczowy oraz regionu, co z kolei przełoży się na aktywizację terenów inwestycyjnych i rozwój ekonomiczny regionu.

Istotnym czynnikiem rozwojowym powiatu oraz poszczególnych gmin powinno być również stworzenie sieci dróg rowerowych. Obecnie, zakres korzystania ze ścieżek rowerowych jest utrudniony z uwagi na znaczące braki w zakresie infrastruktury komunikacji rowerowej. Dostępne są niewielkie odcinki ścieżek rowerowych zlokalizowane przede wszystkim w mieście Włoszczowa oraz wzdłuż drogi krajowej na terenie gminy Moskorzew. Długość wydzielonych ścieżek rowerowych na terenie powiatu w 2021 r. wynosiła 10 km (w tym 1,2 km będących pod zarządem starostwa) - długość ścieżek na 10 tys. ludności to 2,29 km.

Przez obszar powiatu włoszczowskiego przebiegają dwie ważne linie kolejowe o znaczeniu ogólnokrajowym:

- Linia kolejowa nr 4, Grodzisk Mazowiecki-Zawiercie, Centralna Magistrala Kolejowa (CMK);
- Linia kolejowa nr 61, Kielce-Fosowskie.

Na terenie Powiatu Włoszczowskiego są zlokalizowane następujące stacje i przystanki kolejowe:

- **Bukowa** (gmina Krasocin) - przystanek kolejowy, obsługuje lokalny ruch pasażerski;
- **Ludynia** (stacja kolejowa) - przystanek kolejowy w Czostkowie (gmina Krasocin), obsługuje lokalny ruch pasażerski;
- **Ludynia Dwór** (gmina Krasocin) - przystanek kolejowy w Ludyni, obsługuje lokalny ruch pasażerski;
- **Włoszczowa** (gmina Włoszczowa) - stacja kolejowa, obsługuje lokalny ruch pasażerski oraz ruch dalekobieżny;
- **Włoszczowa Północ** (gmina Włoszczowa) - jedyna stacja kolejowa położona na Centralnej Magistrali Kolejowej, na której zatrzymują się pociągi pasażerskie, została otwarta dla ruchu w 2006 r.;
- **Czarnca** (gmina Włoszczowa) - przystanek kolejowy, obsługuje lokalny ruch pasażerski;
- **Żeliszewice** (gmina Secemin) - stacja kolejowa, obsługuje lokalny ruch pasażerski.

W centrum miejscowości Włoszczowa jest zlokalizowany dworzec autobusowy PKS (ul. Sienkiewicza 45). Pomimo, iż w powiecie, pasażerskie usługi przewozowe świadczone są przez m.in. taksówkarzy oraz innych prywatnych przewoźników: busy i autobusy (m.in. PKS Włoszczowa, F.H.U „RAFMAL” Rafał Orlikowski i „DVL” Opara Łukasz) istotnym ograniczeniem dla wielu mieszkańców są niewystarczające usługi w zakresie komunikacji publicznej.

5.2. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna oraz gospodarka ściekowa

Powiat Włoszczowski nie posiada zintegrowanego systemu wodociągowego, a zasilanie wodociągów odbywa się ze studni wierconych. Na ogół wody z ujęć są dobrej jakości i nadają się bezpośrednio lub po prostym uzdatnianiu do spożycia i na potrzeby gospodarcze.

Poziom skanalizowania poszczególnych gmin w powiecie utrzymuje się na średnim poziomie. Znacznie lepszy jest poziom zwodociągowania. Z instalacji wodociągowych korzysta ponad 84,2% mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego z tego 83,7% na wsi i 91,8% w mieście (z instalacji kanalizacyjnej - 46,6% z tego 39,2% na wsi i 91,8% w mieście).

Nie w pełni zadowalający jest stan infrastruktury kanalizacyjnej w powiecie. Między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej istnieje w dalszym ciągu znaczna dysproporcja, co w warunkach powiatu stanowi duże zagrożenie dla czystości wód. Po stronie zaopatrzenia w wodę uwzględnić należy dodatkowo znaczną liczbę gospodarstw posiadających studnie przydomowe.

Z oczyszczalni ścieków korzysta ponad 56,8% mieszkańców (24 809 osób), w tym blisko 100% w mieście i 44,5% na wsiach. Na terenie powiatu funkcjonuje 13 przemysłowych i komunalnych oczyszczalni ścieków, w tym 4 z podwyższonym usuwaniem biogenów. Zdecydowana większość mieszkańców w 2021 r. korzystała ze zbiorników bezodpływowych, których liczba na terenie powiatu wynosi blisko 5 200 szt. Z kolei liczba oczyszczalni przydomowych sięga 315 szt.

5.3. Łączność, elektroenergetyka, ciepłownictwo oraz infrastruktura gazowa

W ostatnich latach dostępność mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego do infrastruktury telekomunikacyjnej systematycznie się poprawia. Dzieje się tak za sprawą rozwoju telefonii stacjonarnej, jak i coraz powszechniejszego dostępu mieszkańców do usług telefonii komórkowej. Praktycznie cały obszar powiatu objęty jest zasięgiem wszystkich funkcjonujących w Polsce operatorów sieci komórkowej. Bazowe stacje telefonii komórkowej różnych operatorów są zlokalizowane we Włoszczowie, Jamskich, Koniecznie, Jeżowicach, Seceminie, Radkowie, Dobromierzu, Moskorzewie, Czarny, Pilczycy, Przygradów, Motycznie, Olesznie, Krasocinie i Koziej Wsi.

Rozwija się również rynek usług informatycznych, związany z transmisją danych i dostępem do sieci Internetu. Dalszy rozwój społeczeństwa informacyjnego na terenie powiatu będzie uzależniony od ograniczenia bariery ekonomicznej w dostępie do internetu oraz od efektywnego informatyzowania administracji publicznej na poziomie powiatu

i poszczególnych gmin. Procesowi temu powinny towarzyszyć działania związane z uświadamianiem i edukacją mieszkańców jak korzystać z usług i technologii informacyjnych, zwłaszcza w grupie wiekowej osób 50+.

Za dostarczenie odbiorcom energii odpowiadają 3 zakłady energetyczne. W Powiecie Włoszczowskim są to: Tauron Dystrybucja S.A. Oddział w Częstochowie, PGE Dystrybucja S.A. Oddział Łódź i PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna. W 2021 r. liczba odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu wynosiła 17 375 osób, a zużycie energii na 1 mieszkańca wyniosło - 711,8 kWh.

Długość czynnej sieci gazowej ogółem wynosiła w 2021 r. - 45 km. Korzystało z niej 1 126 osób (2,5% ogółu ludności). Z kolei długość sieci ciepłej przesyłowej i rozdzielczej wynosiła 2,4 km.

6. Infrastruktura społeczna Powiatu Włoszczowskiego

6.1. Edukacja

W 2021 roku w Powiecie Włoszczowskim funkcjonowało:

- 2 żłobki, w których przebywało 58 dzieci;
- 19 przedszkoli, do których uczęszczało 1 316 uczniów;
- 21 szkół podstawowych, do których uczęszczało 3 312 uczniów;
- 9 szkół ponadpodstawowych, ponadgimnazjalnych i policealnych, do których uczęszczało 2 125 uczniów.

Jeden z podstawowych wskaźników stosowanych do badania poziomu edukacji - współczynnik skolaryzacji brutto - wyniósł w 2021 r. w powiecie 94,72% (średnia dla wszystkich etapów nauczania). Podczas gdy w województwie świętokrzyskim oraz w Polsce wynosił - odpowiednio 95,95 oraz 93,72%.

Powiat Włoszczowski stanowi organ prowadzący dla poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz trzech szkół ponadpodstawowych:

- I Liceum Ogólnokształcącego im. gen. Władysława Sikorskiego;
- Zespołu Szkół Nr 2 im. Hetmana Stefana Czarnieckiego;
- Zespołu Szkół Nr 3 im. Stanisława Staszica.

Licea kształcą w oddziałach o różnym nachyleniu: np. humanistyczno-prawnym, sportowo-militarnym, turystyczno-językowym, matematyczno-fizyczno-informatycznym, psychologicznym, pożarniczo-ratowniczym, i matematyczno-językowym, a także w oddziale dwujęzycznym (I LO).

W technikach prowadzi się kształcenie m.in. np. w następujących kierunkach/zawodach: informatycznym, ekonomicznym, rachunkowości, geodezyjnym, architektury krajobrazu (z elementami florystyki), ochrony środowiska (z elementami pożarnictwa), żywienia i usług gastronomicznych (z elementami dietetyki), reklamy (z elementami fotografii), a także technik: hotelarstwa, budownictwa, logistyki, mechaniki, spawalnictwa oraz przetwórstwa mlecznego.

Szkoła zawodowa kształci uczniów m.in. w zawodach: elektryk, stolarz, mechanik pojazdów samochodowych, ślusarz, cukiernik, monter sieci instalacji sanitarnych, operator obrabiarek skrawających, fryzjer, kucharz i piekarz.

Na terenie powiatu funkcjonują 2 internaty dysponujące blisko 200 miejscami. W roku szkolnym 2021/2022, wg stanu na 30 września 2021 r., ilość wychowanków (przeliczeniowych) ww. internatów wynosiła - odpowiednio - 68,48 w II LO w ZS Nr 2 oraz 80,56 (w Technikum Nr 2 w ZS Nr 3).

Na egzaminie maturalnym (2021) uczniowie szkół prowadzonych przez Powiat Włoszczowski uzyskali zdawalność 92% (I miejsce w województwie). Była ona zatem znacznie wyższa - o kilkanaście procent - od analogicznych wskaźników obliczonych dla województwa świętokrzyskiego i całego kraju (74,5%). We włoszczowskich liceach maturę zdało 96% abiturientów, podczas gdy wskaźnik ten w województwie świętokrzyskim i dla całego kraju wyniósł - odpowiednio - 84,7 i 81%. Włoszczowskie technika uzyskały zdawalność 88,9%, natomiast w województwie świętokrzyskim i całym kraju wyniosła ona 60 i 64%.

W roku szkolnym 2021/2022 - wg stanu na 30 września 2021 r., szkoły te liczyły 1999 uczniów i 66 oddziałów. W porównaniu do poprzedniego roku (2020/2021) ubyło 9 uczniów i 1 oddział. Do włoszczowskich szkół uczęszczało w 2021 r. 36 uczniów objętych nauczaniem indywidualnym bądź specjalnym, którym Powiat zapewniał warunki umożliwiające stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym.

Jednym z istotnych, współczesnych wyznaczników jakości kształcenia jest komputeryzacja szkół. Generalnie, Powiat Włoszczowski osiąga w tym zakresie wartości nieco gorsze od standardów wojewódzkich czy krajowych. Blisko 92% szkół podstawowych

w powiecie wyposażonych jest w komputery z dostępem do Internetu (przy około 95% w województwie i w kraju). W przypadku gimnazjów wskaźnik ten wynosi 100% i jest zdecydowanie lepszy od średniej dla województwa, która wynosi prawie 84% oraz w kraju (ok. 82%).

Znacznie gorsze wskaźniki notowane są w przypadku szkół ponadgimnazjalnych. Wskaźnik komputeryzacji dla powiatu wynosi blisko 43% (ok. 64% w województwie i w kraju). Udział zasadniczych szkół zawodowych wyposażonych w komputery wynosi 25% (przy blisko 40% w województwie i 33% w kraju). W komputery wyposażonych jest tylko ponad 33% techników w powiecie (przy blisko 74% w województwie i 75% w kraju). W przypadku liceów ogólnokształcących wskaźnik ten wynosi prawie 67%, ale jest również niższy od średniej dla województwa (blisko 81%) oraz kraju (ponad 78%).

Do I LO w 2021 r. uczęszczał 1 uczeń o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W I okresie roku uczeń był objęty nauczaniem indywidualnym, w II okresie - indywidualnym zdalnie, poprzez platformę Teams. Dodatkowo uczeń miał po 2 godziny zajęć rewalidacyjnych w tygodniu. Zajęcia odbywały się na podstawie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego. Szkoła posiada podjazd dla niepełnosprawnych ruchowo oraz łazienkę dostosowaną dla osób niepełnosprawnych. Umożliwia także uczniom ze SPE pracę dydaktyczną poprzez platformę zdalną.

Do ZS nr 2 w 2021 r. (stan na 30.12.2021) uczęszczało 4 uczniów objętych specjalnym kształceniem, natomiast w okresie poprzednim (stan na 30.12.2020) 2 uczniów. Wszyscy uczniowie odbywali zajęcia w szkole oraz mieli zagwarantowane po 2 godziny zajęć rewalidacyjnych w tygodniu. Szkoła posiada podjazd dla niepełnosprawnych ruchowo oraz łazienkę dostosowaną dla osób niepełnosprawnych.

Do ZS nr 3 w 2021 r. (stan na 30.12.2021) uczęszczało 7 uczniów objętych indywidualnym nauczaniem (1 - liceum, 5 - technikum, 1 - branżowa), natomiast 14 uczniów posiadało orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (4 - liceum, 5 - technikum, 5 - BS). Natomiast w okresie poprzednim (stan na 30 IX 2020) 5 uczniów objętych było indywidualnym nauczaniem (1 - liceum, 4 - technikum), a 18 uczniów posiadało orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (2 - liceum, 7 - technikum, 9 - BS). Szkoła posiada podjazd dla niepełnosprawnych ruchowo oraz łazienkę dostosowaną dla osób niepełnosprawnych. Dodatkowo w budynku Internatu ZS Nr 3 w 2021 r. zakupiono i zamontowano podnośnik pionowy (platformy pionowej) likwidujący barierę architektoniczną pokonania 4 schodów wewnątrz budynku Internatu.

W roku szkolnym 2021/2022 na jeden oddział we włoszczowskich szkołach ponadpodstawowych przypadało średnio 30,29 uczniów: w liceach wskaźnik ten wynosił 30,75, w technikach - 28,93, natomiast w szkole branżowej I stopnia - 35,20. Średnia dla województwa świętokrzyskiego dla szkół ponadpodstawowych ukształtowała się w tym okresie na poziomie - 24 uczniów/oddział.

Infrastruktura edukacyjna jest względnie w zadowalającym stopniu dostosowana do liczby uczniów, osiągając wartości zbliżone do wskaźników wojewódzkich. Średnio na jeden oddział w szkole podstawowej przypada 17,4 ucznia (przy średnio 16,6 w województwie), natomiast w gimnazjum na jeden oddział przypada 22,2 ucznia (wskaźnik dla województwa: 21,8).

W szkolnictwie zawodowym sytuacja wygląda gorzej, niż średnio w województwie. Na jeden oddział w zasadniczej szkole zawodowej przypada 27,4 ucznia (przy średnio 7 w województwie). W pozostałych szkołach ponadgimnazjalnych wskaźniki są zbliżone. W technikum na jeden oddział przypada 25,85 ucznia (23,7 w województwie), natomiast na jeden oddział w liceum ogólnokształcącym przypada około 30,6 uczniów (przy 28,4 w województwie).

Stan bazy edukacyjnej w Powiecie Włoszczowskim można uznać za dobry. Należy jednak poczynić dalsze starania w zakresie zwiększenia dostępu do nowoczesnej i dobrze wyposażonej infrastruktury edukacyjnej oraz poprawy jakości kształcenia.

6.2. Kultura, sport i rekreacja

Uczestnictwo w kulturze, rozumiane jako korzystanie z oferty artystycznej przygotowanej przez artystów, podmioty kultury, organizacje pozarządowe, udostępnianej przez środki masowego przekazu, jak i jako własna amatorska działalność twórcza, jest istotnym elementem życia społecznego i dobrostanu każdego człowieka. Badania potwierdzają, że partycypacja w kulturze ma wpływ na nastrój, poczucie samorealizacji, subiektywną ocenę własnego zdrowia, a także rozwój kreatywności i innowacyjności. Funkcją uczestnictwa w kulturze jest również budowanie kapitału ludzkiego, społecznego oraz kulturowego, co bezpośrednio oddziałuje na rozwój gospodarczy i społeczny.

Zgodnie z ustawą o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz.U.2020.194) formami organizacyjnymi działalności kulturalnej są w szczególności: teatry, opery, operetki, filharmonie, orkiestry, instytucje filmowe, kina, muzea, biblioteki, domy kultury, ogniska artystyczne, galerie sztuki oraz ośrodki badań i dokumentacji

w różnych dziedzinach kultury. W większości przypadków są one prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego albo władze centralne. Korzystanie z oferty przygotowanej przez te podmioty to najczęstsza forma konsumpcji kultury instytucjonalnej.

Główną jednostką Powiatu Włoszczowskiego realizującą zadania w dziedzinie kultury, rekreacji i turystyki jest Powiatowe Centrum Kulturalno-Rekreacyjne (PCK-R) we Włoszczowie. Jednostka ta, działa w celu zaspokajania potrzeb aktywności społeczeństwa w tym sprzyjania rozwojowi pasji i zainteresowań dzieci, młodzieży, a także osób dorosłych. W zasobach infrastrukturalnych jednostki znajduje się: hala sportowa z zapleczem techniczno-sanitarnym, sala fitness, siłownia, sala szkoleniowa, magazyn sportowy, boisko wielofunkcyjne, wypożyczalnia rowerów, gokartów i hulajnóg elektrycznych, kącik informacyjno-czytelniczy, kącik rekreacyjno-grillowy, zielona ładowarka oraz parking.

W 2021 r. W ramach swojej działalności PCK-R organizował lub współorganizował 6 imprez sportowo-rekreacyjnych, 35 imprez kulturalnych oraz innych form wspierających działalność kulturalną, w tym m.in. warsztaty tematyczne dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, których celem było kultywowanie tradycji i obyczajów oraz integracja międzypokoleniowa, np. Spartakiada Kulturalno-Rekreacyjna dla Osób Niepełnosprawnych, warsztaty z okazji Dnia Babci i Dziadka czy warsztaty bożonarodzeniowe, a także konkursy tematyczne online, które miały na celu aktywizację najmłodszej grupy społecznej z terenu Powiatu Włoszczowskiego. Ponadto PCK-R wspierało w 2021 r. przedsięwzięcia profilaktyczne oraz działalność charytatywną w zakresie Akcji: Honorowego Oddawania Krwi we współpracy z RCKiK w Kielcach oraz Zdrowe i aktywne życie 60+. W 2021 r. w zorganizowanych przez PCK-R wydarzeniach kulturalnych wzięło udział 4 000 osób.

W Powiecie Włoszczowskim funkcjonuje szereg instytucji i organizacji prowadzących działalność w obszarze kultury. Należą do nich przede wszystkim gminne domy kultury oraz lokalne biblioteki.

Na terenie powiatu działalność prowadzi 7 samorządowych instytucji kultury. Należą do nich: Dom Kultury we Włoszczowie (z filiami w miejscowościach: Kurzelów i Konieczno), Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Kluczewsku, Gminny Ośrodek Kultury w Moskorzewie z siedzibą w Chlewicach, Wiejskie Centrum Kulturalno-Turystyczne (gmina Moskorzew) oraz Gminne Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Radkowie.

Spośród obiektów kulturalnych 5 jest przystosowanych dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, z czego: 5 pod względem wejścia do budynku, a 4 ze względu na udogodnienia wewnątrz budynku.

W 2021 r. ww. instytucjach kultury odbyło się 231 wydarzeń kulturalnych (m.in. 64 prelekcje, spotkania, wykłady, 35 warsztatów, 23 wystawy, 15 koncertów, 21 konkursów), w których uczestniczyło 12 755 osób. W ciągu ostatnich kilku lat obserwujemy spadek liczby dostępnych dla ludności wydarzeń (352 w 2019 r.), przy jednoczesnym zmniejszeniu się liczby ich uczestników (43 287 w 2019 r.). Wyniki badania pokazują, że mieszkańcy Powiatu korzystają prawie 3x rzadziej z oferty podmiotów kultury, niż w latach przedpandemicznych. W 2021 r. nastąpił blisko 2-krotny wzrost oferty kulturalnej, jednak nie został on odzwierciedlony we frekwencji, gdyż liczba uczestników wzrosła zaledwie o 15% względem roku 2020.

Jedną z ważnych form aktywności kulturalnej jest czytelnictwo. Czytelnictwo w znacznym stopniu uwarunkowane jest dostępem do książek i prasy, na co wpływ ma m.in. dostępność bibliotek i wielkość ich zasobów bibliotecznych. Na terenie powiatu wg danych za 2021 r. działalność prowadzi Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Kielcach - Filia we Włoszczowie, a także biblioteki publiczne oraz ich filie w 5 gminach Powiatu (brak biblioteki jedynie w gminie Moskorzew). Łącznie funkcjonuje 13 bibliotek (wraz z filiami), które zapewniają dobry dostęp do tego rodzaju infrastruktury (na jedną placówkę biblioteczną przypadało 3 173 mieszkańców, wobec 4 664 osób w województwie i 4 917 w kraju).

W Powiecie Włoszczowskim 7 obiektów bibliotecznych (tj. ok. 53%) ma przystosowane wejście do budynku dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, natomiast tylko 5 obiektów (ok. 38%) posiada udogodnienia wewnątrz budynku.

Księgozbiór bibliotek w 2021 r. na 1 000 ludności wynosił w powiecie 3 392,9 szt. notując tym samym wartości niższe w stosunku do średniej wojewódzkiej (3 449 szt.). Poziom czytelnictwa w Powiecie jest wyższy niż w województwie (99 osób) i kraju (118 osób), wynosząc 137 osób na 1 000 ludności, poziom ten jednak znacznie spadł względem lat poprzednich 2018/2019, w których wynosił średnio 171 osób na 1 000 mieszkańców. Spadek liczby osób korzystających z zasobów bibliotek można tłumaczyć m.in. zwiększającą się systematycznie dostępnością zasobów cyfrowych książek i czasopism poza bibliotekami publicznymi.

Biblioteki publiczne poszerzają swoją ofertę o usługi świadczone za pomocą nowych technologii. Katalogi on-line udostępniało Powiecie Włoszczowskim większość bibliotek (77%), w tym 7 wraz z możliwością zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne. Na koniec 2021 r. włoszczowskie biblioteki udostępniały dla czytelników 49 podłączonych do internetu komputerów, w tym 6 bibliotek umożliwiało korzystanie z internetu bezprzewodowego.

Na terenie powiatu funkcjonują również 4 placówki muzealne (Muzeum Parafialne przy Sanktuarium Matki Bożej Opiekunki Rodzin we Włoszczowie, Izba Regionalna Ziemi Włoszczowskiej w budynku Biblioteki Publicznej we Włoszczowie, Krasocińskie Muzeum Chleba - Wiatrak typu „holender” oraz Centrum Edukacji i Kultury im. Stefana Czarnieckiego w Czarncy) oraz kino. Jedyne kino w powiecie - Kino „Muza” we Włoszczowie (działające w strukturach Domu Kultury we Włoszczowie) posiada dwie sale kinowe - widowiskową wyposażoną w 231 miejsc dla widzów oraz w posiadającą 50 miejsc - salę kameralną. Obiekt kinowy jest przystosowany dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, zarówno pod względem wejścia do budynku, jak i udogodnień w jego wnętrzu.

Działalność sportową na poziomie powiatu koordynuje Powiatowe Centrum Kulturalno-Rekreacyjne (PCK-R) we Włoszczowie. Podstawową bazę sportową zarządzaną przez PCK-R tworzą następujące obiekty:

- Obiekty wielofunkcyjne (kompleks boisk zlokalizowany we Włoszczowie):

1. Boisko duże: boisko do piłki ręcznej, kort do tenisa ziemnego.
2. Boisko małe: boisko do piłki koszykowej, boisko do piłki siatkowej.
3. Bieżnia.
4. Skocznia do skoku w dal.
5. Trybuny.

- hala sportowa (o wymiarach 30mx12m): pełnowymiarowe boisko do piłki siatkowej, boisko szkolne do piłki koszykowej i ręcznej, 30 drabinek, 3 jutowe liny oraz miejsce dla widowni (korytarz górny wraz z balkonem);
- siłownia: wyposażona w 16 stanowisk ćwiczebnych (m.in. atlasy, stepper, czy rowerki);
- sala fitness (o wymiarach 10m x 5m): wyposażona w lustra z podwójnymi poręczami; na sali odbywają się zajęcia z tańca nowoczesnego oraz towarzyskiego, aerobiku, czy jogi;
- wypożyczalnia rowerów: wypożyczający rowery otrzymują ulotki z trasami rowerowymi i przewodnik po terenie;

Do najważniejszych obiektów infrastruktury sportowej jednostek organizacyjnych Powiatu Włoszczowskiego należą:

- hala sportowa przy Powiatowym Centrum Kulturalno-Rekreacyjnym we Włoszczowie;
- sala gimnastyczna - 2 obiekty: przy I Liceum Ogólnokształcącym im. gen. Władysława Sikorskiego oraz przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica we Włoszczowie;
- strzelnica przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica we Włoszczowie;
- kompleks boisk wielofunkcyjnych przy Powiatowym Centrum Kulturalno-Rekreacyjnym we Włoszczowie;
- wielofunkcyjne boisko sportowe przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica we Włoszczowie;
- kompleks sportowy ORLIK przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 im. Stanisława Staszica we Włoszczowie.

Dodatkowo w 2022 r. rozpoczęto budowę nowoczesnej, wielofunkcyjnej hali sportowej przy I Liceum Ogólnokształcącym imienia generała Władysława Sikorskiego we Włoszczowie. Zakończenie budowy zaplanowano na luty 2024 r. Całkowity koszt inwestycji to 16 920 835,30 zł, w tym 15 186 495,16 zł dofinansowania z Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Docelowo hala będzie służyć uczniom liceum w czasie zajęć z wychowania fizycznego, będzie miejscem organizacji pozalekcyjnych zajęć ruchowo-sportowych, a także funkcjonować będzie jako centrum sportowe dla lokalnych klubów. Projekt hali, w tym zastosowane rozwiązania architektoniczne, zapewnią pełne dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Z obiektów powiatowych korzystają szkoły z terenu Powiatu Włoszczowskiego pod opieką nauczycieli w ramach planowych zajęć szkolnych. W godzinach wolnych mogą z nich korzystać organizacje pozaszkolne, kluby i stowarzyszenia sportowe, zakłady pracy oraz osoby prywatne.

Powiat Włoszczowski oraz Powiatowe Centrum Kulturalno-Rekreacyjne we Włoszczowie są organizatorami lub współorganizatorami wielu imprez o charakterze sportowym. Do najważniejszych zaliczyć należy m.in.:

- Zawody strzeleckie dla szkół ponadpodstawowych;
- Zawody spławikowe na „Zakończenie Wakacji”;
- Zawody wędkarskie o puchar Starosty Włoszczowskiego na Białaszkę;

- Grand Prix Powiatu Włoszczowskiego w Piłce Siatkowej - Turniej o Puchar Dyrektora PCK-R;
- Mistrzostwa Powiatu Włoszczowskiego w Szachach;
- Spartakiada rekreacyjno-sportowa dzieci i młodzieży z terenu Powiatu Włoszczowskiego;
- Spartakiada rekreacyjno-sportowa dla osób niepełnosprawnych;
- Grand Prix Powiatu Włoszczowskiego w Piłce Siatkowej - Turniej o Puchar Starosty Włoszczowskiego z okazji Święta Niepodległości;
- Mikołajkowy Turniej Tenisa Stołowego dla szkół średnich.

Na koniec 2021 roku na terenie powiatu funkcjonowały 32 kluby sportowe (w stosunku do 25 w 2014 r.). Corocznie przyznawane są nagrody oraz stypendia Starosty Włoszczowskiego za osiągnięcia w obszarze sportu. Nagrody za szczególne osiągnięcia w dziedzinie kultury fizycznej są przyznawane zawodnikom, trenerom i działaczom od 2004 r. ogółem ufundowano 59 nagród, w tym 47 indywidualnych. Stypendia za wysokie wyniki sportowe są przyznawane od 2006 roku. Dotychczas otrzymało je ogółem 38 zawodników.

W ostatnich latach, oferta sportowa powiatu jest systematycznie wzbogacana i urozmaicana, o czym świadczy rozpoczęcie budowy hali przy I LO we Włoszczowie. Dostępność mieszkańców do infrastruktury sportowej jest obecnie względnie dobra, co wpływa pozytywnie na rozwój kultury fizycznej, zarówno dzieci jak i dorosłych. Nowe, podjęte inwestycje zwiększą szanse rozwoju mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego oraz przyczynią się do powstania przyjaznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej. Bogata oferta sportowa jest również istotnym czynnikiem konkurencyjności samorządu w zakresie rozwoju sektora turystyki.

6.3. Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Na system bezpieczeństwa Powiatu Włoszczowskiego składa się wiele instytucji. Zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ratownictwa i ochrony przeciwpożarowej wykonują tzw. powiatowe służby, inspekcje i straże, np. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, Komenda Powiatowa Policji, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna czy Powiatowy Inspektorat Weterynarii.

W Powiecie Włoszczowskim utworzono Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz Komisję Bezpieczeństwa i Porządku, która odpowiada za zwierzchnictwo nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami oraz realizację zadań w zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Komenda Powiatowa Policji we Włoszczowie jest jednostką organizacyjną Policji i realizuje zadania w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także inicjuje i organizuje działania mające na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń, wykrywanie i ściganie sprawców przestępstw.

Na strukturę organizacyjną komendy powiatowej składają się m.in. Wydział Prewencji i Ruchu Drogowego oraz Wydział Kryminalny (m.in. zespoły do walki z przestępczością gospodarczą czy narkotykową oraz stanowisko ds. przestępczości nieletnich). Pod komendę podlegają również punkty przyjęć interesantów w Kluczewsku, Krasocinie, Seceminie, Moskorzewie oraz Radkowie. Strukturę komendy tworzą ponadto dzielnicowi 9 rejonów utworzonych w skali Powiatu.

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność powiatu.

W 2021 r. na terenie Powiatu odnotowano ogółem 527 przestępstw, z czego najwięcej - bo ponad 62%, popełniono przestępstw kryminalnych oraz przeciwko mieniu. Ogólny wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w 2021 r. wyniósł - 73,9%. Przestępstwa stwierdzone na terenie Powiatu Włoszczowskiego w 2021 r.:

- o charakterze kryminalnym: 330;
- o charakterze gospodarczym: 54;
- drogowe: 109;
- przeciwko życiu i zdrowiu: 17;
- przeciwko mieniu: 163;
- przeciwko wolności, wolności sumienia, wolności seksualnej i obyczajności: 38;
- przeciwko rodzinie i opiece: 46.

Liczba popełnianych przestępstw w Powiecie stanowiła 2,34% wszystkich przestępstw w województwie świętokrzyskim, w którym dokonano 18,46 przestępstw na 1000 mieszkańców, (w Powiecie - 11,84). W latach 2018-2021 nastąpił spadek ogólnej liczby przestępstw o 234. Największe spadki odnotowano (blisko 5 krotny) w obszarze przestępstw o charakterze gospodarczym oraz w grupie przestępstw przeciwko rodzinie i opiece (2 razy niższy). Wzrost nastąpił natomiast w grupach przestępstw zaliczanych do kryminalnych oraz przeciwko mieniu. Poza policją podmiotami wpływającymi na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego są również Państwowa Straż Pożarna oraz Ochotnicze Straże Pożarne.

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej we Włoszczowie jest jednostką organizacyjną Państwowej Straży Pożarnej. Komenda Powiatowa odpowiada głównie za rozpoznawanie zagrożeń, a także organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów i klęsk żywiołowych oraz likwidację miejscowych zagrożeń.

W ośrodkach gminnych akcje przeciwpożarowe prowadzone są głównie przy pomocy jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Na terenie powiatu funkcjonuje 61 jednostek OSP. Niewielka część z nich (14 jednostek) włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (stan na 31.12.2021 r.).

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na obszarze Powiatu jest Starosta. Starosta wykonuje zadania z tego obszaru przy pomocy powiatowej administracji zespolonej i jednostek organizacyjnych powiatu oraz przy pomocy powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego - powołanego przez Starostę. W skład zespołu powiatowego, którego pracami kieruje Starosta, wchodzi osoby powołane spośród osób zatrudnionych w starostwie powiatowym, powiatowych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży powiatowych.

W Powiecie Włoszczowskim utworzono Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego, do zadań którego należy m.in. pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego czy współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego (innych) organów.

Ponadto, Starosta Włoszczowski powołał Komisję Bezpieczeństwa i Porządku, która odpowiada za zwierzchnictwo nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami oraz realizację zadań w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. W skład Komisji wchodzi przedstawiciele Starosty Włoszczowskiego, Rady Powiatu Włoszczowskiego, Komendanta Powiatowego Policji we Włoszczowie, Komendanta

Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej we Włoszczowie oraz Komendanta Straży Miejskiej we Włoszczowie.

W ostatnich latach odnotowano pozytywny trend w zakresie zwiększenia ilości projektów kierowanych do ludności w zakresie bezpieczeństwa, w tym m.in. kampanie dot. cyberprzemocy i mowy nienawiści, narkotyków i dopalaczy, metod oszustw osób starszych, czy bezpieczeństwa ekologicznego.

W celu dalszej poprawy poziomu bezpieczeństwa mieszkańców, należy przede wszystkim wspierać działania na rzecz lepszego wyposażenia służb policji i straży pożarnej w niezbędny sprzęt i środki, a także zwiększyć świadomość mieszkańców w zakresie wspólnych działań na rzecz zapobiegania pospolitym przestępstwom i różnego rodzaju zagrożeniom.

6.4. Ochrona zdrowia

Powiat Włoszczowski jest odpowiedzialny za realizację zadań z zakresu promocji i ochrony zdrowia.

Głównym świadczeniodawcą opieki zdrowotnej funkcjonującym na terenie Powiatu Włoszczowskiego jest Zespół Opieki Zdrowotnej (ZOZ) we Włoszczowie, który jest podmiotem leczniczym niebędącym przedsiębiorcą, tj. samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej. Podmiotem tworzącym Zakład jest Powiat Włoszczowski, a nadzór nad jego działalnością sprawuje Rada Powiatu Włoszczowskiego. Głównym celem ZOZ we Włoszczowie jest podejmowanie działań na rzecz ochrony oraz poprawy stanu zdrowia ludności. Strukturę ZOZ tworzą przedsiębiorstwa: Szpital im. Jana Pawła II we Włoszczowie, Zespół Lecznictwa Ambulatoryjnego we Włoszczowie (Przychodnie: Specjalistyczna i Podstawowej Opieki Zdrowotnej) oraz Włoszczowski Zakład Opiekuńczo-Leczniczy.

Ogółem na terenie Powiatu Włoszczowskiego funkcjonuje 16 placówek udzielających świadczeń zdrowotnych.

W 2021 r. w placówkach ambulatoryjnych na terenie powiatu udzielono łącznie prawie 242 tys. porad lekarskich. Na 10 tys. mieszkańców w powiecie przypada średnio 23 lekarzy.

W Powiecie Włoszczowskim działa również 12 aptek, co daje wskaźnik 3 638 osób na aptekę, przy średniej dla województwa wynoszącej - 3 109 osób i dla kraju - 3 195.

Poziom świadczonych usług medycznych oraz ich dostępność na terenie powiatu są zróżnicowane. W dalszym ciągu problemem pozostaje niedostosowanie istniejącej infrastruktury do wymaganych standardów. W ostatnich latach poczyniono działania na rzecz

poprawy funkcjonowania ZOZ we Włoszczowie. Istotną kwestią jest także zaangażowanie wszelkich, możliwych wysiłków na rzecz poprawy kondycji finansowej ZOZ-u.

6.5. Pomoc społeczna

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej, inaczej korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

W 2021 r. w Powiecie Włoszczowskim ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 1 930 osób, z tego połowa z ww. osób pobierała emeryturę i/lub znajdowała się poniżej kryterium dochodowego. Ponadto, 1 082 rodzinom przyznano zasiłki rodzinne na dzieci (w 2011 r. - 2 599). W tym samym roku zaobserwowano proces zmniejszania się liczby osób, które korzystały ze świadczeń z pomocy społecznej. Zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział beneficjentów w ogólnej liczbie ludności, zmniejszył się o 0,5 p. proc., wynosząc 5,2% w 2021 r.

W strukturze zbiorowości beneficjentów według ekonomicznych grup wieku przeważały osoby w wieku produkcyjnym - 53,5% oraz w wieku przedprodukcyjnym - 35,5%. Udział osób w wieku poprodukcyjnym wyniósł 11%, jednak wart odnotowania we wspomnianej grupie wieku jest wysoki stosunek osób poniżej progu dochodowego do ogółu świadczeniobiorców, stanowiący 84% ogółu beneficjentów. Wśród beneficjentów ubogich odsetek osób w wieku produkcyjnym wyniósł 37%, a wśród osób w wieku przedprodukcyjnym - 38%. Osoby znajdujące się poniżej progu dochodowego stanowią 56% ogółu osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.

W 2021 r. najczęstszymi przyczynami korzystania przez beneficjentów z pomocy społecznej (obok niskiego statusu materialnego), były problemy związane ze złym stanem zdrowia (23%) lub bezrobociem (22,3%) oraz niepełnosprawnością (19,7%). Istotną rolę odgrywały też problemy rodzinne przede wszystkim bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych - 15,5%, w tym w związku z samotnym rodzicielstwem oraz wielodzietnością. Problemy rodzinne wystąpiły w ponad połowie (55%) gospodarstw wieloosobowych. Należy zauważyć, iż w porównaniu do lat poprzednich nastąpił spadek osób korzystających z pomocy społecznej prawie w każdej z grup, w tym największy - ponad 20% - wśród beneficjentów borykających się z problemami w związku z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Wzrost (o 10% względem 2020 r.) odnotowano jedynie wśród

osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa. W ostatnich latach odnotowano wzrost opracowywanych i realizowanych programów strategicznych z zakresu pomocy społecznej, których w 2021 r. funkcjonowało na terenie Powiatu - 17 (w 2019 r. - 11). Programy były realizowane w zakresie m.in.: przeciwdziałania przemocy oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, wsparcia rodziny, rozwiązywania problemów alkoholowych oraz społecznych.

Głównymi instytucjami składającymi się na powiatowy system pomocy społecznej są:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) - podstawowa jednostka organizacyjna wykonująca zadania z zakresu pomocy społecznej. Swoim działaniem obejmuje obszar Powiatu Włoszczowskiego. Zajmuje się organizowaniem pomocy społecznej w celu umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia;

- 6 gminnych ośrodków pomocy społecznej (w każdej gminie powiatu), które m.in. współpracują w wielu sprawach społecznych z powiatem;

- Zespół Interwencji Kryzysowej we Włoszczowie - (przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie) - którego głównymi odbiorcami są osoby i rodziny, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. Poradnictwo świadczone jest w zakresie:

- poradnictwa prawnego - przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów;

- poradnictwa psychologicznego - przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii;

- poradnictwa rodzinnego - obejmującego problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną.

- Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Nadzór merytoryczny nad pracą Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności sprawuje Przewodniczący powołany przez Starostę Włoszczowskiego. Powiatowy Zespół działa jako organ pierwszej instancji. Orzeka on na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego albo, za ich zgodą, na wniosek ośrodka pomocy społecznej. Ośrodki pomocy społecznej mogą uczestniczyć na prawach strony w sprawach, w których orzekają powiatowe zespoły;

- Na terenie Powiatu Włoszczowskiego funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej (DPS) przeznaczony dla osób przewlekle psychicznie chorych. Dom Pomocy Społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Dom Pomocy Społecznej przeznaczony jest dla 120 miejsc, a średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w Domu Pomocy Społecznej we Włoszczowie w 2021 r. wynosił - 3 753 zł. Liczba mieszkańców Domu Pomocy Społecznej na dzień 31.12.2021 r. wynosiła 118 pensjonariuszy: 116 kobiet i 2 mężczyzn. Obiekt jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych ruchowo: posiada podjazdy dla wózków inwalidzkich oraz windę. Otoczenie jest wolne od barier architektonicznych. Ma zatwierdzone warunki standaryzacyjne;

- Warsztat Terapii Zajęciowej jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do zatrudnienia. Uczestnikami warsztatu są osoby niepełnosprawne (głównie niepełnosprawni intelektualnie w stopniu znacznym lub umiarkowanym), wobec których Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności zalecił uczestnictwo w zajęciach warsztatu;

- Punkt konsultacyjno-doradczy dla niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego we Włoszczowie - osoby niepełnosprawne i ich rodziny mogą tutaj uzyskać bezpłatną pomoc i informacje dotyczące osób niepełnosprawnych, m.in. informacje o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych czy o realizowanych przez PFRON programach dla osób niepełnosprawnych;

- Formy rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej: rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, zawodowe, Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego we Włoszczowie. W 2021 r. na terenie Powiatu Włoszczowskiego istniało 26 rodzin zastępczych, w tym 3 zawodowe i 2 zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego. W rodzinach zastępczych przebywało 45 dzieci, w tym 35 do 18 r.ż. W 2021 r. usamodzielniało się 2 wychowanków pieczy zastępczej.

System pomocy społecznej w Powiecie Włoszczowskim jest stosunkowo dobrze zorganizowany. Baza infrastrukturalna nie jest w najgorszym stanie, a służby mające za zadanie rozwiązywanie problemów społecznych są kompetentne i aktywne. Pozytywnym zjawiskiem jest spadająca liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy

społecznej. Ponadto, w powiecie są realizowane liczne projekty społeczne ze środków zewnętrznych na rzecz likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. W celu ciągłego zwiększania jakości obsługi osób korzystających z różnych form pomocy społecznej, należy jednak w miarę możliwości środków budżetowych (jak i pozabudżetowych) wspierać wszelkie działania poprawiające sytuację w sferze społecznej, zwłaszcza na rzecz osób najbardziej potrzebujących pomocy.

7. Zasoby turystyczne i rekreacyjne Powiatu Włoszczowskiego

Powiat Włoszczowski to ogromne bogactwo zasobów historyczno-kulturowych oraz przyrodniczych. Na powiatowy krajobraz kulturowy składają się liczne, interesujące obiekty i miejsca zabytkowe o dużym znaczeniu historycznym, pełniące również istotne funkcje turystyczne. Ze względu na istotne walory przyrodniczo-krajobrazowe, istotna część Powiatu Włoszczowskiego została objęta prawną ochroną przyrody. Ważna dla rozwoju turystyki jest działalność Powiatowego Centrum Kulturalno-Rekreacyjne we Włoszczowie, które charakteryzuje się bogatą ofertą zajęć sportowo-rekreacyjnych oraz organizacją szeregu imprez kulturalnych i sportowo-turystycznych.

Na podstawie analizy walorów kulturowych, przyrodniczych oraz rekreacyjnych powiatu, a także trendów obowiązujących na rynku oraz potrzeb, którymi kierują się konsumenci przy wyborze miejsca podróży (weekendowego czy wakacyjnego) do najważniejszych markowych produktów turystycznych Powiatu Włoszczowskiego zaliczyć należy:

- **Produkt kulturowy** (turystyka kulturowa): liczne, wartościowe zabytki o charakterze sakralnym i świeckim;
- **Sport i rekreacja** (turystyka sportowo-rekreacyjna: turystyka zdrowotna i turystyka kondycyjna) - kluczowymi elementami umożliwiającymi rozwój sportu i rekreacji są walory naturalne oraz infrastruktura;
- **Produkt wypoczynkowy** (turystyka wypoczynkowa) - jego rozwój możliwy jest dzięki bogatym walorom naturalnym, infrastrukturze oraz dogodnym warunkom do uprawiania sportów rekreacyjnych.

Produkty - sport i rekreacja oraz wypoczynkowy, są średnio zaawansowane, wymagają poczynienia inwestycji w infrastrukturę.

W Powiecie Włoszczowskim stosunkowo dobrze jest rozwinięta infrastruktura szlaków turystycznych oraz ścieżek przyrodniczych. Do najważniejszych szlaków pieszych, rowerowych oraz wodnych, należą:

- **Szlak rowerowy "Lasami dookoła Włoszczowy"**

Trasa szlaku to 70 km. Prowadzi ona głównie lasem przez najciekawsze i najpiękniejsze okolice Włoszczowy (teren trzech gmin: Włoszczowy, Krasocina i Kluczeńska). Szlak prowadzi m.in. przez teren Szkółki Leśnej w Koniecznie gdzie znajduje się Leśna Ścieżka Dydaktyczna "Poznajemy Las" czy Leśna Izba Edukacyjna. Pokonując szlak poznaje się historię i zabytki Włoszczowy, Nieznanowic, Kluczeńska, Kurzelowa i Czarny.

- **Szlak rowerowy "Dookoła Radkowa"**

Szlak wiedzie przez najciekawsze zakątki gminy Radków oraz niewielki fragment gmin: Włoszczowa, Moskorzew, Nagłowice i Oksa. Po drodze mijamy lasy, łąki, stawy hodowlane oraz liczne zabytki i miejsca historyczne, w tym m.in. pomnik upamiętniający Żołnierzy Polski Podziemnej, cmentarz, na którym pochowani są krewni Stefana Żeromskiego oraz drewniany Kościół p.w. Matki Bożej Częstochowskiej. Trasa ma długość 46 km.

- **Przyrodnicza Ścieżka Dydaktyczna Klubu 4 H w Krasocinie**

Przyrodnicza Ścieżka Dydaktyczna Klubu 4 H w Krasocinie jest ścieżką rowerową (choć można ją przebyć również pieszo, dzieląc trasę na etapy). Jej długość wynosi około 16 km. Opracowując przebieg ścieżki wskazano 12 miejsc, gdzie warto się zatrzymać (tzw. przystanków), należą do nich m.in. Figura św. Jana Nepomucena mieszcząca się na wyspie niewielkiego stawu w centrum Krasocina, Relikt alei lipowej, Stawy Chotowskie oraz Grota z figurą Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej.

- **Rowerowy Szlak Pielgrzymkowy "Miejsca Mocy"**

Szlak rowerowy „Miejsca Mocy” łączy miejsca kultu religijnego, sanktuaria maryjne oraz inne, ważne obiekty sakralne zlokalizowane w województwie świętokrzyskim. Został wytyczony w 2007 roku. Długość szlaku w Powiecie Włoszczowskim wynosi 79 km. Wśród 30 przystanków na szlaku „Miejsca Mocy”, w województwie świętokrzyskim, 7 znajduje się w Powiecie Włoszczowskim (kościóły w Olesznie, Kurzelowie, Czarny, Seceminie oraz w Moskorzewie, a także sanktuaria we Włoszczowie i Dzierzgowie).

- **Szlak Pieszy Rączki-Przedbórz**

Zielony szlak pieszy z Rączek do Przedborza jest bardzo interesujący przyrodniczo i krajobrazowo. Pokazuje najciekawsze miejsca Przedborskiego Parku Krajobrazowego, w tym trzy rezerваты przyrody, w których mamy szansę zobaczyć szereg rzadkich gatunków roślin, w tym m.in.: pluskwica europejska, lilia złotogłów, zawilec, wawrzynek wilczełyko i gnieźnik leśny. W rezerwacie stepowym Murawy Dobromierskie można zaobserwować liczne odsłonięcia skał wapiennych. Przez Powiat Włoszczowski przebiega 6 km szlaku

- **Leśna Ścieżka Dydaktyczna "Poznajemy Las" w Koniecznie**

Leśna Ścieżka Dydaktyczna „Poznajemy las” została utworzona w 2005 roku przez Nadleśnictwo Włoszczowa. Znajduje się przy Szkółce Leśnej w Koniecznie. W 2007 roku wyposażono ją w taras widokowy, drewniane kładki, ławki i stoły. Na ścieżce o długości 3,5 km znajduje się XIV przystanków wyposażonych w tablice informacyjne o florze i faunie ziemi włoszczowskiej.

- **Leśna Ścieżka Przyrodniczo-Edukacyjna koło Radkowa**

Leśna Ścieżka Przyrodniczo-Edukacyjna została utworzona w 2009 roku. Znajduje się na terenie Nadleśnictwa Koniecpól, niedaleko Radkowa. Trasa ścieżki rozpoczyna się przy Leśniczówce Radków. Wyposażona jest w wiatę, drewniane ławki i stoły. Przy wiacie znajduje się miejsce na ognisko. Na ścieżce o długości 2,2 km jest 10 przystanków wyposażonych w tablice informacyjne o tematyce leśnej.

- **Szlak wodny Pilicy**

Pilica to najdłuższy lewobrzeżny dopływ Wisły o długości 342 km i średnim spadku 0,5 promila. Rzeka ta urokliwie meandruje wśród rozległych łąk, lasów oraz bagienek tworząc liczne wysepki i zakola. Szlak wykorzystuje walory kulturowe, krajoznawcze oraz wypoczynkowe dorzecza Pilicy, a przebiega m.in. przez obszar Powiatu Włoszczowskiego. Długość szlaku wynosi 228 km, a na całej jego długości widać ptactwo oraz zwierzęta wodne i wodno-łądowe.

Dużą część powierzchni powiatu zajmują obszary leśne, które sprzyjają odpoczynkowi blisko natury i nieskażonego środowiska naturalnego. Przyroda w powiecie to wiele gatunków drzew oraz roślin chronionych, a także różnorodność świata zwierząt i owadów

(w tym różnobarwnych motyli). Włoszczowskie lasy obfitują również w owoce runa leśnego oraz różne gatunki grzybów.

Powiat Włoszczowski pod względem hydrograficznym leży w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły. Na tym terenie miłośnicy wypoczynku nad wodą znajdują wiele urokliwych zakątków do kąpieli, wędkowania czy obserwacji ptactwa wodnego.

Przy zbiorniku retencyjnym Klekot koło Łachowa (Gmina Włoszczowa) jest miejsce na rozbiście namiotu, a latem funkcjonuje wypożyczalnia sprzętu wodnego. Zbiornik ten jest przeznaczony zarówno do celów rekreacyjnych jak i wędkarskich. Klekot jest największym tego typu obiektem w powiecie. Powierzchnia jego lustra wynosi około 23 ha. W części brzegu zbiornika znajduje się plaża. Maksymalna głębokość zbiornika to około 4,5 m, a na samym jego środku położona jest porośnięta krzewami wysepka. Wśród lasów w okolicy miejscowości Chycza (Gmina Radków) nad zbiornikiem wodnym znajduje się ośrodek wypoczynkowy z domkami kempingowymi. Ponadto, na terenie każdej gminy zlokalizowanej w Powiecie Włoszczowskim są mniejsze zbiorniki wodne. Brzegi rzeki Pilicy, Czarnej Włoszczowskiej, Zwleczy, Białej Nidy, Kwilinki, Nowej Czarnej, Czarnej Strugi i innych mniejszych rzek są doskonałym miejscem do obserwacji roślin i zwierząt zasiedlających środowisko wodne. Wędkarze za zgodą właścicieli mogą łowić ryby na terenach prywatnych.

Obiektem o dużym znaczeniu turystyczno-rekreacyjnym dla powiatu jest nowoczesna kryta pływalnia „Nemo” we Włoszczowie, zarządzana przez Ośrodek Sportu i Rekreacji we Włoszczowie (jednostka organizacyjna Gminy Włoszczowa). Obiekt posiada 3 kondygnacje, gdzie znajdują się liczne atrakcje m.in.: basen sportowy i rekreacyjny, zjeżdżalnia zewnętrzna, brodzik dla dzieci, zespół saun i solariów, hotel oraz sala konferencyjna.

Ważnym elementem infrastruktury turystycznej powiatu są turystyczne obiekty noclegowe, w których znajduje się 249 miejsc noclegowych. W 2021 r. z bazy noclegowej powiatu skorzystało 4 170 turystów (w tym 126 zagranicznych).

Ważnym elementem infrastruktury turystycznej Powiatu Włoszczowskiego są gospodarstwa agroturystyczne, które najliczniej występują w gminach: Kluczewsko (6), Włoszczowa (3) oraz Krasocin (3). W najbliższych latach należy wspierać dalszy rozwój gospodarstw agroturystycznych w powiecie oraz włączenie ich do kompleksowego systemu promocji i zwiększania zakresu świadczonych usług.

Sektor turystyki ma znaczący wpływ na rozwój Powiatu Włoszczowskiego. Istnieją przesłanki świadczące o możliwościach dalszego i pełniejszego wykorzystania zasobów oraz rozwoju powiatu w tym zakresie. Warto rozwijać różnorodne formy rekreacji i turystyki

na terenie powiatu, realizowane w sposób nieuciążliwy dla walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Rozwój turystyki musi być połączony z działaniami w zakresie usprawniania infrastruktury, promocji oraz uwzględniać uwarunkowania środowiskowe.

8. Gospodarka

8.1. Struktura działalności gospodarczej na terenie Powiatu Włoszczowskiego

Pod względem gospodarczym, w Powiecie Włoszczowskim dominuje profil rolniczo-przemysłowy. W gminach wiejskich głównym sektorem gospodarki jest rolnictwo, natomiast w mieście Włoszczowa - przemysł. Włoszczowa pełni rolę centrum gospodarczego na terenie powiatu.

Powiat Włoszczowski (głównie miasto Włoszczowa) posiada rozwiniętą działalność przemysłową. Działalność produkcyjna, często łączona jest z działalnością usługową i handlem. Nadal istnieje potrzeba podejmowania działań na rzecz rozwoju różnych kierunków działalności gospodarczej (zwłaszcza usług), a przede wszystkim kreowania pozytywnych zmian na lokalnym rynku pracy.

Według danych GUS za 2021 r. na terenie Powiatu Włoszczowskiego działalność gospodarczą prowadzi ogółem 3 936 podmiotów gospodarki narodowej. Spośród ogólnej liczby podmiotów gospodarczych w powiecie zaledwie 172 podmioty należą do sektora publicznego, a 3 764 do prywatnego (blisko 96% wszystkich podmiotów gospodarczych).

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (ich liczba to 3 081) posiadają znaczący potencjał. Stanowią one 80,2% ogółu podmiotów sektora prywatnego w powiecie. Dla porównania, udział spółek handlowych w liczbie podmiotów prywatnych jest niewielki i wynosi niecałe 3% (133).

Według danych GUS za 2021 r. większość podmiotów gospodarczych powiecie prowadzi działalność w sektorze handlu oraz naprawy pojazdów samochodowych (804), budownictwa (760), a także przetwórstwa przemysłowego (637). Najmniejsza ilość podmiotów zarejestrowanych jest w sekcjach dotyczących poboru, uzdatnianie i dostarczanie wody (3), odprowadzania i oczyszczanie ścieków (2), a także w zakresie produkcji komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych, produkcji pojazdów samochodowych, przyczep i działalności usługowej wspomagającej górnictwo - po jednym podmiocie.

Na terenie powiatu zarejestrowanych jest tylko 6 spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Tak niski udział firm z kapitałem zagranicznym, wynika nie tylko z braku zainteresowania inwestorów zagranicznych tym obszarem województwa, ale również może

być rezultatem braku wolnych terenów inwestycyjnych oraz ich ograniczoną atrakcyjnością (m.in. niedostateczne wyposażenie w podstawową infrastrukturę techniczną). Dlatego też, w najbliższych latach, należy zwrócić szczególną uwagę na rozwój infrastruktury, kompleksowe przygotowanie terenów pod przyszłe inwestycje oraz właściwą ich promocję na forum krajowym i międzynarodowym.

Istotnym elementem struktury gospodarczej powiatu są zróżnicowane w swojej strukturze gałęziowo-branżowej zakłady przemysłowe. Cztery włoszczowskie firmy w 2021 r. uplasowały się w rankingu 100 największych firm województwa świętokrzyskiego. Były to:

- ZPUE S.A. (Zakład Produkcji Urządzeń Elektrycznych S.A.) - 1 miejsce w powiecie i 14 w województwie;
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska we Włoszczowie - 2 miejsce w powiecie i 17 w województwie;
- Lhoist Bukowa Sp. z o.o. w miejscowości Bukowa (zakład wapienniczy) - 3 miejsce w powiecie i 36 w województwie;
- Effector S.A. we Włoszczowie - 4 miejsce w powiecie i 84 w województwie (producent w zakresie przetwórstwa aluminium, stolarki aluminiowej i produktów dla branży okien i drzwi).

8.2. Rolnictwo

W gminach wiejskich Powiatu Włoszczowskiego działalność gospodarcza skoncentrowana jest głównie na rolnictwie. Struktura użytkowania gruntów w powiecie obejmuje użytki rolne - 33 856,87 ha, lasy - 6 856,02 ha oraz łąki trwałe - 10 328,02 ha i pastwiska - 597,42 ha.

Mieszkańcy powiatu prowadzą 4 541 gospodarstw rolnych (pracuje w nich 9 786 osób), które wykazują znaczne rozdrobnienie. Największą ilość stanowią gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha - 2 461 gospodarstw i 5-10 ha - 1 258 gospodarstw. Większość gruntów ornych przeznaczona jest pod uprawy zbóż i ziemniaków. Znikomy jest udział sadów oraz produkcji owoców jagodowych i produkcji warzyw gruntowych - 64 gospodarstwa. Rolnictwo powiatu jest stosunkowo dobrze wyposażone w środki techniczne. Z uwagi na duży udział użytków zielonych na terenie powiatu rozwinięta jest hodowla bydła - specjalizuje się w niej 536 gospodarstw, w których znajdowało się w 2020 r. 15 118 szt. bydła. Znacznie rozwinięty jest również chów trzody chlewnej - 11 137 sztuk.

Na terenie powiatu znajduje się kilka fermy drobiu, w których pogłowie drobiu ogółem w 2020 r. wyniosło - 680 652 szt. Wraz z dobrze rozwiniętą hodowlą zwierząt, w Powiecie Włoszczowskim rozwinęło się przetwórstwo produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego. W powiecie działa także wiele piekarni i ciastkarni. Największymi zakładami przemysłu spożywczego oraz przetwórstwa rolno-spożywczego wykorzystującymi potencjał rolniczy regionu są:

1. Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska we Włoszczowie;
2. Przetwórstwo Warzyw i Owoców „Lasek” (gmina Krasocin);
3. Wytwórnia Makaronów "Makart" we Włoszczowie;
4. Przetwórnia owoców Sad Danków w miejscowości Danków Duży;
5. Zakład Przetwórstwa Mięsnego "Marboj" s.c. w Nieznanowicach.

W Powiecie Włoszczowskim działa wiele gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych, zrzeszonych w Stowarzyszeniu Gospodarstw Agroturystycznych Wypoczynek Związku Gmin Powiatu Włoszczowa z Siedzibą w Kluczewsku. Ponadto, funkcjonują grupy rolnicze: Powiatowe Stowarzyszenie Producentów Trzody Chlewnej we Włoszczowie, Stowarzyszenie Producentów Ziemiaków we Włoszczowie oraz Międzygminne Stowarzyszenie Producentów Mleka we Włoszczowie.

8.3 Potencjał gospodarczy Powiatu Włoszczowskiego

Jednym z instrumentów wykorzystywanym w analizie potencjału gospodarczego danego obszaru jest tzw. wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców. W 2021 r. wskaźnik ten dla powiatu wyniósł - 902 przedsiębiorstw i był niższy, niż średnia dla województwa - 10 44 podmioty i średnia dla kraju - 1 276 podmiotów.

O kondycji gospodarki i jej potencjalne rozwojowym w dużym stopniu świadczą nakłady inwestycyjne i wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca. Zwłaszcza na tle kraju, przedsiębiorstwa Powiatu Włoszczowskiego jawią się jako niedoinwestowane i mało konkurencyjne. W 2021 r. wartość nakładów inwestycyjnych w powiecie wyniosła 3 466 zł, były znacznie niższe, niż średnia krajowa - 8 992 zł i o blisko 40% niższe niż średnia dla województwa - 5 602 zł.

Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest niska wartość środków trwałych. Dla powiatu było to 44 808 zł, co stanowiło 68% ww. wskaźnika dla kraju.

Zaplanowane działania prorozwojowe w powiecie na lata 2023-2033 powinny przyczynić się do rozwoju sektora usług, wzrostu inwestycji publicznych i prywatnych, wpłynąć pozytywnie na wizerunek powiatu wśród przedsiębiorców, turystów oraz potencjalnych inwestorów. Działania rozwojowe mają przyczynić się do pobudzenia aktywności środowiska lokalnego oraz stymulowania współpracy na rzecz wzrostu gospodarczego.

Do najważniejszych kierunków rozwoju gospodarki powiatu i czynników powiązanych z tym rozwojem zaliczyć należy:

- rozwój i intensyfikację współpracy pomiędzy podmiotami publicznymi i prywatnymi;
- rozwój sektora usług rynkowych;
- rozwój i poprawa stanu infrastruktury, w tym m.in. drogowej;
- wykorzystanie środków z funduszy zewnętrznych na projekty istotne z punktu widzenia rozwoju i pobudzenia gospodarki lokalnej;
- prowadzenie przyjaznej polityki dla inwestorów celem pozyskania licznych inwestorów zewnętrznych;
- próby ukierunkowane na utworzenie specjalnego obszaru na wzór „Specjalnej Strefy Ekonomicznej”, gdzie wprowadzi się preferencyjne warunki funkcjonowania dla firm (np. w zakresie zwolnień podatkowych) chcących zlokalizować swój biznes na terenie gmin zlokalizowanych w powiecie;
- tworzenie warunków dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości;
- inwestowanie w rozwój kapitału ludzkiego i zwiększenie zatrudnienia;
- działania promujące powiat jako przyjazny przedsiębiorcom;
- dbałość o rozwój instytucji otoczenia biznesu i wspierania przedsiębiorczości, które w istotny sposób mogą przyczynić się do umocnienia sektora biznesu w powiecie i podniesienia jego konkurencyjności;
- zwiększenie znaczenia turystyki i rekreacji;
- prowadzenie gospodarki finansowej umożliwiającej wzrost budżetowych wydatków inwestycyjnych.

9. Sfera społeczna

9.1. Struktura demograficzna i społeczna mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (stan na dzień 31.12.2021 r.) w Powiecie Włoszczowskim zamieszkiwało 44 415 osób, z czego 50,02% (22 218) stanowiły kobiety, a 49,98% (22 197) mężczyźni. Znacznie mniejsza liczba ludności - 9 708 osób (21,86%) - zamieszkiwała w miastach.

Ludność powiatu stanowiła w 2021 r. 3,8% mieszkańców województwa świętokrzyskiego i około 0,12% ludności kraju. Średnia gęstość zaludnienia w powiecie wynosiła 49,3 os./km². Gęstość zaludnienia w powiecie jest o 2,5 raza niższa od średniej krajowej (124 osoby/km² na koniec 2021 r.) oraz 2 razy niższa od średniej dla województwa (102 osoby/km²). Jednak jednocześnie udział ludności Powiatu Włoszczowskiego w ogólnej liczbie ludności województwa świętokrzyskiego nieznacznie wzrósł, co związane jest z wysokim ubytkiem naturalnym ludności w skali województwa.

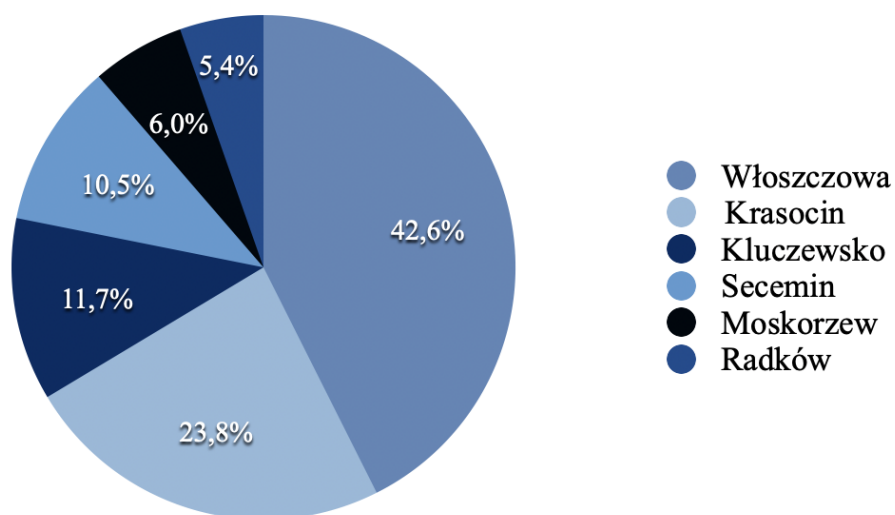
Wśród mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego najwięcej osób zamieszkuje gminę Włoszczowa - 42,6% (19 123 osoby w 2021 r.), a najmniej - ok. 5,4% gminę Radków (2 413 osób). W żadnej z gmin nie odnotowano dodatniego przyrostu naturalnego.

Tabela 2. Liczba ludności i powierzchnia poszczególnych gmin Powiatu Włoszczowskiego (stan na 31.12.2021 r.)

Gmina	Ludność	Powierzchnia
Włoszczowa	19 123	254,61 km ²
Krasocin	10 699	192,79 km ²
Kluczewsko	5 267	136,87 km ²
Secemin	4 750	162,60 km ²
Moskorzew	2 682	72,89 km ²
Radków	2 413	88,10 km ²
Razem:	44 934	907,86 km ²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 1. Liczba ludności w poszczególnych gminach Powiatu Włoszczowskiego w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z jednostek samorządu terytorialnego

Z powiatu następuje odpływ ludności w wyniku migracji ludności, jednak saldo migracji w 2021 r. utrzymało się na najniższym od lat poziomie. Na obszarze całego Powiatu odnotowano 391 zameldowań na pobyt stały i 410 wymeldowań z pobytu stałego, w wyniku

czego nastąpił spadek ogólnej liczby ludności, w wyniku migracji wewnętrznych i zewnętrznych - o 19 osób (-0,4%). Większość migrantów stanowią osoby w wieku produkcyjnym, jednak saldo migracji pozostaje w tej grupie ujemne (179 zameldowań i 233 wymeldowania, saldo migracji: -54 osoby). Dodatkowo saldo migracji odnotowano z kolei w grupach wiekowych: przedprodukcyjnej (60 zameldowań i 51 wymeldowań, saldo migracji: 9 osób) i poprodukcyjnej (39 zameldowań i 13 wymeldowań, saldo migracji: 26 osób).

Podstawowe dane ludnościowe dla Powiatu Włoszczowskiego kształtują się na podobnym poziomie co średnia ogólnopolska. W Powiecie przyrost rzeczywisty pozostaje ujemny. Względem stanu ludnościowego na 2011 r. (46 711 osób) doszło do ubytku blisko 3,8% ludności powiatu (w ciągu 10 lat spadek o 1777 osób). W tym samym czasie ogólna liczba ludności Polski zmniejszyła się o 1,25%, co oznacza, iż populacja Powiatu Włoszczowskiego zmniejsza się 3 razy szybciej, niż populacja państwa.

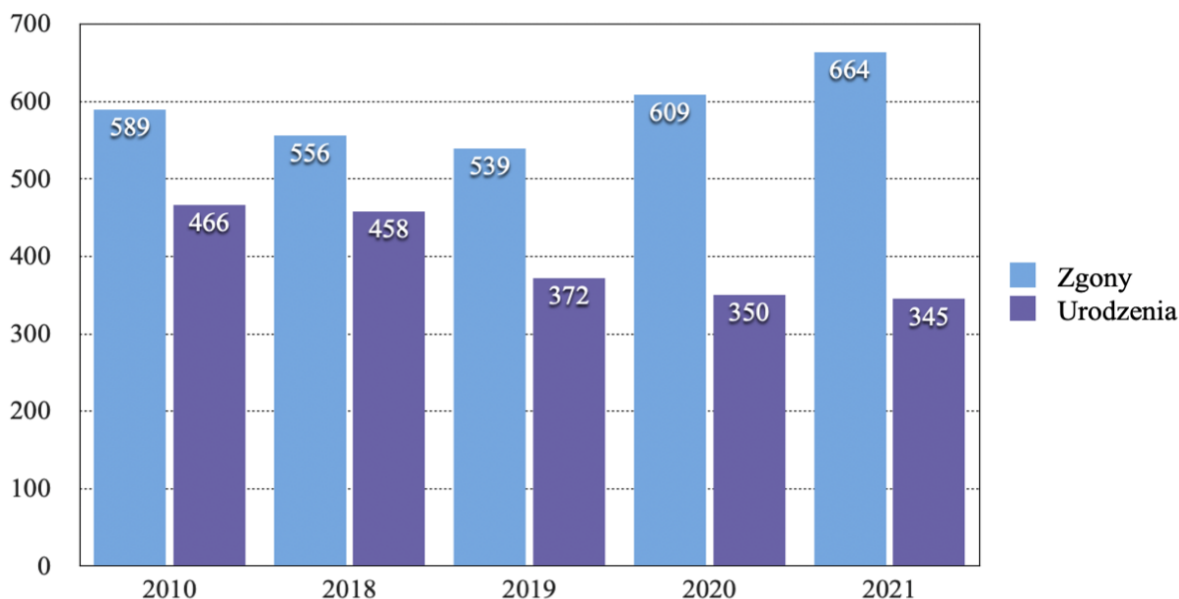
Tabela 3. Wskaźniki migracyjne w Powiecie Włoszczowskim (stan na 31.12.2021 r.)

Wyszczególnienie	2010 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Zameldowania	393	381	343	339	391
Wymeldowania	469	473	510	396	410
Saldo migracji	-76 (-1,6)	-92 (-2,0)	-167 (-3,7)	-57 (-1,3)	-19 (-0,4)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2010-2021 w Powiecie Włoszczowskim ilość zgonów corocznie przekraczała ilość urodzeń, co bezpośrednio wpływało na występowanie ujemnego wskaźnika przyrostu naturalnego. W latach 2010-2019 współczynnik przyrostu naturalnego oscylował wokół wartości: od -2,01 (w 2014 r.) do -3,87 (w 2015 r.). Wskaźnik ten utrzymywał się więc na podobnym poziomie co średnia dla województwa świętokrzyskiego, która wynosiła w tym okresie -3,5 na 1000 ludności.

Wykres 2. Ruch naturalny w Powiecie Włoszczowskim (stan na 31.12.2021 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od roku 2020 nastąpił znaczący wzrost liczby zgonów w porównaniu z liczbą urodzeń. W wyniku nagłego przyrostu ilości zgonów spowodowanych Covid-19, oraz jednoczesnego spadku liczby urodzeń, wskaźnik przyrostu naturalnego wynosił odpowiednio: -5,76 w 2020 r. oraz -7,1 w 2021 r. (664 zgony i 345 urodzeń). Tym samym przyrost naturalny w Powiecie był w ww. latach 2 razy niższy, niż średnia ogólnopolska. W latach 2010-2021 liczba ludności Powiatu Włoszczowskiego systematycznie spadała średnio o 300 osób rocznie. Jednak analizując dane z ostatnich 3 lat można zauważyć, iż tempo ubytku ludności jest coraz niższe.

W ostatnich trzech latach, wraz ze znacznym spadkiem urodzeń, zaobserwowano stopniowy spadek zawieranych małżeństw, który w 2018 r. wyniósł 6,03 na 1000 ludności, a w okresie pandemii - 3,98 (średnia z 2019 i 2020 r.). Z kolei w 2021 r. odnotowano wzrost ilości zawartych małżeństw do poziomu - 4,72 na 1000 ludności (średnia krajowa z 2021 r.: 9,4), co może prognozować przyszły wzrost liczby małżeństw, oraz pośrednio urodzeń, do poziomu sprzed pandemii Covid-19.

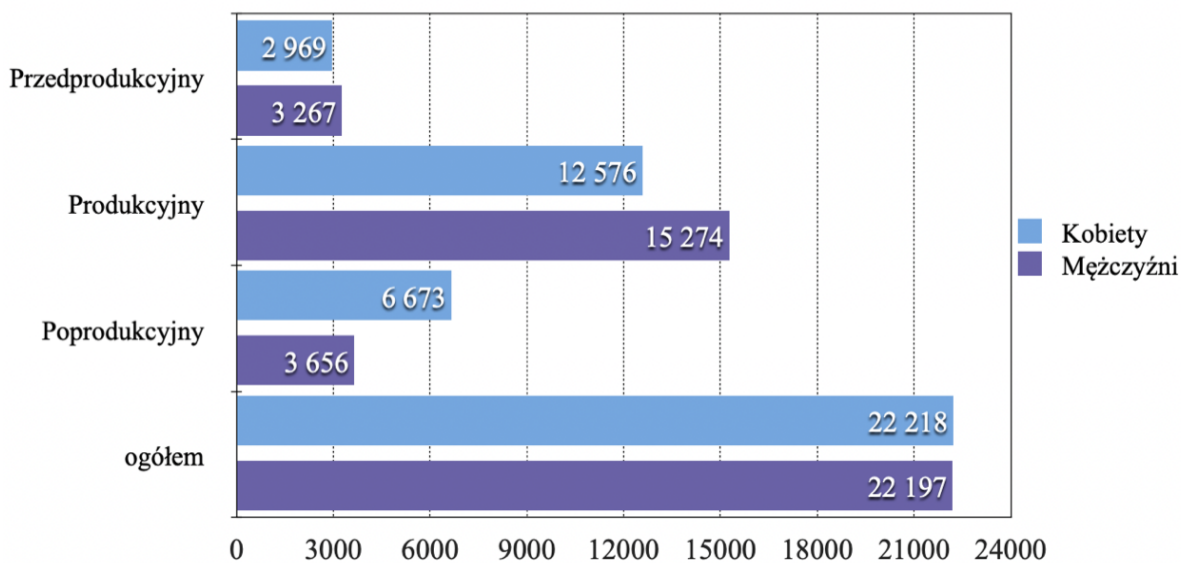
W ostatnich latach, niepokojącym zjawiskiem w Powiecie Włoszczowskim jest rosnąca liczba osób w wieku poprodukcyjnym (10 329 osób) i spadająca liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (6 236 osób). Wpisuje się to w krajowy trend starzenia się społeczeństwa i coraz mniejszego udziału najmłodszych grup wiekowych w strukturze demograficznej.

Aktualnie, w powiecie dominującą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym jest o blisko 10% niższa od liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Na koniec 2021 r. podział ludności Powiatu Włoszczowskiego według grup ekonomicznych przedstawiał się następująco:

- 6 236 osób: tj. 14,0% ludności w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej);
- 27 850 osób: tj. 62,7% w wieku produkcyjnym (15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni);
- 10 329 osób: tj. 23,3% w wieku poprodukcyjnym.

Cechą charakterystyczną dla Powiatu Włoszczowskiego jest wyższy, prawie o 20%, udział mężczyzn w grupie znajdującej się w wieku produkcyjnym oraz występowanie odwrotnego stosunku w grupie znajdującej się w wieku poprodukcyjnym, w której to kobiety stanowią zdecydowaną większość. Sytuacja ta, najprawdopodobniej ma związek z dłuższym czasem życia kobiet oraz przedwczesną umieralnością mężczyzn. Przedstawiona zależność szczególnie widoczna jest w liczbie zgonów, z podziałem na płeć, dla grup wiekowych - 45-74, w których można zaobserwować średnio 3 krotnie wyższą umieralność mężczyzn (w tym ponad 5 razy wyższą w grupie wiekowej 40-59).

Wykres 3. Liczba ludności według ekonomicznych grup wieku oraz płci (stan na 31.12.2021 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ze strukturą wieku powiązany jest wskaźnik obciążenia demograficznego wskazujący liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wysoki poziom współczynnika wskazuje na niekorzystną strukturę wiekową mieszkańców oraz wpływa negatywnie na jakość życia i warunki funkcjonowania lokalnej gospodarki.

W 2021 r. wskaźnik ten dla Powiatu Włoszczowskiego wyniósł 67,6 i był niższy niż w kraju (68) oraz niższy niż w województwie świętokrzyskim (68,3). Warto odnotować, iż wskaźnik ten znacznie wzrósł w porównaniu z rokiem 2011 r., kiedy to jego wartość wynosiła - 60,9.

Wskaźnik na poziomie 67,6 oznacza, iż na jedną osobę w wieku poprodukcyjnym przypadały mniej więcej trzy osoby w wieku produkcyjnym. Tak wysoki wskaźnik jest wyzwaniem dla polityki społecznej oraz gospodarczej. Przede wszystkim, obciążenie osób pracujących może rosnąć. Udział osób w wieku nieprodukcyjnym może być problematyczny dla gospodarki nie tylko z tytułu większych nakładów na seniorów. Rosnące znaczenie seniorów będzie także kształtować politykę.

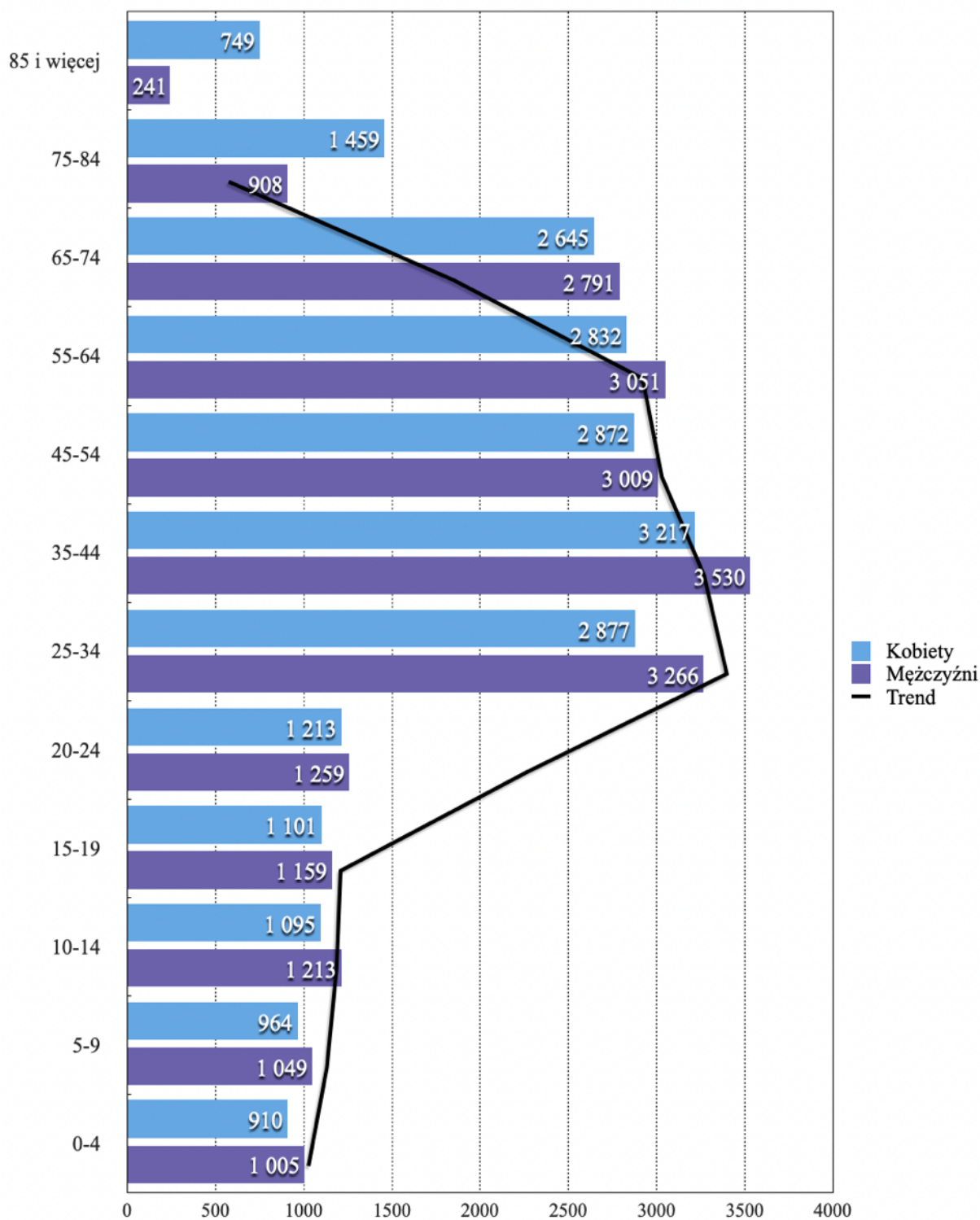
Średni wiek mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego kształtuje się na podobnym poziomie co średnia dla województwa świętokrzyskiego. Pozostaje jednak o 1,7 lat wyższy niż średnia krajowa, co jest bezpośrednio związane z dużym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności powiatu.

Struktura ludności Powiatu Włoszczowskiego jest typowa dla społeczeństw starzejących się, w których udział ludności powyżej 65 r.ż. (8 793 osoby) przeważa nad ludnością w wieku

przedprodukcyjnym (6 236). Struktura przybiera więc typ regresywny, charakterystyczny dla zbiorowości, w których występuje malejąca, z okresu na okres, liczba urodzeń.

Potrzeby osób w wieku poprodukcyjnym będą wzrastać wraz ze zmieniającą się strukturą demograficzną. Taką tendencję należy również wziąć pod uwagę przy planowaniu rozwoju powiatu w sferze polityki społecznej odnoszącej się do osób starszych i niepełnosprawnych oraz rozwoju usług społecznych dla tej grupy.

Najliczniejszą grupę wiekową stanowią osoby w wieku 35-45 lat (6 747), co można wytłumaczyć wyżem demograficznym z lat 80 XX w. Niepokojąca pozostaje spadająca liczba ludności w najmłodszych rocznikach, co też jest oznaką spadku płodności (w Powiecie wyniósł w 2021 r. - 1,17, podczas gdy wskaźnik ogólnokrajowy kształtował się na poziomie - 1,38). Zjawisko to, występujące na poziomie ogólnopolskim, będzie niosło za sobą znaczące skutki dla kształtu i znaczenia polityki społecznej, również na poziomie Powiatu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

9.2. Prognoza demograficzna do 2050 roku

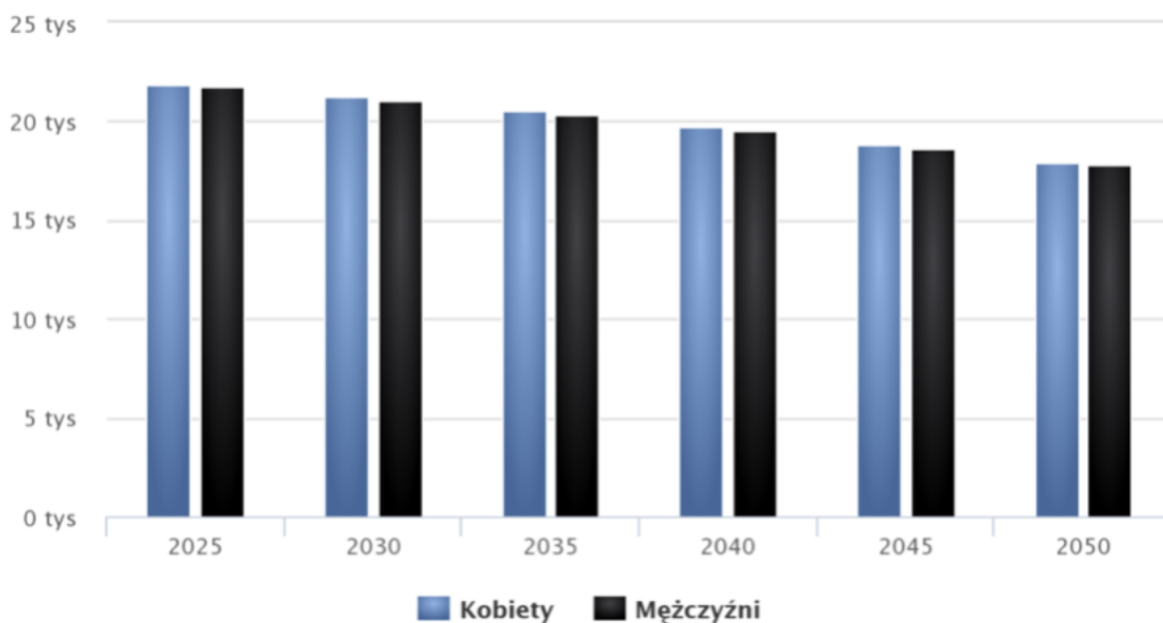
Opracowana przez Główny Urząd Statystyczny „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2025-2050” wskazuje, że w najbliższych latach

na terenie Powiatu Włoszczowskiego zachodzić będą znaczące procesy demograficzne. W wyniku tych procesów na obszarze powiatu należy spodziewać się:

- spadku liczby ludności do 2050 r. o blisko 20% w odniesieniu do 2021 r. (w 2035 r. liczba mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego wyniesie 40 202 osoby);
- spadku liczby urodzeń do poziomu 215 rocznie (spadek o 37% w stosunku do 2021 r., w którym odnotowano 345 urodzeń);
- dużego wzrostu udziału grupy ekonomicznej w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. W 2050 r. - 11 582 osób (35% ogółu ludności w stosunku do 10 329 osób: tj. 23,3% w 2021 r.);
- spadku udziału grup ekonomicznych w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności do 12,5% (4 483 osób) w przypadku grupy w wieku przedprodukcyjnym (14% - 6 236) i do 55% (19 669) w przypadku grupy w wieku poprodukcyjnym (62,7% - 27 850);
- znaczącego zmniejszenia się liczby dzieci w wieku do 2 lat (spadek o 383 osoby czyli o ponad 36%) - 1 047 dzieci w 2021 r. w stosunku do 664 w 2050 r.;
- spadku liczebności dzieci objętych opieką przedszkolną i obowiązkiem szkolnym (dzieci w wieku od 3 –18 lat) o ok. 45% (3 490 osób) - 7 593 osoby w 2021 r. w stosunku do 4 103 w 2050 r.;
- znaczącego pogłębienia procesu starzenia się społeczeństwa. Liczba ludności w grupie wiekowej 75+ zwiększy się z 3 357 osób (2021 r.) do 13 707 w 2050 r. - tj. o ponad 300%, w tym w grupie 85+ z 990 do 2 570 osób - czyli o ok. 160%;
- rosnącego, ujemnego salda migracji - niekorzystna zależność w ruchu migracyjnym powiatu (zarówno o charakterze wewnętrznym jak i zagranicznym) spowoduje, że do 2050 r. saldo migracji zwiększy się z -0,4 w 2021 r. do -17,8% w roku 2050 (liczba ludności napływającej wyniesie 267 os., a odpływającej 325 os.).

Prognozowane procesy demograficzne, wpłyną istotnie na potrzeby społeczności Powiatu Włoszczowskiego, głównie w zakresie dostępności do usług publicznych o charakterze społecznym (m.in. pomoc społeczna, ochrona zdrowia czy edukacja). Duża odpowiedzialność związana z zaspokojeniem tych potrzeb spocznie na władzach publicznych, również poziomu powiatowego.

Wykres 5. Prognozowana populacja - Powiat Włoszczowski w latach 2025-2050

Źródło: GUS

9.3. Rynek pracy i struktura bezrobocia

Bezrobocie jest stałym zjawiskiem społeczno-ekonomicznym, polegającym na pozostawaniu bez pracy osób zdolnych do jej wykonywania, mającym charakter przymusowy lub dobrowolny, wpływającym na sytuację materialną osób pozostających bez pracy w związku z tym zjawiskiem.

Walka z bezrobociem możliwa jest tylko przez kompleksowe działania w sferze ekonomicznej, mającej na celu wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Zadania w tym obszarze koncentrują się również wokół problemu ochrony pracowników przed utratą zatrudnienia, ochrony egzystencji jednostki dotkniętej brakiem pracy oraz pomocy w znalezieniu zatrudnienia. Świadczenia społeczne dla bezrobotnych w Polsce reguluje ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Świadczenia te, powinny zapewnić bezrobotnemu minimum życiowe, a także spełniać rolę aktywizacyjną, zachęcając bezrobotnych do podjęcia zatrudnienia.

Bezrobocie jest jednym z najważniejszych problemów Powiatu Włoszczowskiego, który powoduje, iż standard życia wielu ludzi się obniża, a także rozszerza się obszar frustracji oraz patologii społecznej. Stopa bezrobocia rejestrowanego (stosunek liczby bezrobotnych

do ludności w wieku produkcyjnym) w Powiecie na koniec 2021 r. wyniosła 6,2% i była niższa, niż w skali całego województwa (7,3%), ale wyższa niż w skali kraju (5,4%).

Sytuację na rynku pracy charakteryzuje nie tylko poziom bezrobocia mierzony stopą bezrobocia, ale również jego struktura, która jest silnie zróżnicowana pod względem cech demograficznych i społecznych. Zagrożenie bezrobociem i szanse na podjęcie zatrudnienia nie są jednakowe dla wszystkich. Zależy to m.in. od: płci, wieku, poziomu wykształcenia, stażu pracy, czasu pozostawania bez pracy, czy od miejsca zamieszkania.

Bezrobocie nadal dotyczyło przede wszystkim ludzi młodych, których wiek nie przekroczył 35 lat. W końcu grudnia 2021 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (26,2% ogółu). Bezrobotni, którzy nie ukończyli 25 roku życia stanowili 14,6%, będąc jednocześnie najmniej liczną grupą wśród bezrobotnych. Największy wzrost bezrobotnych zaobserwowano w grupie 55+, w której przybyło 3,2% bezrobotnych w stosunku do roku poprzedniego (2020).

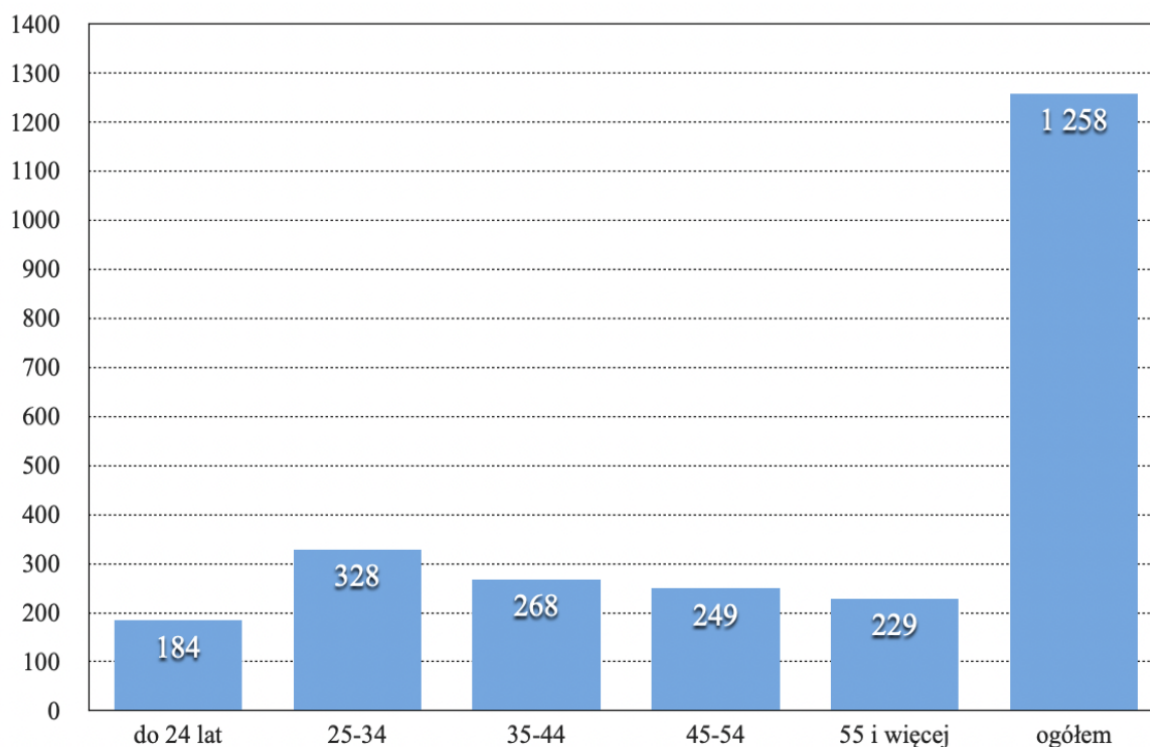
Względem roku 2020 zaobserwowano spadek liczby bezrobotnych w grupach wiekowych:

- poniżej 24 r.ż. o 1,6 p.proc. do 14,6%;
- 25-34 o 1,5 p. proc. do 26,2%;
- 35-44 o 0,6 p. proc. do 21,3%.

Na przestrzeni roku zwiększył się udział osób bezrobotnych w wieku:

- 45-54 lata - o 0,6 p. proc. do 19,7%;
- 55 lat i więcej - o 3,2 p. proc. do 18,2%.

Wykres 6. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku (stan na 31.12.2021 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bezrobociem zagrożone są przede wszystkim osoby legitymujące się niskim poziomem wykształcenia. W 2021 r. wśród bezrobotnych nadal dominowały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym oraz osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym stanowiąc po 25,9% ogółu bezrobotnych, czyli ponad połowę wszystkich bezrobotnych. Osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym stanowiły 20%, z kolei osoby z wykształceniem wyższym - 15,5%. Grupą o najniższym udziale wśród bezrobotnych były osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym - 11,8%.

Uwzględniając kryterium czasu pozostawania bez pracy, w strukturze bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w 2021 r. odnotowano duży wzrost udziału osób pozostających bez pracy (w stosunku do roku 2020) w grupie bezrobotnych „pow. 24 miesięcy”, którzy stanowili na koniec 2021 r. 1/3 wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych (wzrost o 8,1 p. proc.). Nieznaczny wzrost liczby bezrobotnych zaobserwowano również w grupie „3 miesiące i krócej” - do 21,6% (+0,3 p. proc.)

Spośród wskazanych grup najbardziej zmniejszył się odsetek bezrobotnych pozostających bez pracy w przedziale 6-12 miesięcy (o 3,9 p. proc. do 13,6%) oraz 3-6 miesięcy (o 3,6 p. proc. do 12,2%).

Biorąc pod uwagę płeć, w końcu grudnia 2021 r. w Powiecie Włoszczowskim - tak jak w kraju, kobiety nadal stanowiły większość (68%) wśród bezrobotnych.

Analizując dane dotyczące osób bezrobotnych pod kątem ich doświadczenia zawodowego, można stwierdzić, że w najtrudniejszej sytuacji pozostają osoby ze stażem pracy do 5 lat. Na koniec 2021 r. osoby te łącznie stanowiły 60,2% ogółu bezrobotnych, tj. o 1,4 p. proc. mniej niż przed rokiem. Na koniec omawianego okresu udział osób bez stażu pracy pozostał na zbliżonym poziomie, tj. 12,4 % (13% w roku 2020). W porównaniu z rokiem poprzednim nieznacznie pogorszyła się sytuacja osób ze stażem 5-10 lat oraz 10-20 lat, których udział zwiększył się - odpowiednio - o 0,9 p. proc. i 0,2 p. proc. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Powiecie Włoszczowskim spadła w stosunku do roku poprzedniego o 0,2 p. proc. z 1 258 zarejestrowanych bezrobotnych blisko 13% stanowiły osoby dotychczas niepracujące. Prawo do zasiłku posiadało 9,3% ogółu bezrobotnych, z kolei ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 3,8% bezrobotnych (2 razy mniej, niż w 2020 r. - 7,7%).

Istotną przeszkodę w podjęciu zatrudnienia stanowiła mała liczba dostępnych ofert pracy, gdyż na 1 ofertę pracy przypadało średnio 1,15 bezrobotnych (w 2020 r. - 1,54). W jeszcze gorszej sytuacji pozostawały osoby niepełnosprawne, do których skierowane było jedynie 27 ofert pracy (1,96 osób na 1 ofertę pracy).

W 2021 r. odnotowano znaczny spadek bezrobotnych w wieku 18-24 pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 6 miesięcy (o 44 osoby w stosunku do roku 2020), jednocześnie zaobserwowano wzrost bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok (wzrost o 11 osób w stosunku do roku 2020).

W ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wyróżniono kategorie osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w stosunku do których mogą być dodatkowo stosowane działania, m.in takie jak: przedstawienie propozycji zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, stażu, odbycia przygotowania zawodowego w miejscu pracy lub w ramach prac interwencyjnych albo robót publicznych. Wskazane kategorie to: bezrobotni do 30 roku życia, bezrobotni powyżej 50 roku życia, bezrobotni długotrwale, bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej, bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia, bezrobotni niepełnosprawni. Według stanu na 31 grudnia 2021 r., bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowili 91% (1 146 osób) ogółu bezrobotnych zarejestrowanych, tj. o 3,5 p. proc. więcej niż przed rokiem. Liczebność omawianej subpopulacji zmniejszyła się natomiast o 14,8%.

Nadal największy odsetek stanowiły osoby długotrwale bezrobotne (62,3%). Blisko połowę bezrobotnych stanowiły osoby bez wykształcenia średniego - 46,2%. Liczną grupę bezrobotnych stanowiły również osoby bez kwalifikacji zawodowych (32,9%) oraz bez doświadczenia zawodowego (12,4%).

Udział osób bezrobotnych w wieku do 30 lat wyniósł 27,4%, w tym osób w wieku do 25 roku życia 14,6%. Z kolei odsetek bezrobotnych powyżej 50 roku życia ukształtował się na poziomie 28,1%. Udział posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia wyniósł 22,2%, a poszukujących pracy niepełnosprawnych 4,2% (blisko 2 krotny wzrost w stosunku do roku 2020).

W ujęciu rocznym liczebność osób bezrobotnych w wieku do 30 lat zmniejszyła się o 2,4 p. proc., w tym osób do 25 roku życia ubyło 4,5 p. proc., z kolei grupa osób w wieku 50 lat i więcej zwiększyła się o 2,4 p. proc.

Względem roku poprzedniego odnotowano większą liczbę osób długotrwale bezrobotnych - wzrost o 6 p.proc. Zmniejszyła się za to liczebność subpopulacji osób, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej (o 4,7 p. proc.), osób posiadających co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia (o 75% - z 4 do 1 osoby w 2021 r.) oraz co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia (o 0,4 p. proc.). Zwiększyła się natomiast liczebność osób niepełnosprawnych (o 28,3% - z 38 do 53 osób).

Na koniec 2021 r. liczba osób pracujących w powiecie ogółem wyniosła - 11 565. Najwięcej osób pracujących znalazło zatrudnienie w sektorze: przemysł i budownictwo - 4 482 osób. W ostatnich latach zatrudnienie w tym sektorze wykazuje tendencje wzrostową.

W 2021 r. znaczna liczba osób pracujących w powiecie była zatrudniona w działach rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa - 3 201 osób. W ostatnich latach zatrudnienie w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie znacznie spada, co wskazuje na postęp lokalnej gospodarki, która ulega stopniowej restrukturyzacji w kierunku tworzenia miejsc pracy w sektorze pozarolnym (przede wszystkim usług).

Coraz większa liczba osób znajduje zatrudnienie w handlu, naprawie pojazdów samochodowych, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii, informacji i komunikacji - 1 175. Rozwija się również działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości, gdzie zatrudnienie odnajduje 149 osób. W pozostałych usługach pracuje 2 558 osób, z czego 78,6% stanowią kobiety (2 011).

Analiza problemu bezrobocia w Powiecie Włoszczowskim wskazuje, że jego trwałe ograniczenie będzie zależało od wielu czynników, do głównych zaliczyć należy: poprawę koniunktury gospodarczej w powiecie, zdobycie przez część mieszkańców jakichkolwiek

kwalifikacji, ale także większe zaangażowanie na rzecz wsparcia osób młodych, zwłaszcza bez jakiegokolwiek doświadczenia zawodowego na rynku pracy (np. poprzez współpracę i zachęty dla przedsiębiorców zatrudniających osoby bez doświadczenia). W celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych z Powiatu Włoszczowskiego niezbędne jest także wzmożone wsparcie instytucjonalne osób wykluczonych z rynku pracy. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Powiatowy Urząd Pracy we Włoszczowie, będący jednostką organizacyjną Powiatu Włoszczowskiego. Do ważnych, strategicznych działań zaliczyć należy również rozwój publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy oraz poprawę dostępności i jakości świadczonych przez nie usług, a także działania instytucji rynku pracy i otoczenia biznesu na rzecz rozwoju kompleksowych instrumentów wsparcia dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Usługi te powinny obejmować nie tylko bezpłatne doradztwo i szkolenia, w zakresie prowadzenia własnej firmy, ale także instrumenty wsparcia finansowego.

9.4. Wykształcenie mieszkańców Powiatu Włoszczowskiego

Na podstawie wyników NSP 2021 ustalono ukończony poziom wykształcenia ludności na 87,2%. W Powiecie Włoszczowskim najliczniejsze grupy stanowiły osoby legitymujące się świadectwem ukończenia zasadniczych szkół zawodowych i branżowych - 23,4% oraz średnich zawodowych - 20,6%. Kolejne mniej liczne grupy stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (17,4%) oraz podstawowym ukończonym (16,9%). Wykształceniem średnim ogólnokształcącym legitymuje się ok. 9% mieszkańców Powiatu.

Czynnikiem różnicującym strukturę wykształcenia mieszkańców jest wiek. W populacji osób młodych, poniżej 30 roku życia dominuje wykształcenie wyższe i średnie. W starszych grupach wieku przeważają z kolei osoby z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym, natomiast wśród osób w wieku 60 lat i więcej dominują osoby z wykształceniem podstawowym.

W porównaniu do danych z poprzedniego spisu powszechnego, nastąpił duży wzrost ludności z wykształceniem wyższym (o 5,8 p.proc.) oraz średnim zawodowym (o 5,3 p.proc.). Coraz mniej osób legitymuje się wykształceniem podstawowym ukończonym, średnim ogólnokształcącym oraz gimnazjalnym - spadek odpowiednio o: 10 p.proc., 0,8 p.proc. oraz 2,2 p.proc. Przedstawione dane wskazują na istnienie pozytywnego trendu w postaci ogólnego wzrostu poziomu wykształcenia ludności Powiatu Włoszczowskiego, przy jednoczesnym spadku udziału ludności najsłabiej wykształconej.

W porównaniu do średniej ogólnokrajowej Powiat Włoszczowski charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem ludności z wykształceniem wyższym (niższe o 4,7 p.proc.). Powiat Włoszczowski posiada za to wyższy udział grup ludności o wykształceniu średnim zawodowym (wynik wyższy średnio o 2% w porównaniu do danych dla województwa i kraju).

Wciąż obecnym jest niekorzystny trend w postaci stosunkowo dużego udziału ludności słabo wykształconej w ogólnej liczbie ludności, szczególnie w grupie z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego. W porównaniu do kraju, Powiat Włoszczowski charakteryzuje się wyższym udziałem osób: bez wykształcenia (o 1%) oraz z wykształceniem podstawowym ukończonym (o 5%).

9.5. Źródła utrzymania ludności oraz warunki mieszkaniowe

Dochody z pracy mieszkańców Powiatu są niższe od średniej krajowej i średniej wojewódzkiej, stanowiąc kolejno 87,3% krajowej i 98,4% średniego wynagrodzenia w świętokrzyskim.

Na koniec 2021 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Powiecie Włoszczowskim kształtowało się na poziomie 5 238,84 zł, przy średniej dla województwa wynoszącej ok. 5 318,88 zł oraz dla kraju - 5662,53 zł. Oznacza to, że dochody w powiecie są średnio o 1,5% niższe, niż w województwie i o 12,7% niższe, niż w kraju. W ostatnich latach można jednak zaobserwować wzrostowy trend jeśli chodzi o wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia mieszkańców powiatu (4 722,28 zł w 2020 r. w stosunku do 5 238,84 zł w 2021 r.).

Według danych z NSP 2021 liczba mieszkań w powiecie wynosiła 16 629 (z tego 2 255 niezamieszkałych). Z kolei z danych JST z terenu Powiatu wynika, że w latach 2020-2021 liczba mieszkań komunalnych pozostających w zasobach gmin pozostawała na poziomie 214 mieszkań. Wszystkie z nich były lokalami socjalnymi.

W 2021 r. w całym powiecie oddano do użytkowania na 1000 ludności 3,5 mieszkania (143 o średniej powierzchni użytkowej 130,6 m², w których wydzielono średnio 5,5 izb), wskaźnik ten wzrósł więc o 0,7 mieszkania na 1000 ludności w stosunku do roku 2020. Z kolei w perspektywie 3 letniej wskaźnik ten wyniósł 3,2 (139 - średnia trzyletnia liczby mieszkań oddanych do użytkowania). W 2021 r. wydano 277 pozwoleń na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym.

W 2021 r. doszło do sprzedaży 20 lokali mieszkalnych w ramach transakcji rynkowych, a mediana cen ukształtowała się na poziomie 3 118 zł/m² (średnio 153 925 zł za lokal mieszkalny). 67 gospodarstw domowych oczekuje na najem lokali mieszkalnych i tymczasowych pomieszczeń (w tym 24 na najem socjalny lokali). W 2020 r. gminy z terenu powiatu wynajmowały 155 lokali mieszkaniowych (w tym 69 na najem socjalny lokali). Wyposażenie mieszkań w instalacje na obszarze powiatu (w % ogółu mieszkań) przedstawia się następująco:

- wodociąg: 15,6 tys.;
- ustęp spłukiwany: 14,1 tys.;
- łazienka: 13,5 tys.;
- centralne ogrzewanie: 9,3 tys.;
- gaz sieciowy: 0,3 tys.

Rozwój mieszkalnictwa powinien być ważnym priorytetem rozwojowym powiatu i poszczególnych gmin. Część budynków mieszkalnych w powiecie nie odpowiada współczesnym standardom jakościowym. Nierównomierny jest standard wyposażenia mieszkań w poszczególne urządzenia techniczne. Największym problemem jest dostęp do sieci gazowej.

9.6. Problemy społeczne

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc świadczona na podstawie ustawy o pomocy społecznej przez lokalny (gminny, miejski, miejsko-wiejski) ośrodek pomocy społecznej w ramach zadań zleconych i własnych gminy, dla gospodarstw domowych i osób zamieszkałych na obszarze działania gminy. W miastach na prawach powiatu miejski ośrodek pomocy społecznej oprócz zadań gminy realizuje także zadania powiatu. W tych przypadkach ujmuje się dane tylko z zakresu zadań gminy. Środowiskowa pomoc społeczna jest zasadniczą (obok form stacjonarnych) częścią systemu pomocy społecznej jako instytucji polityki społecznej państwa.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej, inaczej korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

W 2021 r. zaobserwowano proces zmniejszania się liczby osób, które korzystały ze świadczeń z pomocy społecznej. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej wyniosła 2 296 osób i była o 267 osób mniejsza niż w 2020 r. Zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział beneficjentów w ogólnej liczbie ludności, zmniejszył się o 0,5 p. proc., wynosząc 5,2% w 2021 r. Liczba gospodarstw domowych oraz osób w tych gospodarstwach korzystających z pomocy społecznej w Powiecie Włoszczowskim utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie. W 2021 r. w Powiecie Włoszczowskim ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 5,6% ogółu mieszkańców. W 2021 roku nie odnotowano zmian w zasięgu ubóstwa skrajnego. Odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej kryterium dochodowego wynosił w 2021 roku 2,2%.

W 2021 r. w Powiecie Włoszczowskim zaobserwowano spadek zarówno w liczbie rodzin (o 16 rodzin) jak i osób w rodzinach objętych pomocą społeczną (o 267 osób). W porównaniu do roku 2018 nastąpił spadek osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy w ludności ogółem o 1,3 p. proc.

Poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa żyły w 2021 r. 304 osoby, co oznacza znaczny wzrost wartości wskaźnika (o 10%) w odniesieniu do roku poprzedniego. Pomimo tego, że w 2021 r. ogólne wskaźniki zagrożenia ubóstwem ekonomicznym były na zbliżonym poziomie, jak w roku poprzednim, to odnotowano jednak pewne zmiany w przypadku niektórych grup ludności. Do najbardziej zauważalnych należy zaliczyć wzrost zagrożenia ubóstwem wśród rodzin niepełnych, a także w gospodarstwach domowych z dziećmi niepełnosprawnymi oraz spadek zagrożenia ubóstwem w gospodarstwach rolników.

W 2021 r. najczęstszymi przyczynami korzystania przez beneficjentów z pomocy społecznej (obok niskiego statusu materialnego), były problemy związane ze złym stanem zdrowia (23%) lub bezrobociem (22,3%) oraz niepełnosprawnością (19,7%). Istotną rolę odgrywały też problemy rodzinne przede wszystkim bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych - 15,5%, w tym w związku z samotnym rodzicielstwem oraz wielodzietnością. Problemy rodzinne wystąpiły w ponad połowie (55%) gospodarstw wieloosobowych.

Należy zauważyć, iż w porównaniu do lat poprzednich nastąpił spadek osób korzystających z pomocy społecznej prawie w każdej z grup, w tym największy - ponad 20% - wśród beneficjentów borykających się z problemami w związku z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Wzrost (o 10% względem 2020 r.) odnotowano jedynie wśród osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa.

W ostatnich latach odnotowano wzrost opracowywanych i realizowanych programów strategicznych z zakresu pomocy społecznej, których w 2021 r. funkcjonowało na terenie Powiatu - 17 (w 2019 r. - 11). Programy były realizowane w zakresie m.in.: przeciwdziałania przemocy oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, wsparcia rodziny, rozwiązywania problemów alkoholowych oraz społecznych.

9.7. Organizacje pozarządowe i społeczne

Kapitał społeczny definiowany jest jako zbiór rzeczywistych i potencjalnych zasobów, jakie związane są z posiadaniem trwałej sieci mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanych związków wspartych na wzajemnej znajomości i uznaniu - lub inaczej mówiąc z członkostwem w grupie - która dostarcza każdemu ze swych członków wsparcia w postaci kapitału posiadanego przez kolektyw, wiarygodności, która daje im dostęp do kredytu w najszerszym sensie tego słowa.

Wartość kapitału społecznego opiera się na wzajemnych stosunkach społecznych i zaufaniu jednostek. Wedle tej koncepcji stosunki społeczne i sieci powiązań między jednostkami to zasób, dzięki któremu można osiągnąć różne korzyści - osobiste, grupowe, w życiu prywatnym, społecznym i zawodowym.

W 2021 r. na terenie Powiatu Włoszczowskiego funkcjonowało 187 podmiotów rejestrowanych w KRS lub ewidencji UKS. Najwięcej z nich stanowiły jednostki OSP (61) oraz kluby sportowe (32). Liczba organizacji w Powiecie z roku na rok wzrasta, co świadczy o aktywności mieszkańców powiatu i ich zaangażowaniu obywatelskim.

Organizacje działające w powiecie zajmują się bardzo różnorodnymi kwestiami, w tym: edukacyjnymi, rolniczymi, dziedzictwa kulturowego, charytatywnymi, sportowymi, przedsiębiorczości, hobbystycznymi, związanymi z rozwojem danej miejscowości lub gminy, bezpieczeństwa, problematyki zdrowotnej czy pomocy społecznej. Wielość organizacji i ich działalność świadczy o rozwiniętym kapitale społecznym i ludzkim na danym obszarze oraz o dużej integracji i świadomości wśród społeczności lokalnej.

Powiat Włoszczowski współpracuje z ww. podmiotami na podstawie corocznie opracowywanego dokumentu pt. „Program współpracy Powiatu Włoszczowskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”. Celem głównym dokumentu jest zwiększenie uczestnictwa podmiotów programu w realizacji zadań powiatu określonych w ustawie o samorządzie powiatowym i przepisach szczególnych. Cel ten jest osiąganym m.in. poprzez: budowanie partnerstwa

między powiatem i organizacjami pozarządowymi oraz zwiększanie otwartości powiatu na nowe inicjatywy i wykorzystywanie obowiązujących regulacji i procedur w celu ich realizacji.

W programie na 2022 r. jako zadania priorytetowe określono m.in.: cele ze sfery pomocy społecznej, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób, a także działania mające na celu wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej. Organizacje, które prowadzą działalność w obszarze polityki społecznej na terenie Powiatu Włoszczowskiego to m.in.:

- Fundacja „Jesteśmy blisko” we Włoszczowie;
- Fundacja „Żółta Owca”;
- Fundacja „Interakcja”;
- Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości i Edukacji w Dąbiu;
- Fundacja „Dom dla Seniora” w Mękarzowie (gmina Moskorzew);
- Fundacja Galen we Włoszczowie;
- Stowarzyszenie „Jesteśmy razem” w Radkowie;
- Stowarzyszenie Seniorów „Barwy Jesieni” we Włoszczowie;
- Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów (gmina Krasocin);
- Stowarzyszenie „Włoszczowa na obcasach” we Włoszczowie;
- Stowarzyszenie „Wspólny Cel” (Gmina Włoszczowa);
- Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży „Razem Pomagamy”;
- Włoszczowskie Stowarzyszenie Opieki Paliatywnej (Gmina Włoszczowa);
- Świętokrzyski Klub Kobiet po Mastektomii „Amazonki”;
- Polskie Towarzystwo Reumatologiczne (Oddział Wojewódzki w Kielcach);
- Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży "Razem Pomagamy" w Januszewicach (gmina Kluczewsko);
- Klub Seniorów w Krasocinie;
- Zjednoczony Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Koło Terenowe w Kluczewsku.

W 2021 r. wiele osób realizowało działalność hobbystyczną i brało udział w różnych formach aktywności artystycznej, nie związanych z prowadzoną działalnością zawodową, realizowanych indywidualnie lub grupowo w domu, szkole, zakładzie pracy, w instytucji kultury lub innych instytucjach.

W 2021 roku na terenie Powiatu Włoszczowskiego funkcjonowało:

- 11 grup artystycznych, w tym m.in.: 3 grupy teatralne, 3 muzyczno-instrumentalne; 2 wokalne/chóry; 3 folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele), w których szeregach działały 184 osoby;
- 30 kół, klubów i sekcji, w tym m.in.: 8 turystycznych i sportowo rekreacyjnych; 6 plastycznych/technicznych; 5 muzycznych; 4 seniora/Uniwersytet Trzeciego Wieku, których członkami było 526 osób.

Zespoły artystyczne działające w Powiecie to m.in.: Chór Seniora „Niezastąpieni” z Włoszczowy oraz zespoły ludowe (wiele z nich o długoletniej tradycji), m.in.: „Złoty Kłos” z Secemina, „Moskorzewianie” z Moskorzewa, Chór „Melodia” z Oleszna, czy Powiatowa Kapela Włoszczowska.

W latach 2015-2021 liczba członków grup artystycznych oraz kół, klubów i sekcji podlegała dynamicznym zmianom. Względnie stałą pozostawała za to ich ilość, poza nagłym wzrostem w latach 2018-2021 ilości kół (klubów): muzycznych (z 1 do 5), turystycznych i sportowo rekreacyjnych (z 5 do 8) oraz powstania nowego rodzaju kół - informatycznych (2).

10. Ocena potencjału i możliwości rozwojowych Powiatu Włoszczowskiego

10.1. Analiza możliwości budżetowych powiatu dotyczących realizacji przedsięwzięć prorozwojowych

Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego będą finansowane przede wszystkim ze środków pochodzących z budżetu powiatu oraz pozyskanych środków zewnętrznych.

Powodzenie procesu rozwojowego w powiecie w najbliższych latach, w dużej mierze zależało będzie od możliwości organizacyjnych i finansowych samorządu powiatowego oraz od umiejętności kreowania właściwej polityki rozwojowej. Samorząd lokalny musi wygospodarować i pozyskać środki na realizację projektów prorozwojowych oraz wspierać (w miarę możliwości) działania innych podmiotów publicznych i prywatnych. Sytuacja budżetowa powiatu nie jest łatwa, ale jego zadłużenie jest jednym z niższych w województwie.

Zdolność powiatu do inwestowania uzależniona jest głównie od poziomu dochodów oraz od struktury wydatków w jego budżecie. W latach 2018-2021 nadwyżka budżetowa (dochody większe od wydatków) miała miejsce jedynie w 2019 roku. W pozostałych latach odnotowano deficyt budżetowy. Pozytywnym trendem jest stały wzrost dochodów ww. latach. Wydatki majątkowe (oraz ich procentowy udział w wydatkach ogółem) osiągnęły najwyższe wartości w 2021 r. (23,7% ogółu wydatków).

Wśród dochodów w budżecie powiatowym za 2021 r. dominują subwencje (blisko 50% ogółu dochodów). Kolejne pod względem wielkości są dotacje, które stanowią 25% (z czego dotacje inwestycyjne to niecałe 0,5% ogółu dochodów). Dochody własne powiatu (m.in. podatki od osób fizycznych i prawnych czy uzyskane z majątku powiatu) stanowią blisko 16% ogółu wydatków.

Wśród wydatków powiatu w 2021 r. wydatki bieżące były zdecydowanie wyższe od wydatków majątkowych. Stanowiły one 86% ogółu wydatków.

W 2021 r. w Powiecie Włoszczowskim nastąpił wzrost wielkości dochodów ogółem (o blisko 13 zł) w przeliczeniu na 1 mieszkańca w porównaniu z 2020 r. W 2021 r. dochody te były o 14% wyższe w porównaniu ze średnią dla powiatów w skali kraju (1 413,26 zł).

W 2021 r. wydatki na 1 mieszkańca w powiecie wzrosły w porównaniu z rokiem 2020 o 4,4% (kształtowały się na poziomie - odpowiednio: 1 650, 06 i 1 461,67 zł). W 2021 r. wydatki te były o 18% wyższe w porównaniu ze średnią dla powiatów w skali kraju (1 339, 55 zł).

10.2. Promocja powiatu

Promocja jednostek samorządu terytorialnego to proces polegający na ciągłym kontaktowaniu się z odbiorcami w celu wywołania pożądaných reakcji oraz przekazywania informacji o zaletach danego obszaru i korzyściach wynikających ze skorzystania z proponowanej oferty. Promocja Powiatu Włoszczowskiego powinna być skoncentrowana na dwóch segmentach: promocji turystycznej oraz promocji skierowanej do potencjalnych inwestorów.

Powiat Włoszczowski posiada stronę internetową: www.powiat-wloszczowa.pl oraz profil w mediach społecznościowych na portalu Facebook, przy pomocy których prowadzi większość działań promocyjnych. Ponadto, władze powiatu uczestniczą w ważniejszych imprezach promujących powiat. Na terenie powiatu są organizowane różnorodne imprezy kulturalne oraz sportowo-turystyczne. Działania z zakresu promocji

turystycznej są prowadzone również przez Centrum Informacji Turystycznej we Włoszczowie, działającym przy LGD „Region Włoszczowski” (w miejscu tym można uzyskać m.in. broszury informacyjne o Powiecie Włoszczowskim).

W przypadku działalności promocyjnej nie wykorzystano zapewne dotychczas wszystkich możliwości i potencjału Powiatu Włoszczowskiego. W przyszłych działaniach należy zatem dążyć do dalszego rozwoju aktywności powiatu w zakresie promocji, zwłaszcza o charakterze ogólnokrajowym i międzynarodowym. Promocja tego rodzaju często staje się ważnym instrumentem przyciągania turystów oraz inwestorów z zewnątrz.

Głównym celem strategii promocyjnej powinno być zbudowanie silnej, wyróżniającej marki Powiatu Włoszczowskiego. Warto mieć na uwadze, że zbudowanie świadomości i pozycji przyszłej marki powiatu jest procesem, który trwa i powinien być rozłożony w czasie.

11. Analiza SWOT

Analiza SWOT, jako narzędzie pomocnicze pozwoli na pogłębioną ocenę otoczenia planowanych w Strategii kierunków działań. Z oczywistych względów posłuży uporządkowaniu informacji mających kluczowe znaczenie dla polityki społecznej Powiatu Włoszczowskiego.

Zastosowana technika analityczna SWOT oparta została na czynnikach mających wpływ na rozwój sfery społecznej pogrupowanych w cztery kategorie czynników strategicznych:

- S (Strengths) - mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obszaru;
- W (Weaknesses) - słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obszaru;
- O (Opportunities) - szanse: wszystko to co stwarza dla analizowanego obszaru szansę korzystnej zmiany;
- T (Threats) - zagrożenia: wszystko to co stwarza dla analizowanego obszaru niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- dobrze rozwinięta sieć ośrodków kultury, sportu oraz bibliotek; - aktywnie funkcjonujące organizacje pozarządowe komunikujące się i współpracujące z instytucjami kulturowymi; - zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym występowanie miejsc kultu religijnego o istotnym znaczeniu w skali kraju - dostęp do nieodpłatnego poradnictwa specjalistycznego w zakresie udzielania pomocy społecznej; - opracowanie i wdrażanie programów na rzecz różnych grup społecznych; - spadek bezrobocia oraz wzrost ilości wolnych miejsc pracy; - bezpłatne usługi poradnictwa prawnego; - prowadzenie zajęć terapeutycznych w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej; - wysoki i rosnący potencjał powiatowych instytucji oświatowych, które zrealizowały szereg działań modernizacyjnych w zakresie infrastruktury, podnoszenia jakości usług i rozwoju zasobów kadrowych; - rozwinięty, zintegrowany potencjał instytucjonalny systemu pomocy społecznej; - wysoki odsetek powierzchni Powiatu objęty ochroną przyrody, wysoka lesistość, kształtujące jakość funkcji osadniczej, wpływający na wysoką bioróżnorodność obszaru; - systematyczna poprawa stanu i standardu dróg oraz rozwój dróg i ścieżek rowerowych w przestrzeni Powiatu; - korzystne uwarunkowania lokalizacyjne i komunikacyjne w przestrzeni regionu.	- wysoki poziom bezrobocia, - brak atrakcyjnych warunków do zatrudniania młodych ludzi-niskie kwalifikacje osób bezrobotnych; - ujemny przyrost naturalny; - coraz większy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności; - zbyt mała liczba mieszkań socjalnych; - problemy finansowe i ubóstwo części rodzin;- ubożenie społeczeństwa powodujące nierówne szanse rozwoju dzieci i młodzieży oraz pogłębiające się zróżnicowanie socjalne grup społecznych; - spadek liczby organizowanych wydarzeń i imprez dla ludności wykluczonej społecznie; - preferowanie przez część społeczeństwa pasywnych form spędzania czasu wolnego; - spadek ilości dostępnych nieodpłatnie badań profilaktycznych; - niski stopień rozwoju sieci kanalizacyjnej; - niedostateczna ilość środków finansowych na utrzymanie dróg powiatowych i infrastruktury drogowej; - umiarkowany potencjał dla rozwoju rolnictwa, związany z występowaniem słabych, nieurodzajnych gleb; - słabość i niski poziom konkurencyjności lokalnej gospodarki, której istotną rolę odgrywa rolnictwo. Niski poziom wzrostu zatrudnienia na tle województwa, niższy poziom wynagrodzeń; - niski poziom intensywności ruchu turystycznego (niewystarczająco wykorzystany potencjał turystyczny Powiatu).

SZANSE	ZAGROŻENIA
- środki finansowe z UE na rzecz działań w zakresie rynku pracy, aktywizacji zawodowej, edukacji, ekonomii społecznej; - wykorzystywanie zewnętrznych środków finansowych dla realizacji projektów skierowanych do osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych; - wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie podnoszenia, uzupełniania kwalifikacji oraz konieczności przekwalifikowania zawodowego; - dostosowanie form i kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy; - modernizacja systemu opieki zdrowotnej i zwiększenie nakładów na opiekę zdrowotną w budżecie kraju, co przyczyni się do poprawy dostępności i jakości usług medycznych; - napływ migrantów do Polski, w tym obywateli państw trzecich, który wspierać będzie konkurencyjność rynku pracy; - wzrost popytu na usługi i produkty czasu wolnego, rozwój turystyki, który sprzyjać będzie konkurencyjności gospodarki na terenie powiatu włoszczowskiego.	- kryzys funkcji rodziny i jej roli w życiu społecznym - zatraćanie rodzinnych wartości; - trudna sytuacja gospodarcza, wpływająca na kwestie związane z bezrobociem i ubóstwem w rodzinach; - pogłębienie się niekorzystnych zjawisk demograficznych (starzenie się społeczeństwa, niski wskaźnik urodzeń, migracje, w tym zagraniczne); - ograniczony rynek pracy, brak ofert pracy dla osób niepełnosprawnych; - nasilenie się zjawisk społecznych, powodujących zwiększenie potrzeb społecznych przewyższających możliwości ich zaspokojenia (np. w zakresie opieki nad osobami starszymi); - niedostateczny dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej; - niekorzystny bilans wody, pogłębiany przez zanieczyszczenie wód powierzchniowych oraz niekorzystne prognozy klimatyczne i hydrologiczne dla kraju; - inflacja, która wpływać będzie na spadek wartości dochodów, w szczególności bardziej odczuwalna w przypadku regionów i grup społecznych o niższych wynagrodzeniach.

12. Założenia Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego

12.1. Zdiagnozowane problemy oraz podstawowy kierunek rozwoju Powiatu

Koncepcja rozwojowa Powiatu Włoszczowskiego zaplanowana na lata 2023-2033 jest odpowiedzią na zidentyfikowane problemy oraz zdiagnozowane potrzeby rozwojowe powiatu, który w niewystarczającym stopniu wykorzystuje swój potencjał. Zaplanowane działania mają na celu likwidację (lub maksymalną minimalizację) negatywnych zjawisk oraz nadanie powiatowi nowego, wielokierunkowego impulsu rozwojowego.

Kierunki strategiczne powiatu skierowane są przede wszystkim na rozwój społeczności lokalnej poprzez realizację zarządzanych głównie przez sektor publiczny działań naprawczych. Polityka rozwoju powiatu w najbliższych latach ma doprowadzić do wzrostu jakości życia mieszkańców, ale również przyczynić się do rozpowszechnienia aktywnych zachowań społecznych oraz przedsiębiorczych postaw wśród ludności. Jej ważnymi elementami są także dążenie do poprawy stanu sfery infrastrukturalnej oraz rozwoju lokalnej gospodarki.

Realizacja Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego ma znacząco przyczynić się do zaspokojenia najważniejszych potrzeb i rozwiązania kluczowych problemów zidentyfikowanych w wyniku przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej w powiecie. Główne potrzeby i problemy Powiatu Włoszczowskiego to:

- ożywienie społeczno-gospodarcze;
- stworzenie lepszych warunków rozwojowych, zwłaszcza dla ludzi młodych;
- rozwój przedsiębiorczości;
- ograniczenie rosnącego bezrobocia i tworzenie nowych miejsc pracy;
- przeciwdziałanie problemom społecznym;
- wzrost dostępności oraz jakości usług o charakterze społecznym (m.in. usługi medyczne);
- wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców oraz kapitału społecznego;
- wzrost współpracy i partnerstwa w realizacji wspólnych celów;
- poprawa wizerunku powiatu i wzrost jego atrakcyjności oraz funkcjonalności;
- wzrost znaczenia turystyki i rekreacji w rozwoju powiatu;
- rozwój lokalnej gospodarki;
- rozwój sektora usług;
- usprawnienie funkcjonowania układu komunikacyjnego (m.in. drogi, ścieżki rowerowe czy komunikacja publiczna);
- poprawa stanu infrastruktury technicznej (zwłaszcza drogowej) i społecznej;
- wyeksponowanie krajobrazu i dziedzictwa ziemi włoszczowskiej;
- poprawa sytuacji mieszkaniowej;
- dbałość o obszary o walorach przyrodniczych;
- ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz historycznego powiatu.

12.2. Okres realizacji Strategii

Okres realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego obejmuje lata 2023-2033. Operacyjny charakter dokumentu, różnorodność planowanych działań, a także możliwości organizacyjne i finansowe podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Strategii spowodowały, że określony horyzont czasowy wydaje się najwłaściwszym dla pełnej realizacji planowanego procesu w powiecie.

Działania ujęte w Strategii, w większości mają charakter wieloletni, a ich realizacja uzależniona jest od pozyskania dofinansowania ze źródeł zewnętrznych, dlatego też uznano, że optymalnym okresem planowania jest okres 2023-2033.

W ramach wskazanego horyzontu czasowego należy zatem stworzyć jak najszersze możliwości realizacji działań prorozwojowych w powiecie. Przyjmuje się, że rok 2033 oznacza okres weryfikacji zapisów Strategii głównie w zakresie: założonych celów oraz zaplanowanych efektów.

12.3. Plan finansowy realizacji Strategii

Cele strategiczne i szczegółowe oraz kierunki działań zapisane w Strategii będą skutecznie realizowane pod warunkiem, że oprócz oddelegowania zasobów ludzkich i rzeczowych po stronie podmiotu wdrażającego oraz innych podmiotów instytucjonalnych zaangażowanych w realizację Strategii, zabezpieczone zostaną odpowiednie środki finansowe, adekwatne do zakresu zaplanowanych i realizowanych przedsięwzięć.

W związku z tym przewiduje się, że źródłami finansowania działań będą środki:

- własne powiatu;
- z budżetu województwa świętokrzyskiego;
- z budżetu Państwa;
- z krajowych programów operacyjnych;
- z budżetu Unii Europejskiej;
- Pochodzące z innych źródeł (środki z organizacji pozarządowych, środki prywatne, środki od innych podmiotów publicznych).

W momencie opracowania niniejszej Strategii nie były jeszcze znane ostateczne decyzje dotyczące źródeł, dostępności przedmiotowej i wysokości zewnętrznych środków finansowych. Decyzje o priorytetach w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków

finansowych przez Starostwo i partnerów Strategii będą zatem podejmowane w momencie, kiedy takie decyzje zostaną ogłoszone.

Istotną będzie realizacja projektów na podstawie montażu finansowego z różnych źródeł. W tym przypadku ważne będzie wykorzystanie również środków prywatnych. Środki prywatne będą miały bardzo duże znaczenie, gdyż mogą stanowić wkład własny w ramach projektów realizowanych z programów operacyjnych lub projektów w zakresie partnerstwa publiczno-prywatnego.

Ponadto przy realizacji projektów i przedsięwzięć będzie konieczne wskazanie prawdopodobieństwa jego realizacji w przypadku nieuzyskania finansowania zewnętrznego. W takim przypadku powinno zostać wskazane czy projekt będzie realizowany w całości, w ograniczonym zakresie, czy w ogóle nie będzie realizowany.

13. Plan Strategiczny

13.1. Misja i Wizja Powiatu Włoszczowskiego

Misja rozwoju w zwięzły sposób precyzuje najistotniejsze, planowane priorytety w działaniach samorządu na rzecz zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców. Misję Powiatu Włoszczowskiego ukierunkowaną na 2033 rok określono jako:

Misja Rozwoju
Tworzenie warunków harmonijnego rozwoju Powiatu Włoszczowskiego w celu podnoszenia jakości życia jego mieszkańców poprzez wykorzystanie potencjału społecznego, gospodarczego, przyrodniczego i kulturowego.

Zdefiniowana misja rozwoju umożliwia wyznaczenie wizji rozwoju, stanowiącej wizerunek Powiatu Włoszczowskiego w założonym horyzoncie czasowym do 2033 roku, do którego będą dążyć interesariusze Strategii, poprzez realizację przyjętych celów z uwzględnieniem występowania odpowiednich warunków egzogenicznych (zewnętrznych) i endogenicznych (wewnętrznych). Wizję Powiatu Włoszczowskiego nakreślono jako:

Wizja Rozwoju

Powiat Włoszczowski w 2033 roku jest silną wspólnotą mieszkańców, słynącą z bogactw dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Należy do czołówki najszybciej rozwijających się gospodarek województwa świętokrzyskiego, zapewnia swoim mieszkańcom życie w czystym i zdrowym środowisku naturalnym, dostęp do dobrze płatnych miejsc pracy w nowoczesnych podmiotach sektora gospodarczego, rozwiniętą sieć transportu oraz bogatą ofertę społeczną, spełniającą potrzeby obywateli.

13.2. Priorytety rozwoju Powiatu Włoszczowskiego - cele strategiczne

Diagnoza stanu Powiatu Włoszczowskiego, wyniki badań ankietowych, analiza SWOT oraz zidentyfikowane na ich podstawie potrzeby i problemy powiatu (i jego mieszkańców), a także Misja Powiatu Włoszczowskiego posłużyły jako podstawa do określenia celów strategicznych powiatu.

Cele strategiczne pozwalają skonstruować określoną koncepcję rozwoju, ale ich charakter jest ogólny. Dlatego też, do każdego z celów strategicznych przypisano zestaw celów operacyjnych, które precyzują, jak chcemy osiągnąć cele strategiczne. Cele strategiczne i operacyjne nie mają układu hierarchicznego są względem siebie równoważne i komplementarne. Cele będą realizowane równocześnie, w zależności od dostępnych źródeł finansowania oraz zaangażowania się we wdrażanie strategii poszczególnych instytucji i podmiotów.

Cele strategiczne oraz wskaźniki monitorujące Strategię Rozwoju

CEL STRATEGICZNY 1. Podniesienie standardu życia mieszkańców oraz wzmocnienie integracji społecznej
Cele Operacyjne:
1.1. Rozwój usług społecznych, w tym wsparcia rodziny oraz przeciwdziałania wykluczeniu
1.2. Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy
1.3. Rozwój oraz jakości kształcenia placówek edukacyjnych

CEL STRATEGICZNY 2. Rozwój lokalnej gospodarki oraz poprawa stanu środowiska naturalnego
Cele Operacyjne:
2.1. Wzrost atrakcyjności gospodarczej powiatu oraz tworzenie nowych miejsc pracy
2.2. Poprawa stanu środowiska naturalnego
CEL STRATEGICZNY 3. Rozwój potencjału komunikacyjnego oraz turystycznego
Cele Operacyjne:
3.1. Poprawa funkcjonowania układu komunikacyjnego
3.2. Poprawa stanu oraz rozwój pozostałej infrastruktury technicznej
3.3. Rozwój potencjału turystycznego oraz poszerzenie oferty kulturalnej

14. Plan Operacyjny

14.1. Kierunki działań i zadania w ramach wypracowanych celów operacyjnych

Cele operacyjne Strategii będą wdrażane poprzez zestaw działań i zadań. Poniżej dokonano charakterystyki celów operacyjnych, wskazując jednocześnie na zaplanowane kierunki działań w obrębie poszczególnych celów oraz propozycje zadań, możliwych do sfinansowania ze źródeł krajowych i zagranicznych. Przy wyborze głównych kierunków działań/zadań wzięto pod uwagę następujące kryteria:

- intensywność wpływu na osiągnięcie zakładanych celów Strategii;
- kompleksowość zapewniającą realizację wizji strategicznej powiatu;
- możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych;
- akceptację społeczną i poziom zaspokojenia potrzeb mieszkańców;
- określone możliwości finansowe powiatu.

**Cel strategiczny 1.
Podniesienie standardu życia mieszkańców oraz wzmocnienie integracji społecznej**

**Cel Operacyjny 1.1.
Rozwój usług społecznych, w tym wsparcia rodziny oraz przeciwdziałania wykluczeniu**

Zadaniem władz powiatu jest zapewnienie mieszkańcom odpowiednich warunków do życia i rozwoju poprzez zabezpieczenie dostępności różnorodnych usług publicznych i rynkowych. W Powiecie Włoszczowskim kluczowa jest konieczność zwiększenia zaangażowania na rzecz poprawy stanu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, szeroko rozumianego bezpieczeństwa mieszkańców oraz zwiększenia funkcjonalności i dostępności do obiektów publicznych.

Najważniejszym celem jest zapewnienie właściwego poziomu bezpieczeństwa mieszkańcom powiatu, w związku z czym należy podjąć działania zmierzające do wsparcia oraz rozwoju służb ratowniczych. Skuteczność przeciwdziałania różnym zagrożeniom zapewni również stały monitoring sytuacji w powiecie, poprzez dobrze zorganizowany system zarządzania kryzysowego.

W zakresie poprawy dostępu do usług społecznych na terenie powiatu Strategia przewiduje dalsze rozszerzanie oferty usług medycznych i opiekuńczych. Zasadnicze znaczenie, poza wsparciem w zakresie doposażenia szpitala w nowy sprzęt, będą miały działania profilaktyczne oraz zwiększające świadomość w zakresie darmowych badań oraz promocji zdrowego stylu życia.

Ważnym obszarem działań są również kwestie związane z pomocą społeczną oraz przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu. W tym celu będą podejmowane działania podwyższające standardy funkcjonowania placówek m.in. poprzez poszerzenie bazy oferującej multifunkcyjne wsparcie dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz usprawnienie systemu wsparcia dla rodzin przeżywających różnego rodzaju trudności.

Główne kierunki działań/propozycje zadań

Działania/zadania	Wskaźniki realizacji działań
Poprawa poziomu bezpieczeństwa mieszkańców Powiatu	Liczba interwencji PSP

	we Włoszczowie na terenie powiatu (szt.), liczba przestępstw stwierdzonych na terenie powiatu (szt.)
Rozwój infrastruktury opiekuńczo-leczniczej	Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców, liczba udzielonych porad lekarskich (% , szt.)
Modernizacja infrastruktury opieki zdrowotnej	Ilość funduszy przeznaczonych na doposażenie szpitala (zł.)
Poszerzenie bazy oferującej multifunkcyjne wsparcie dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami	Liczba dostępnych miejsc w placówkach świadczących całodobowe i dzienne usługi opiekuńczo-rehabilitacyjne (szt.)
Aktywizacja i współpraca z organizacjami pozarządowymi	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców (%)
Zmniejszenie zjawiska ubóstwa w powiecie	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa (os.)
Rozwój infrastruktury stacjonarnej na rzecz pomocy osobom starszym	Liczba osób 60+ korzystających ze wsparcia instytucji pomocy społecznej (os.)
Wzrost liczby darmowych badań profilaktycznych i prelekcyj	Liczba zorganizowanych, bezpłatnych badań profilaktycznych (szt.)
Usprawnienie systemu wsparcia dla rodzin przeżywających różnego rodzaju trudności	Liczba rodzin (w tym dzieci) i rodzaj udzielonego wsparcia (szt.)
Współpraca z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodziny w zakresie ograniczenia skutków uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz stosowania przemocy w rodzinie	Liczba rodzin w kryzysie objętych specjalistycznym wsparciem instytucjonalnym oraz działaniami profilaktycznymi

	i pomocowymi (szt.)
Wsparcie osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji zawodowej (finansowanie szkoleń oraz pomoc w odbyciu praktyk, staży, celem podniesienia ich kompetencji zawodowych oraz podjęcia zatrudnienia)	Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały pomoc w zakresie szkoleń, staży, praktyk zawodowych i przekwalifikowania się (os.)
Stworzenie kompleksowego systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, socjalnej i prawnej rodzinie, w tym ofiarom przemocy	Liczba osób korzystających ze wsparcia i poradnictwa specjalistycznego (os.)
Monitoring zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu oraz systemu wsparcia ofiar przemocy celem usprawnień działań pomocowych (realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych oraz terapeutycznych dla ofiar i sprawców przemocy, opracowanie materiałów instruktażowych, współpraca z zespołami interdyscyplinarnymi)	Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart” (szt.)

**Cel Operacyjny nr 1.2.
Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy**

Bezrobocie to jeden z najważniejszych problemów w Powiecie Włoszczowskim. Wskaźnik przedsiębiorczości w powiecie jest niższy od średniej dla województwa i dla kraju. Wpływa to negatywnie na poziom zatrudnienia w sektorze pozarolniczym, w związku z czym będą podejmowane działania zmierzające do stwarzania warunków do zatrudnienia grup szczególnego ryzyka, w tym: osób z niskim wykształceniem, osób ze stażem pracy do 5 lat i osób po 55 roku życia oraz wsparcia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

Innym ważnym czynnikiem decydującym o poziomie zatrudnienia są sprawnie funkcjonujące służby zatrudnienia oraz dostęp bezrobotnych do aktywnych form zatrudnienia. Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy to kluczowe zadania samorządu powiatowego. Zadania te wykonywane są zarówno przez publiczne instytucje, w tym przede wszystkim Powiatowy Urząd Pracy, jak i niepubliczne służby zatrudnienia (m.in. agencje pośrednictwa pracy, agencje doradztwa personalnego i poradnictwa zawodowego oraz agencje pracy tymczasowej). Dostęp bezrobotnych lub osób zagrożonych bezrobociem do różnych instrumentów aktywizacji zawodowej pozostaje

na średnim poziomie, dlatego zaplanowano wsparcie dla działań i programów aktywizacji zawodowej, które pomogą w pokonywaniu bezradności społecznej. Poprawa sytuacji w tym zakresie powinna być jednym z głównych kierunków działań samorządu powiatowego. W tym celu należy dążyć nie tylko do zwiększenia środków na finansowanie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, ale również starać się wspierać podmioty gospodarcze na lokalnym rynku pracy w tworzeniu nowych miejsc pracy.

Główne kierunki działań/proponowane zadania

Działania/zadania	Wskaźniki realizacji działań
Zminimalizowanie długotrwałego bezrobocia - aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem	Liczba osób bezrobotnych (os.)
Stwarzanie warunków do zatrudnienia grup szczególnego ryzyka, w tym: osób z niskim wykształceniem, osób ze stażem pracy do 5 lat i osób po 55 roku życia	Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)
Wsparcie podmiotów gospodarczych na lokalnym rynku pracy w tworzeniu nowych miejsc pracy	Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy (os.)
Wspieranie działań i programów aktywizacji zawodowej w celu pokonywania bezradności społecznej klientów pomocy społecznej	Liczba zrealizowanych projektów, programów skierowanych dla osób bezrobotnych, w tym także osób niepełnosprawnych (szt.)
Stworzenie systemu wsparcia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych	Liczba bezrobotnych osób niepełnosprawnych na 1 ofertę pracy, liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych (szt.)

Cel Operacyjny 1.3.

Rozwój edukacji oraz podniesienie poziomu wykształcenia i kompetencji mieszkańców powiatu

Do kompetencji powiatu należy również prowadzenie placówek edukacyjnych na poziomie ponadpodstawowym. W Powiecie Włoszczowskim notuje się niższy poziom wykształcenia niż średnie wartości dla kraju i województwa, pomimo znacznego postępu, jaki dokonał się w tym zakresie, na przestrzeni ostatnich lat oraz dosyć dobrego wyposażenia

powiatu w infrastrukturę edukacyjną. Gorzej wypada wskaźnik komputeryzacji dla powiatu, zwłaszcza w przypadku szkół ponadgimnazjalnych. W zakresie wsparcia placówek oświatowych przewidziano w Strategii działania zmierzające do budowania konkurencyjności szkół m.in. poprzez dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb osób młodych.

W zakresie podniesienia wykształcenia mieszkańców powiatu kluczowe pozostaje zapewnienie stałego doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz dostosowania oferty szkół do bieżącej sytuacji na lokalnym rynku pracy. Ważnym elementem wsparcia ww. obszarze jest również poszerzenie oferty zajęć dodatkowych oraz możliwości rozwoju kompetencji zawodowych uczniów poprzez tworzenie warunków organizacyjnych sprzyjających podejmowaniu przez szkoły ponadpodstawowe współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami (rozwijanie systemu staży i praktyk zawodowych).

Główne kierunki działań/propozycje zadań

Działania/zadania	Wskaźniki realizacji działań
Dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb osób młodych	Ilość uczniów szkół ponadpodstawowych w powiecie (os.)
Zwiększenie odsetka szkół ponadpodstawowych posiadających komputery	Współczynnik komputeryzacji w szkołach ponadpodstawowych (%)
Doskonalenie zawodowe nauczycieli	Ilość nauczycieli, którzy podnieśli swoje kwalifikacje (os.)
Zwiększenie różnorodności form spędzania czasu wolnego. Wzmocnienie procesów wychowawczych poprzez sport	Ilość szkolnych i lokalnych klubów sportowych (szt.)
Wsparcie rozwoju szkół ponadpodstawowych i placówek oświatowych poprzez nowoczesną bazę edukacyjną i sportową (rozbudowa, przebudowa, budowa, modernizacja infrastruktury szkolnej i przyszkolnej infrastruktury sportowej, doposażenie sprzętowe)	Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury oświatowej (szt.)
Dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy - udział w tworzeniu nowych kierunków nauczania	Ilość utworzonych oddziałów w szkołach (szt.)
Tworzenie warunków organizacyjnych sprzyjających podejmowaniu przez szkoły ponadpodstawowe współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami - rozwijanie systemu staży i praktyk zawodowych	Liczba odbytych przez uczniów staży i praktyk organizowanych przez szkoły (szt.)
Zapewnienie wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego	Osoby bezrobotne w grupie

oraz tworzenie dogodnych warunków do osiedlania się i pracy dla ludzi młodych	pon. 25 r.ż (%)
Opieka diagnostyczno-terapeutyczna nad dziećmi, młodzieżą i dorosłymi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (wprowadzanie nowoczesnych narzędzi diagnostycznych i form pomocy psychologiczno-terapeutycznej zgodnych z potrzebami klientów)	Liczba dzieci w szkołach ponadpodstawowych przypadających na jednego psychologa (os.)
Utrzymanie dostępności stypendiów dla uzdolnionej młodzieży	Liczba przyznanych stypendiów Starosty (os.)

CEL STRATEGICZNY 2.

Rozwój potencjału turystycznego oraz poszerzenie oferty kulturalnej

Cel Operacyjny 2.1.

Wzrost atrakcyjności gospodarczej powiatu oraz tworzenie nowych miejsc pracy

Stały rozwój społeczny jest ściśle związany z rozwojem gospodarczym, który jest gwarantem istnienia zróżnicowanego i konkurencyjnego rynku pracy, zapewniającego mieszkańcom dostęp do bogatej oferty miejsc pracy. Główne zadania ww. zakresie koordynuje Powiatowy Urząd Pracy. Celem zapewnienia stałego rozwoju gospodarczego powiatu będą podejmowane działania zmierzające m.in. do wsparcia współpracy uczestników lokalnego rynku pracy na rzecz lepszego dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, w czym istotne znaczenie ma mieć również podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie osób bezrobotnych, zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy.

Równie ważne znaczenie dla regionu mają inwestycje poczynione w rozwój danego obszaru. Podstawowym celem polityki inwestycyjnej powinno być zwiększenie efektu wszystkich inwestycji i maksymalne przyspieszenie rozwoju gospodarczego. Wymienione cele mogą być osiągnięte jedynie przy stałej współpracy i udziale gmin w zakresie wspierania przedsiębiorczości, w tym pozyskiwania inwestorów (powiat, jako operator i koordynator działań wspólnych w skali powiatu). Prowadzenie przyjaznej polityki dla inwestorów oraz pozyskanie dużych inwestorów zewnętrznych, to jeden z najważniejszych celów rozwojowych powiatu. W związku z powyższym będą prowadzone działania zmierzające do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej powiatu min. w zakresie uzupełniania

i rozwijania powiatowej infrastruktury drogowej do potencjalnych terenów przeznaczonych na cele inwestycyjne.

Główne kierunki działań/propozycje zadań

Działania/zadania	Wskaźniki realizacji działań
Udział gmin w zakresie wspierania przedsiębiorczości, w tym pozyskiwania inwestorów (powiat, jako operator i koordynator działań wspólnych w skali powiatu)	Wartość brutto środków trwałych i nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (zł.)
Uzupełnianie i rozwijanie powiatowej infrastruktury drogowej do terenów przeznaczonych na cele inwestycyjne	Wskaźnik przedsiębiorczości (%)
Wspieranie samozatrudnienia w powiecie	Liczba podmiotów sektora prywatnego i publicznego (szt.)
Wsparcie współpracy uczestników lokalnego rynku pracy na rzecz lepszego dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy	Liczba osób, które odbyły staże (os.)
Wspieranie przedsiębiorców w tworzeniu nowych miejsc pracy	Liczba nowych miejsc pracy (szt.)
Podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowanie osób bezrobotnych	Liczba oferowanych usług/szkoleń na rzecz aktywizacji zawodowej (szt.)

Cel Operacyjny 2.2.

Poprawa stanu środowiska naturalnego

Jednym z czynników wpływających pozytywnie na atrakcyjność inwestycyjną regionu jest stan oraz jakość środowiska naturalnego. Zdegradowane środowisko wpływa na jakość i poziom życia mieszkańców, co jednocześnie przekłada się na dostępność i wielkość zasobów pracy. Wysoki poziom zanieczyszczenia i degradacji środowiska powoduje również wzrost kosztów dla przedsiębiorstw, związanych m.in. z potrzebą utylizacji zanieczyszczeń oraz zwiększeniem częstotliwości zachorowań u pracowników. Celem poprawy stanu środowiska naturalnego w powiecie przewidziano działania zmierzające do znacznego

ograniczenia emisji gazów cieplarnianych m.in. poprzez wsparcie zadań dot. wymiany ogrzewania w budynkach na ekologiczne odpowiedniki. Dobry stan środowiska przyrodniczego wpływa na większą atrakcyjność terenu, będąc tym samym, czynnikiem sprzyjającym lokalizacji inwestycji usługowych.

Główne kierunki działań/propozycje zadań

Działania/zadania	Wskaźniki realizacji działań
Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz poprawa jakości powietrza	Udział gospodarstw domowych ogrzewanych ekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie gospodarstw (%)
Wsparcie wymiany ogrzewania w budynkach, w celu ograniczenia zanieczyszczeń powietrza oraz wyeliminowanie zagrożeń związanych z ogrzewaniem przez spalanie paliw	Liczba gospodarstw domowych wspartych w zakresie wymiany źródeł ciepła na ekologiczne (%)
Poprawa gospodarki odpadami komunalnymi	Udział odpadów segregowanych w ogólnej liczbie odpadów (%)

Cel strategiczny 3.

Rozwój potencjału komunikacyjnego oraz turystycznego

Cel Operacyjny 3.1.

Poprawa funkcjonowania układu komunikacyjnego

Ważnym elementem zapewniającym zrównoważony rozwój społeczności jest dostępność komunikacyjna. Główny cel powiatu w powyższym obszarze stanowi zapewnienie lokalnej społeczności odpowiedniej jakości infrastruktury drogowej (w tym chodników, ścieżek rowerowych, oświetlenia ulicznego, przepustów oraz parkingów) umożliwiającej bezpieczne i komfortowe użytkowanie. Skuteczna oraz spójna realizacja ww. celu będzie możliwa przy współpracy powiatu z władzami zarówno gmin, jak i województwa. Do kluczowych zadań w powyższym zakresie należeć będzie przede wszystkim bieżąca modernizacja dróg powiatowych w zakresie poprawy parametrów jezdnych i bezpieczeństwa, wraz z budową

oraz wsparciem budowy chodników, ścieżek rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych i poboczy dla ruchu pieszego.

Ważnym elementem rozwoju potencjału komunikacyjnego powiatu, a zarazem działaniem zmierzającym do poprawy sytuacji wielu osób zagrożonych wykluczeniem komunikacyjnym, będzie dalsze wspieranie likwidacji “białych plam”, z jednoczesnym dofinansowywaniem linii autobusowych.

Główne kierunki działań/proponowane zadania

Działania/zadania	Wskaźniki realizacji działań
Zabezpieczenie potrzeb mieszkańców powiatu nie posiadających lub nie mogących samodzielnie korzystać z samochodów prywatnych. Obniżenie kosztów życia mieszkańców. Poprawa jakości powietrza dzięki zastąpieniu komunikacji indywidualnej komunikacją zbiorową.	Liczba dofinansowywanych linii autobusowych (szt.)
Budowa oraz wsparcie budowy chodników, ścieżek rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych i poboczy dla ruchu pieszego	Całkowita długość chodników, i ścieżek rowerowych w powiecie (km)
Poprawa bezpieczeństwa użytkowników dróg	Liczba wypadków drogowych i ich ofiar (szt. i os.)
Modernizacja dróg powiatowych w zakresie poprawy parametrów jezdnych i bezpieczeństwa.	Długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej ulepszonej (km)
Wsparcie procesu budowy kluczowych dróg i drogowych obiektów inżynierskich dla rozwoju dostępności komunikacyjnej Powiatu	Długość dróg wojewódzkich i gminnych na terenie powiatu o nawierzchni twardej ulepszonej (km)

Cel Operacyjny 3.2.

Poprawa stanu oraz rozwój pozostałej infrastruktury technicznej

Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, z szerokimi możliwościami jej dostępności, zaliczana jest do trwałych czynników, które przesądzają o poziomie konkurencyjności regionu. Wpływa ona na efektywność funkcjonowania i możliwość rozwoju całej gospodarki.

Najważniejsze braki należy wskazać w takich obszarach jak: sieć gazowa, mieszkalnictwo oraz infrastruktura ochrony środowiska (głównie kanalizacyjna). Tym samym zaplanowane działania będą skupiały się wokół rozbudowy oraz poprawy stanu systemu wodociągowego, infrastruktury kanalizacyjnej oraz sieci gazowej. Ww. infrastruktura obciążona jest wysoką kapitałochłonnością co wskazuje na to, iż ważne jest ustalenie perspektywicznych planów. Należy, więc przed przystąpieniem do inwestowania w te obiekty, podjąć wnikliwą analizę przyszłych potrzeb oraz możliwości techniczno-finansowych, tak by przyjęte rozwiązania techniczne i plan zagospodarowania przestrzennego nie utrudniał rozwoju gospodarczego regionu.

Główne kierunki działań/propozycje zadań

Działania/zadania	Wskaźniki realizacji działań
Stworzenie zintegrowanego systemu wodociągowego	Poziom zwodociągowania (%)
Poprawa stanu infrastruktury kanalizacyjnej	Poziom skanalizowania (%)
Rozbudowa sieci gazowej	Liczba ludności korzystającej z gazu z sieci (os.)
Poprawa zasobów mieszkaniowych	Liczba nowych mieszkań (szt.)

Cel Operacyjny 3.3.

Rozwój potencjału turystycznego oraz poszerzenie oferty kulturalnej

Zwiększenie potencjału turystycznego oraz kulturalnego są jednymi z najbardziej pożądanym kierunków rozwojowych. Powiat Włoszczowski posiada atrakcyjne walory przyrodnicze, który przy odpowiednich działaniach promocyjnych oraz rozbudowie ogólnodostępnej bazy infrastrukturalnej mogą przyczynić się do wzmożenia obrotu turystycznego. Istotnym czynnikiem wpływającym na poszerzenie oferty turystycznej jest również poczynienie inwestycji ukierunkowanych na wsparcie finansowe renowacji i ochrony zabytków z terenu powiatu.

Zadania promocyjne będą również prowadzone we współpracy z lokalnymi partnerami społecznymi oraz gminami wchodzącymi w skład powiatu m.in. poprzez podejmowanie

działań w zakresie organizacji wydarzeń np. plenerowych, promujących walory turystyczne powiatu oraz zdrowy styl życia.

W wyniku realizacji celu w Powiecie Włoszczowskim powinna powstać kompleksowa i spójna oferta atrakcji i usług oferowanych na jego obszarze, służąca zaspokojeniu różnorodnych potrzeb mieszkańców oraz turystów.

Główne kierunki działań/propozycje zadań

Działania/zadania	Wskaźniki realizacji działań
Utworzenie ogólnodostępnej bazy infrastrukturalnej oraz promocja atrakcji turystycznych	Liczba uczestników wydarzeń/imprez organizowanych na terenie powiatu (os. i szt.)
Podejmowanie działań w zakresie organizacji wydarzeń np. plenerowych, promujących walory turystyczne Powiatu oraz zdrowy styl życia	Liczba wydarzeń promocyjnych (szt.)
Wsparcie finansowe renowacji i ochrony zabytków z terenu	Wysokość funduszy przeznaczonych na ochronę zabytków (zł.)
Wspieranie działań promujących gospodarstwa agroturystyczne	Liczba gospodarstw agroturystycznych oraz osób korzystających z ich oferty (szt.)
Współpraca z podmiotami działającymi w branży turystycznej w celu promocji turystyki	Liczba podmiotów działających w branży turystycznej (szt.)
Wspieranie działań na rzecz integrowania dostępu do informacji o powiecie i wydarzeniach na terenie powiatu dla poszczególnych grup docelowych (dla biznesu, inwestorów, turystów i gości oraz mieszkańców).	Liczba wydanych ulotek i broszur informacyjnych (szt.)

15. Spójność kierunków rozwoju z dokumentami zewnętrznymi

Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2023-2033 jest dokumentem programowym, który integruje potrzeby społeczności lokalnej w zakresie ładu społecznego, gospodarczego oraz przestrzennego. W swoich założeniach Strategia bazuje na dokumentach strategicznych będących podstawą polityki rozwoju zarówno na poziomie regionalnym,

krajowym, jak i europejskim. System aktów strategicznych obowiązujących na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym tworzą następujące dokumenty:

1. Zrównoważona Europa 2030.
2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030.
3. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).
4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.
5. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030.

1. Zrównoważona Europa 2030.

Dokument kładzie nacisk na kluczowe podstawy polityki w związku z przejściem na zrównoważony rozwój, prezentuje czynniki horyzontalne, które muszą mieć decydujące znaczenie dla przejścia na zrównoważony rozwój, a także nakreśla scenariusze skłaniające do debaty o tym, w jaki sposób osiągnąć cele zrównoważonego rozwoju w UE. Do głównych celów określonych w dokumencie należy m.in.:

- „Czysta woda i warunki sanitarne” - Zapewnić wszystkim dostęp do wody i warunków sanitarnych;
- „Wzrost gospodarczy i godna praca” - Inkluzywny wzrost gospodarczy, produktywny zatrudnienie, godna praca dla wszystkich
- „Dobre zdrowie i jakość życia” - Zapewnić wszystkim ludziom zdrowe życie i dobrobyt
- „Innowacyjność, przemysł, infrastruktura” - Stabilna infrastruktura,
- „Dobra jakość edukacji” - Wysokiej jakości edukacja dla wszystkich, uczenie się przez całe życie;
- „Zrównoważone miasta i społeczności” - Bezpieczne miasta i osiedla ludzkie sprzyjające włączeniu społecznemu.

Cele i działania Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego są zgodne z priorytetami i celami UE wskazanymi w dokumencie „Europa 2030”. Do kierunków rozwoju powiatu najbardziej komplementarnych z kierunkami Unii Europejskiej zaliczyć należy: rozwój edukacji oraz podniesienie poziomu wykształcenia, wzrost zatrudnienia, przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego oraz zwiększenie konkurencyjności gospodarki.

2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030.

Dokument określa główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego, zorientowanego na przyszłość, w perspektywie do 2030 roku.

W Strategii Rozwoju Kraju wskazano wiele celów i priorytetów rozwojowych, które wpisują się w cele strategiczne oraz operacyjne Strategii powiatowej. Do priorytetowych kierunków interwencji publicznej Strategii Rozwoju Kraju, z którymi najbardziej są powiązane kierunki rozwojowe Powiatu Włoszczowskiego zaliczają się:

- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska;
- wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji;
- wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki;
- zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego;
- poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki;
- wzrost społecznego kapitału rozwoju.

3. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).

Strategia określa nowy model rozwoju - suwerenną wizję strategiczną, zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r. W ramach Strategii wyodrębniono trzy cele szczegółowe. W ich ramach zdefiniowano obszary i cele operacyjne:

1. Cel szczegółowy I: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.
2. Cel szczegółowy II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.
3. Cel szczegółowy III: Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorzady: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.

Do jej głównych celów należy:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;
3. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
4. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
5. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

5. Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

Strategia rozwoju województwa jest dokumentem własnym samorządu wojewódzkiego, dzięki czemu organizowanie zadań można uznać za racjonalne. Ważną cechą strategii rozwoju województwa jest jej walor informacyjny. Poprzez dokument strategiczny społeczeństwo, podmioty gospodarcze i instytucje są informowane o celach rozwojowych przyjętych przez samorządowe władze regionu. Podstawą strategii rozwoju województwa jest założenie maksymalnego wykorzystania rozeznaczonych wewnętrznych zasobów oraz potencjału miejscowych podmiotów oraz korzyści usytuowania geograficznego. Ponadto w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego określony również obszar horyzontalny, tj. sprawne zarządzanie regionem. Celem obszaru jest wzmocnienie terytorialnej spójności województwa świętokrzyskiego.

W Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego zostały sformułowane następujące obszary tematyczne:

- Obszar tematyczny: Gospodarka;
- Obszar tematyczny: Środowisko;

- Obszar tematyczny: Demografia.

16. System wdrażania Strategii

Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego realizowana będzie w horyzoncie czasowym 2023-2033, po jej zatwierdzeniu przez Radę Powiatu Włoszczowskiego. Po przyjęciu dokumentu przez Radę, za jego zarządzanie, wdrożenie oraz przedstawianie okresowych ocen z postępu realizacji odpowiedzialny będzie organ wykonawczy powiatu tj. Zarząd Powiatu Włoszczowskiego, wraz z podległym mu Starostwem Powiatowym.

Zarząd Powiatu odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania strategii, a do jego najważniejszych zadań zaliczyć należy:

- koordynację procesu przygotowania i realizacji poszczególnych projektów;
- monitorowanie wdrażania poszczególnych projektów;
- prowadzenie rozliczeń finansowych;
- promocję oraz udzielanie informacji nt. działań wynikających ze Strategii;
- aktualizację (w razie konieczności) Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego.

Warunkiem niezbędnym dla pełnego wdrożenia Strategii jest uwzględnianie w razie potrzeby wydatków z nią związanych w kolejnych budżetach powiatu na lata 2024-2033. Poszczególne projekty będą wdrażane w oparciu o zasady wydatkowania środków według źródeł ich pochodzenia. Korzystając z różnych źródeł finansowania, będzie trzeba sprostać wielu wymaganiom formalnym. Realizacja polityki rozwojowej w powiecie będzie angażować środki pochodzące przede wszystkim z budżetu powiatu oraz funduszy zewnętrznych (głównie fundusze UE), ale także środki inwestorów prywatnych.

Proces zarządzania i wdrażania Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego obejmuje przede wszystkim:

- zapewnienie zgodności realizacji strategii powiatowej z dokumentami programowymi wyższego rzędu;
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji poszczególnych projektów;

- podjęcie działań w zakresie informacji i promocji Strategii oraz poszczególnych projektach;
- przygotowanie raportów (najlepiej rocznych) z wdrażania Strategii;
- dokonanie oceny ex-post po zakończeniu realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego.

Istotnym elementem wdrażania strategii powiatowej w latach 2023-2033 będzie zaangażowanie jak największej liczby podmiotów i jednostek współpracujących w procesie realizacji działań na rzecz poprawy sytuacji w powiecie. Dla powodzenia całego procesu ważne jest, aby aktywnie występowały w nim nie tylko podmioty publiczne (np. Starostwo Powiatowe czy urzędy gmin), ale także podmioty prywatne (np. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy czy właściciele nieruchomości).

Realizacja Strategii prowadzić powinna do tzw. „efektu dźwigni”, gdzie inwestycjom publicznym towarzyszy wzrost inwestycji prywatnych prowadzący do ożywienia społeczno-gospodarczego powiatu.

W przypadku stwierdzenia konieczności uaktualnienia danych oraz informacji lub dokonania zmian w zakresie założeń programowych Strategii Rozwoju Powiatu, należy podjąć odpowiednią procedurę aktualizacji uchwalonego już dokumentu. Zmiany do przyjętej Strategii wprowadzone zostaną odpowiednią uchwałą Rady Powiatu Włoszczowskiego. Zaleca się, aby korekty w dokumencie nie następowały częściej niż, raz do roku.

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Zarząd Powiatu Włoszczowskiego wraz z podległym mu Starostwem Powiatowym. Do instytucji wspomagających Starostwo Powiatowe w procesie wdrażania strategii zaliczyć należy:

- Radę Powiatu Włoszczowskiego;
- Jednostki organizacyjne powiatu (przede wszystkim Zarząd Dróg Powiatowych, Powiatowy Urząd Pracy, Zespół Opieki Zdrowotnej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowe Centrum Kulturalno-Rekreacyjne, Powiatowe Centrum Oświaty);
- placówki szkolno-wychowawcze;
- placówki i organizacje kultury;
- Komendę Powiatową Policji;
- Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej;
- Kościoły i związki wyznaniowe;

- organizacje pozarządowe działające na terenie powiatu;
- instytucje naukowe i doradcze.

Instytucje partnerskie, zarządzające określonymi programami i środkami, z których będzie można sfinansować działania wynikające ze strategii, w tym:

- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju;
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego;
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Bank Gospodarstwa Krajowego;
- Inne instytucje finansowe np. banki komercyjne.

Do ważnych podmiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów Strategii, należy również zaliczyć docelowe grupy beneficjentów pomocy, w tym przede wszystkim:

- gminy wchodzące w skład Powiatu Włoszczowskiego;
- przedsiębiorców;
- rolników;
- osoby bezrobotne.

17. Monitorowanie, ocena i sposoby komunikacji społecznej

17.1. System monitoringu oraz ewaluacji Strategii oraz sposoby jej oceny

Przedmiotem monitoringu jest interwencja publiczna wynikająca ze Strategii i jej efekty, zaś ewaluacja obejmuje dodatkowo również kontekst społeczno-gospodarczy w ocenie tych efektów. Celem przeprowadzania monitoringu jest pozyskanie danych odnośnie poziomu realizacji celów Strategii oraz dokonywanie niezbędnych korekt w procesie wdrażania interwencji. W przypadku ewaluacji celem jest formułowanie wniosków i rekomendacji mogących posłużyć udoskonalaniu zarówno obecnych, jak i przyszłych działań i interwencji.

Ewaluacja dostarcza informacji potrzebnych do rozwiązywania problemów, które nie mogą zostać zdiagnozowane jedynie w oparciu o monitoring.

Ewaluacja to obiektywna ocena rezultatów wdrażania Strategii, która powinna dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji, wykorzystywanych w procesie decyzyjnym.

Celem systemu monitorowania i ewaluacji jest:

- ocenianie skuteczności Strategii;
- wczesne ostrzeżenie przed zagrożeniami;
- dostarczenie informacji niezbędnych do podjęcia decyzji o aktualizacji całej Strategii lub niektórych jej części.

Zakres monitorowania i ewaluacji obejmuje:

- realizację Strategii;
- pozyskiwanie informacji do wskaźników oceniających stopień osiągnięcia założonych w Strategii celów;
- czynniki rozwojowe wewnętrzne dotyczące Powiatu i zewnętrzne występujące w otoczeniu Powiatu, które w istotny sposób wpłynęły na dotychczasową realizację Strategii i wpływają na ewentualną potrzebę jej aktualizacji.

System składa się z dwóch podsystemów:

Monitoringu: obejmującego zbieranie i selekcjonowanie informacji, wskazanie jednostek odpowiedzialnych za pozyskiwanie, gromadzenie, przechowywanie i przetwarzanie informacji niezbędnych do wyliczania wskaźników monitoringu. Monitoring realizacji poszczególnych celów Strategii odbywać się będzie w oparciu o przypisane do nich mierzalne wskaźniki.

Ewaluacji: obejmującej ocenę i interpretację zgromadzonych w podsystemie monitoring u danych. Sprawnie funkcjonujący i odpowiednio zaplanowany monitoring jest podstawowym warunkiem pozyskania rzetelnych danych umożliwiających dokonanie ewaluacji Strategii.

Monitoring Strategii

Monitoring będzie polegał na prowadzeniu w sposób ciągły obserwacji procesu realizacji Strategii, w tym rezultatów jakie ona przynosi i będzie ważnym elementem zarządzania rozwojem Powiatu.

Do skutecznego monitoringu niezbędne jest wykorzystywanie różnych źródeł informacji. Część z nich będzie pozyskiwana z istniejących systemów monitoringu i wyspecjalizowanych instytucji, w tym GUS. Zasadne będzie także zorganizowanie pozyskiwania informacji z innych instytucji. Pozyskiwanie danych dla potrzeb monitoringu celów Strategii będzie dokonywane corocznie. Ewaluację definiuje się jako badanie społeczno-ekonomiczne, realizowane w celu oceny jakości i efektów wdrażanej Strategii. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o wytyczne Komisji Europejskiej, obejmujące następujące kryteria:

- **Trafność** (ang. relevance) - czy cele Strategii odpowiadają potrzebom beneficjentów (różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców, turystów)?
- **Efektywność** (ang. efficiency) - czy działania w ramach realizacji Strategii są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia? Czy ponoszone koszty są proporcjonalne do osiągniętych efektów?
- **Skuteczność** (ang. effectiveness) - czy wdrażanie działań w ramach Strategii przyczynia się do realizacji założonych celów rozwoju Powiatu?
- **Użyteczność** (ang. utility) - czy realizacja Strategii przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- **Trwałość** (ang. sustainability) - czy pozytywne skutki realizacji Strategii mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

18. Podsumowanie Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego

Koncepcja rozwojowa Powiatu Włoszczowskiego zaplanowana na lata 2023-2033 jest odpowiedzią na zidentyfikowane problemy oraz zdiagnozowane potrzeby rozwojowe powiatu, który w niewystarczającym stopniu wykorzystuje swój potencjał. Zaplanowane działania mają na celu likwidację (lub maksymalną minimalizację) negatywnych zjawisk oraz nadanie powiatowi nowego, wielokierunkowego impulsu rozwojowego. Realizacja

Strategii ma stać się istotnym czynnikiem rozwoju powiatu, maksymalnie aktywizującym jego mieszkańców.

Projektowana Strategia określa obszary problemowe i wyzwania w zakresie rozwoju społecznego, gospodarczego oraz ochrony środowiska na terenie Powiatu Włoszczowskiego oraz wyznacza cele i kierunki interwencji mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz środowiska. W dokumencie wypracowano 3 cele strategiczne, wokół których będzie koncentrował się rozwój powiatu, są to: Podniesienie standardu życia mieszkańców oraz wzmocnienie integracji społecznej; Rozwój lokalnej gospodarki oraz zwiększenie jej konkurencyjności; Kształtowanie przestrzeni funkcjonalnej i atrakcyjnej oraz zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów powiatu.

Osiągnięcie w jak najwyższym stopniu założonych w Strategii celów jest możliwe tylko w przypadku pełnego zaangażowania i dużej determinacji podmiotów odpowiedzialnych za jej wdrażanie. Realizacja Strategii wymaga partnerstwa i współpracy wielu instytucji i środowisk, zabezpieczenia w razie potrzeby odpowiednich środków finansowych w budżecie powiatu oraz przez inne podmioty, a także pozyskania niezbędnych środków zewnętrznych.

Ponadto przegląd i analiza krajowych dokumentów strategicznych pozwala na stwierdzenie, iż niniejsza Strategia będąc dokumentem spójnym z polityką regionu, jest jednocześnie zbieżna z polityką i zamierzeniami rozwoju kraju oraz Unii Europejskiej w zakresie rozwoju terytorialnego.

19. Zestawienie map, tabel oraz wykresów

Spis map

Mapa 1. Podział administracyjny Powiatu Włoszczowskiego

Mapa 2. Położenie Powiatu Włoszczowskiego na mapie województwa

Spis tabel

Tabela 1 . Rezerwy przyrody w Powiecie Włoszczowskim

Tabela 2. Liczba ludności i powierzchnia poszczególnych gmin Powiatu Włoszczowskiego (stan na 31.12.2021 r.)

Tabela 3. Wskaźniki migracyjne w Powiecie Włoszczowskim (stan na 31.12.2021 r.)

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w poszczególnych gminach Powiatu Włoszczowskiego w 2021 r.

Wykres 2. Ruch naturalny w Powiecie Włoszczowskim (stan na 31.12.2021 r.)

Wykres 3. Liczba ludności według ekonomicznych grup wieku oraz płci (stan na 31.12.2021 r.)

Wykres 4. Struktura ludności Powiatu Włoszczowskiego (stan na 31.12.2021 r.)

Wykres 5. Prognozowana populacja - Powiat Włoszczowski w latach 2025-2050

Wykres 6. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku (stan na 31.12.2021 r.)